Ҳалқ сўзи

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● E-mail: halksuzi@uzpak.uz ● 2002 йил 1 ноябрь, №236-237 (3064-3065) Жума

ОҚСАРОЙДА ҚАБУЛ

Ўзбекистонга Европа Иттифоқи мамлакатларидан кўплаб нуфузли делегациялар келган. Лекин шу чоққача молия вазири ташриф буюрмаган эди. Шу кунларда мамлакатимизда Белгия Қироллиги молия вазири Дидье Рейндерс меҳмон бўлиб турибди. У Европа Иттифоқи Молия вазирлари кенгашига раислик қилган пайтда нақд евро муомалага киритилган эди. Шу жиҳатдан Европанинг молиявий ва расмий доираларида Д.Рейндерснинг алоҳида нуфузи бор.

31 октябрь куни меҳмонни Оқсаройда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов қабул қилди.

— Ушбу ташрифингиз Белгияда Ўзбекистон билан ҳамкорликни ривожлантириш истаги кучли эканлигидан далолатдир, — деди мамлакатимиз раҳбари учрашувда. — Ўзбекистон учун ҳам Европа Иттифоқининг аъзоси бўлмиш Белгия билан муносабатларни ҳар томонлама ривожлантириш устувор масалалардан ҳисобланади.

Белгия молия вазири ўз давлатининг Ўзбекистоннинг Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига молиявий кўмаклашиш мақсадида имтиёзли кредитлар ва грантлар ажратиш, соғлиқни сақлаш муассасаларини замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш, бошқа ижтимоий дастурларнинг ижросида қатнашиш ниятини билдирди.

Таъкидламоқ жоизки, икки мамлакат ўртасида шу чоққача сиёсий, иқтисодий ва бошқа турдаги ҳамкорликни ривожлантиришга қаратилган қатор ҳужжатлар имзоланган. Маълумотларга кўра, ҳозир яна 3 ҳужжат тайёрланмоқда. Белгия молия вазирининг ташрифи асносида эса божхона соҳасида ҳамкорлик тўғрисидаги битим имзоланиши кутиляпти.

Ўзбекистон — Белгия муносабатлари фан, таълим, маданият, банк иши каби қатор соҳаларда ҳам изчил ривожланиб бормоқда. Президент Ислом Каримов Ўзбекистон билан Европа Иттифоқи ўртасида 1996 йили Флоренцияда (Италия) имзоланган Шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги битим айниқса Белгияда фаоллик билан ҳаётга татбиқ этилаётганини таъкидлади.

Иқтисодий алоқалар хусусида ўтган йили ўзаро товар айирбошлаш ҳажми 79,9, жорий йилнинг биринчи ярмида эса 31,8 миллион АҚШ долларини ташкил этганини айтиш мумкин. Юртимизда ўндан ортиқ Ўзбекистон — Белгия қўшма корхонаси фаолият юритмоқда. Пойтахт Тошкент билан 1989 йили биродарлашган Кортрейк шаҳри ўртасидаги алоқалар ҳам жадал ривожланяпти. 2000 йили Белгиянинг бу шаҳрида Абу Али ибн Синонинг ҳайкали ўрнатилди.

Оқсаройдаги учрашувда Ўзбекистон — Белгия муносабатларининг бугунги аҳволи муҳокама қилинар экан, истиқболда ҳамкорлик қирраларини янада кенгайтириш ва равнақ топтириш масалалари юзасидан атрофлича фикрлашиб олинди.

(ЎзА).

СУРАТЛАРДА: қабул пайти. Муҳаммад АМИН олган суратлар.

ЖАҲОН БОЖХОНАЧИЛАРИНИНГ ТОШКЕНТ ДЕКЛАРАЦИЯСИ

Пойтахтдаги "Интерконтинентал" меҳмонхонасида Жаҳон божхона ташкилоти (ЖБТ) шафеълигида ўтказилган халқаро конференция ниҳоясига етди. Буюк ипак йўли бўйида жойлашган давлатлар гиёҳванд моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашига бағишланган ушбу анжуманда ўттизга яқин мамлакатнинг божхона идоралари ва қатор йирик халқаро ташкилотлар делегациялари иштирок этди.

XXI аср бошига келиб жаҳон ҳамжамияти террор аталмиш офатнинг томирини қирқиш билан жиддий шуғулланаётган, унинг молиявий манбаъларидан бири ҳисобланган гиёҳванд моддаларнинг ноқонуний савдосига қарши курашаётган бир пайтда мазкур тадбир алоҳида аҳамият касб этади. Бундан ташқари, гиёҳванд моддалар саломатлик ва соғлом насл кушандаси эканлиги ҳам маълум. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг анжуман иштирокчиларига йўллаган табригида жаҳон божхоначиларининг эътибори айнан ана шу жиҳатга қаратилгани ҳам бежиз эмас.

Анжуман ниҳоясида Буюк ипак йўли бўйида жойлашган давлатлар божхона идораларининг гиёҳванд моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашдаги амалий ҳаракатларини бирлаштиришга қаратилган Декларация қабул қилинди. Тошкент декларацияси деб аталаётган мазкур ҳужжатда жаҳон божхоначиларининг ўзаро тезкор ахборот алмашишини янги поғонага кўтариш, назорат постларини энг замонавий ускуна ва мосламалар билан жиҳозлашда техникавий ҳамкорлик қилиш, кинология марказларининг фаолиятини кучайтириш, билим ва тажриба алмашишни кенг йўлга қўйиш ҳақида сўз боради.

Озод РАЖАБОВ, ЎзА мухбири.

ҲАМКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎЛИДА

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Белгия Қироллиги молия вазири Дидье Рейндерс раҳбарлигидаги делегация вакиллари 31 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари, макроиқтисодиёт ва статистика вазири Рустам Азимов билан учрашди.

Мамлакатимизнинг молия, соғлиқни сақлаш, олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари раҳбарлари ҳам иштирок этган мулоқот чоғида Ўзбекистон — Белгия ҳамкорлиги кўплаб соҳаларни қамраб олгани ва ўзаро алоқаларни янада ривожлантиришдан ҳар икки томон ҳам манфаатдор экани алоҳида таъкидланди. Истиқболда алоҳида эътибор қаратилиши лозим бўлган соҳалар хусусида фикрлашиб олинди. Жумладан, Ўзбекистон билан Белгия иқтисодиёт, солиқ, божхона, таълим, соғлиқни сақлаш соҳаларидаги ўзаро ҳамкорлигини тағин ҳам кенгайтириши мумкин.

(ЎзА).

Сўнгги хабарлар

ОСИЁ УНИВЕРСИТЕТЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИК

Осиё мамлакатлари университетлари федерацияси ҳам таълим соҳасида Ўзбекистоннинг яна бир ҳамкорига айланди. Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва "Устоз" жамғармаси ушбу федерация билан ҳамкорлик тўғрисида меморандумни имзолади.

Осиё мамлакатлари Университетлари федерациясига 1998 йилда асос солинган бўлиб, бугуни кунда у Осиё давлатларининг 60 та етакчи олий ўқув юртини бирлаштиради. Минтақа олий ўқув юртларининг ўқув дастурлари ва режаларини ишлаб чиқиш, масофавий ўқитиш тизимини яратиш ва ривожлантириш, ўқитувчилар ҳамда талабалар билан алмашиш, шунингдек, долзарб таълим муаммоларига бағишланган халқаро конференциялар ва семинарлар ўтказиш ҳамкорлигига кўмаклашиш ушбу ташкилотнинг вазифасига киради.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида Осиё мамлакатлари университетлари федерацияси раиси, Жанубий Корея университети ректори Сан Мун, профессор Кюинг Жун Ли иштирокида ўтказилган учрашув давомида Ўзбекистонда олиб борилаётган ислоҳотлар Корея Республикаси ва Осиёнинг бошқа мамлакатларида ҳам катта қизиқиш уйғотаётгани таъкидланди. Имзоланган меморандум профессор-ўқитувчиларнинг малакасини ошириш, янги техник ўқув дастурларини яратиш, ахборот технологияларини ишлаб чиқиш ҳамда қўллаш соҳасида материаллар билан мунтазам алмашиш борасида биргаликдаги ишларни кўзда тутади. Шунингдек, бу борада талабаларимизнинг минтақа мамлакатлари университетларида тажриба орттириши режалаштирилди.

А. ИВАНОВА, ЎзА мухбири.

ЯНГИ ҚЎШМА КОРХОНА

Риштон йигирув-тўқув фабрикаси акциядорлик жамияти негизида Ўзбекистон — Австрия — АҚШ ҳамкорлигида янги қўшма корхона ташкил этилди.

Янги корхонага 900 минг АҚШ доллари миқдоридаги ускуналар ўрнатилди. Корхона тўла қувват билан ишлай бошлагач, йилига 1 минг 650 тонна юқори сифатли йигирилган ип ва 8 миллион 600 минг метр хом сурп ишлаб чиқарилади.

Тайёр маҳсулотнинг асосий қисми мамлакатимиз енгил саноат тармоқларига, қолгани эса хорижга экспорт қилинади. Янги корхона тумандаги мингдан ортиқ ёшларни иш ўрни билан таъминлайди.

Р. КАМОЛОВ, ЎзА мухбири.

"Сенатор Фулбрайт" дастури

Американинг Ўзбекистондаги элчихонаси саъй-ҳаракати билан "Сенатор Фулбрайт" ўқув дастури ишлаб чиқилди. Бу дастур Америка билан Ўзбекистон олий ўқув юртлари ўртасида ўзаро тажриба алмашиш учун кенг йўл очиб беради.

Айни вақтда дастур талабларини тўла адо этган ўзбекистонлик профессор-ўқитувчилар АҚШ олий ўқув юртларида лекция ўқиш, илмий изланишлар олиб бориш имкониятига эга бўладилар. Ўз навбатида америкалик олим ва мутахассислар мамлакатимизга ташриф буюришлари мумкин.

Акбар АЛИЕВ.

Суғориш тармоғига — грантлар

Сурхондарё вилоятидаги Аму-Занг суғориш тизимида 3 та насос станцияси бўлиб, улар сувни юқорига чиқариб беради. Бу тизимда замонавий ускуналар ўртатиш учун Осиё тараққиёт банки 250 минг АҚШ доллари миқдорида грант ажратди. Шунингдек, Италия ҳукумати томонидан ажратилган 580 минг доллар миқдоридаги грант ҳам шу мақсадга йўналтирилади. Ушбу лойиҳа вилоят қишлоқларида яшовчи 760 мингдан зиёд аҳоли турмуш шароитини яхшилашга хизмат қилиши шубҳасиз.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг

ҚАРОРИ

Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси фаолиятини ташкил этиш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш тўғрисида" 2002 йил 24 октябрдаги ПФ-3154-сон Фармонини бажариш юзасидан ҳамда Жамғармага юкланган асосий вазифаларни амалга ошириш учун зарур шарт-шароитлар яратиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Вазирликлар, идоралар, корпорациялар, компаниялар, уюшмалар, бошқа хўжалик бирлашмалари, банклар, халқаро, жамоат ва ноҳукумат ташкилотлари, хорижий компанияларнинг Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси муассислари сифатида қатнашиш тўғрисидаги таклифига розилик берилсин.

Ёшларнинг "Камолот" ижтимоий ҳаракати, Ўзбекистон Республикаси Миллий олимпия қўмитаси, Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши билан биргаликда Жамғарма ва унинг жойлардаги таркибий бўлинмалари фаолиятини ташкил этишда фаол қатнашсинлар.

2. Болалар спортини ривожлантириш жамғармасининг Ҳомийлик кенгаши тузилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти республика даражасида Жамғарма Ҳомийлик кенгашининг раиси эканлиги маълумот учун қабул қилинсин.

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида Жамғарма минтақавий филиалларининг ҳомийлик кенгашлари тузилсин.

Белгилаб қўйилсинки, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида Жўқорғи Кенгес Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари тегишли равишда минтақавий филиаллар ҳомийлик кенгашларининг раислари ҳисобланадилар.

Болалар спорт иншоотларининг моддий базасини қуриш бўйича қабул қилинган қарорларнинг амалга оширилиши юзасидан масъулият шаҳар ва туманлар ҳокимларининг тегишли ўринбосарлари зиммасига юклансин.

Шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари штатларига болалар спортининг спорт базаси шакллантирилиши ва ривожлантирилиши учун жавоб берадиган биттадан етакчи мутахассислар штати киритилсин.

3. Қуйидагилар:

Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси тузилмаси, унинг чекланган ходимлари сони 18 кишидан иборат бўлган марказий аппарати тузилмаси ва минтақавий филиалларнинг намунавий тузилмаси;

Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси тўғрисидаги Низом маъқуллансин.

Белгилансинки, Жамғарма аппарати ва унинг минтақавий филиаллари таъминоти Жамғарманинг ўз маблағлари ҳисобига амалга оширилади.

4. Жамғарманинг Ҳомийлик кенгашига:

Жамғарма олдига қўйилган вазифаларни ҳал этишга манфаатдор давлат, нодавлат ва жамоат тузилмаларини, шунингдек хорижий шериклар маблағларини жалб этишни таъминлаш;

болалар жисмоний тарбияси ва спортини ривожлантиришга изчил ёндашувларни, шунингдек болалар спорт иншоотлари лойиҳаларининг намунавий, илмий асосланган негизда ишлаб чиқилишини ва жорий этилишини таъминловчи аниқ чора-тадбирларни амалга ошириш;

Жамғармага унинг зиммасига юкланган вазифаларни бажаришда, унинг моддий-техника ва молиявий базасини мустаҳкамлашда ҳар томонлама кўмаклашиш;

Жамғарма томонидан тўпланган маблағлардан мақсадли (йўналишлар бўйича) ва қонуний равишда фойдаланилиши устидан қатъий назоратни таъминлаш, Жамғарма ижро этувчи директорининг ва унинг тузилмаларининг Жамғарма маблағларидан фойдаланилиши тўғрисидаги ҳисоботини мунтазам равишда эшитиш;

Жамғарманинг таъсис конференциясини ўтказишда, уни ноҳукумат халқаро ташкилот сифатида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказишда ва унинг тузилмалари раҳбарларини тасдиқлашда кўмаклашиш тавсия қилинсин.

5. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги манфаатдор вазирликлар, идоралар ва жамоат ташкилотлари билан биргаликда Жамғарма дирекцияси билан биргаликда Жамғарма маблағларини шакллантириш ва улардан мақсадли фойдаланиш тартибини бир ой муддатда ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

6. Ўзбекистон Республикаси Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси Жамғарма, Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, "Даврархитектқурилиш" қўмитаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари билан биргаликда 2005 йилгача мамлакат аҳоли пунктларида болалар спорт комплексларини жойлаштириш ва ривожлантириш схемасини 2003 йил 1 январгача ишлаб чиқсин ҳамда тасдиқлаш учун тақдим этсин, бунда уларнинг ҳудудлар бўйича оқилона жойлаштирилишини, шунингдек замонавий талабларга мувофиқ техника билан жиҳозланишини назарда тутсин.

7. Ўзбекистон Республикаси "Даварxитектқурилиш" қўмитаси кўрсатиб ўтилган талабларга мувофиқ болаларнинг ижтимоий ва ёши хусусиятларини ҳамда болалар ва ёшларнинг жисмоний тарбия-спорт тайёргарлигига эҳтиёжини, шунингдек болалар спорт комплексларининг санитария-гигиена ва маиший шароитларига қўйиладиган юксак талабларни ҳисобга олувчи болалар спорт комплексларининг базавий намунавий лойиҳалари тендер асосида ишлаб чиқилишини ташкил этсин.

Жамғарма болалар спорт комплекслари базавий намунавий лойиҳаларининг буюртмачиси этиб белгилансин, бош лойиҳалаштириш ташкилоти функциялари "Даварxитектқурилиш" қўмитасининг "ЎзЛИТТИ" акциядорлик жамиятига юклансин.

Белгилансинки, экспертизадан ўтмаган ва "Даварxитектқурилиш" қўмитаси билан келишилмаган болалар спорт комплексларини қуриш қатъий тақиқланади.

8. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари бир ой муддатда Жамғарманинг минтақавий филиалларини жойлаштириш, уларни ўз функцияларини бажаришлари учун мебель ва зарур техника, алоқа воситалари билан таъминлаш чора-тадбирларини кўрсинлар.

Тошкент шаҳар ҳокимлиги Ўзбекистон болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ижро этувчи дирекциясини жойлаштириш учун бир ой муддатда бино ажратсин.

9. "Тошшаҳарйўловчитранс" уюшмаси шартнома асосида Жамғарма дирекциясини хизмат автотранспорти билан таъминласин, Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги эса Жамғарма буюртманомасига кўра Жамғарма марказий аппаратини ва унинг минтақавий филиалларини зарур алоқа, шу жумладан ҳукумат алоқаси воситалари билан жиҳозласин.

10. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари К.Тўлаганов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси **И. КАРИМОВ**

Тошкент шаҳри,
2002 йил 31 октябрь.

Давлат Божхона қўмитаси раисига саволларингиз борми?

Муҳтарам «Халқ сўзи» ва «Народное слово» газетхонлари!

- *Мамлакатимизда божхона қонунчилиги устуворлигини таъминлаш борасида амалга оширилаётган ишлар Сизни қизиқтирадими?*
- *Тадбиркорларнинг қонуний ҳуқуқларини ҳимоя қилишдаги муаммолар ечимида қандай саволлар туғилмоқда?*
- *Мамлакатимиз ички бозорини ҳимоялаш ҳамда унинг экспорт салоҳиятини оширишда, шунингдек, ноқонуний товар моддий бойликлар ҳаракатланишининг олдини олиш борасида божхона тизимида қандай тўсиқлар мавжуд, деб ўйлайсиз?*

Хуллас, божхона тизимидаги ўзгаришлар, ислоҳот олимларига оид савол, таклиф, мулоҳазаларингизни баён этиш ниятингиз бўлса, **2002 йилнинг 5 ноябрь куни соат 10.00 дан 12.00 гача** (8-371) 120-76-41 рақамли телефонга қўнғироқ қилинг. Сизни Давлат божхона қўмитаси раиси **Равшан ҲАЙДАРОВ** шахсан эшитади ва саволларингизга жавоб беради.

Агар саволларни олдиндан бермоқчи бўлсангиз, (8-371) 136-07-94 телефони ёки (8-371) 133-52-55; 133-57-34 факслари орқали мурожаат этишингиз мумкин.

БУГУНГИ СОНДА

Кўплар ҳамон адолатни фақат одил суд ҳукми деб билишади. Ҳолбуки одил ҳукм адолатнинг битта қирраси. 2-бет

Шаҳрисабз — 2700 ёшда 3-бет

Демократик жамиятда **ЖУРНАЛИСТ КИМ?** 4-бет

Қаровсиз қолган уйлар... 5-бет

Одатда газетхон ўз кўнгли тубида сақлаб, ҳеч кимга айтмаган «дарди»ни ёхуд айрим тўраларнинг беparволиги туфайли ҳал этилмаган турли муаммоларни қоғозга тушириб, бизга хат йўллайди. 6-бет

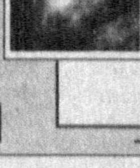

Қайси сайёранинг йўлдоши кўп? 7-бет

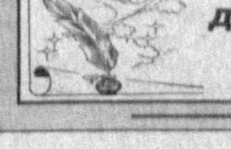

Мушоира этади давом 8-бет

Ҳар бир кишининг шарафи, орияти, номуси, жамиятдаги обрў-эътибори унинг шахси, толеининг дафтари, фаолиятида адолат деган ҳодисанинг қанчалар мужассам бўлгани билан ўлчанади. Чунки шараф ва номус ҳеч қачон адолатдан узоқ ерда юрмайди. Адолат оқилликдан ҳосил бўлади. Самимийлик, соддалик, очиқ юзлилик, оқиллик, олижаноблик, меҳр-оқибат, мурувват ва муросаи мадора каби маънавият ҳодисалари ҳаммаси адолатга қандай муносабатда эканлиги билан синалади, қиммати англанади. Булар адолатнинг қўшинлари. Улар адолатга хизмат қилмаса, уни ўрнатмаса, мустаҳкамламаса, ҳаракатчан кучга айлантирмаса ўз моҳиятини тўла юзага чиқара олмайди. Улардан адолат туғилмаса, ўрнини мунофиқлик, иккиюзламачилик, ғирромлик, муғомбирлик эгаллаб олади.

Адолат ва инсонийлик мезонлари

Адолат шундай бир нарсаки, у ҳеч қачон зулм, зўравонлик, миллий эзиш, талончилик, асоратда тутиш билан чиқишолмайди. Булар билан адолат ўртасида антогонизм мавжуд.

XX аср текис, кенг, тўғри, мустаҳкам йўлларни қуриш ва шундай йўллардан юришни инсониятга ўргатди. Узоқ манзиллар яқин бўлди. Оғирчиликлар енгилликлар билан алмашди. Инсониятга номаълум бўлган қитъалар қолмади. Инсоният онгли тарихи давомида қилган энг улуғ орзулардан бири тўғри йўлга эга бўлиш эди. XX асрда шу орзусига етди. Инсоният тўғриликни ниҳоятда қадрлайди. Бу унинг адолатни қадрлагани.

> **...Нафрат, ғазабга тўлган одамнинг адолат қилиши қийин. Адолат мўътадиллик, эътидол, муодиллик, мувосо, тоқат билан боғлиқ. Одил туйғу, одил бурч шулардан яралади.**

Адолатни тиклаш, адолатли ҳукм, адолатли қарор, адолатли танқид ҳар бир шахснинг ҳаётида жуда катта ўрин тутади. Уларнинг тугал қонунийлиги ва ҳаққонийлиги инсон ҳаётига мўътадиллик бахш этади, шулар билан у ўзини тўла бахтиёр ва эркин сезади. Нафрат, ғазабга тўлган одамнинг адолат қилиши қийин. Адолат мўътадиллик, эътидол, муодиллик, мувосо, тоқат билан боғлиқ. Одил туйғу, одил бурч шулардан яралади.

Илгари ўтган замонларнинг барчасида адолат ҳукм, ҳукмронлик билан боғлиқ эди. Одил ҳукм — барчанинг идеали эди. Идеал ҳукмдор орзуси ҳам шундан туғилган. Ҳозир адолат фақат қонун, қонун интизоми, демократик принциплар амалиёти билан чамбарчас боғланган. Қонун кучли, ҳар томонлама амалда бўлган ерда осойишталик ҳукмрон. Бинобарин, адолат осойишталикнинг гарови.

Адолат инсон ҳаётида қаердан пайдо бўлди?

Бунга жавоб бериш учун илк жамоа даврларига озгина бўлса ҳам мурожаат қилишимизга тўғри келади. Чориғингни унутма дейилганидек, биз илк жамоа даврларини эслаб туришимиз ҳар жиҳатдан хайрли бўлиб кўринади.

Одамлар жамоага бирлашиб яшаш ва жон сақлашга ўрганганларидан сўнг асосий тирикчилик манбаи ов қилиш бўлиб қолди. Қолаверса, ов туфайли одамлар чорва ва улов асрашга ўргандилар. Ов бутун жамоа аъзолари билан биргаликда қилинар ва қўлга киритилган ўлжанинг бари жамоа аъзолари ўртасида бўлинарди. Ҳар ким ўз насибасини оларди. Ўлжа жамоа аъзолари ўртасида баробар тақсимланмаса, норозилик туғилар, агар бунинг олди ўз вақтида олинмаса жамоанинг бўлиниб кетишига олиб келарди. Ҳолбуки, парчаланиш, бўлиниш жамоа учун жуда хатарли эди. Айрилганни бўри ер деган ҳикматли сўз ўша замонлардан қолган. Жамоа бўлинганда овга чиқувчи кучли, чапдаст эркакларнинг сафи камаяр, ўлжа ҳам шунга яраша салмоғини йўқотар, жамоа аъзоларига тегадиган улушнинг ҳиссаси ҳам албатта озаярди. Бундан ташқари бўлиниш турли табиий хавф-хатарларга қарши туришда жамоанинг кучи, қобилиятини қирқиб қўярди. Овнинг бошида турадиган жамоа бошлиғининг ўлжани тақсимлашда барчани тенг кўришида жамоани бирлаштириб турувчи мана шундай қудрат мужассам эди.

Адолатнинг илк кўриниши мана шу тақсимлаш, бўлиш, ибтидоий жамоа аъзолари назарида эса тақдирлаш адолатли эди. Тарих гувоҳ: қанчадан қанча давлатлар, қанчадан қанча аюҳаннос солган қўшинлар, ижтимоий гуруҳлар, тўдалар тақсимлашда адолатсизлик боис бир зумда тарқалиб кетганлар, мавқеларини бой берганлар.

«Она», «ота» сингари инсониятнинг илк сўзларини эслайлик.

Учинчи бўлиб одамзод шулардан сўнг «бўл» сўзини айтишни ўрганган эди. Баъзан «ота», «ота» сўзини шароит тақозосига кўра ҳар куни тилга олмасак-да, лекин «бўл» («бўлди», «бўлмоқ») сўзини ҳар куни, ҳар дамда тилга оламиз. Ҳеч кимнинг ҳеч иши бу сўзсиз битмайди. Ҳар қандай фикримизни усиз суҳбатдошимизга тушунарли қилиб етказа олмаймиз. Мана шу «бўл» сўзи ов ўлжасини жамоа ўртасида бўлишдан бошлади. Ўлжани тенг бўлиш ҳамма тушунадиган бир маънони — тўғрилик, тузликни англатадиган бўлди..

Тенг бўлиш, тўғри тақсимлаш ҳеч кимда норозилик, эътироз туғдирмасди. У амалда бўлган ерда жамоанинг боши доим қовушган, ов доим барорда, ўлжа мўл, жамоа табиий хатарларга қарши ўзини яхши ҳимоя қила оларди. Тақдимот, тақдирлашдаги адолат, аввало, жамоанинг, сўнг замонлар ўтиб қабила, ундан сўнг халқнинг куч-қудрат манбаига айланарди.

Адолат сўзи анчалар кейин — тилимиз араб ва ажам маданияти билан яқин ошно ҳамда ҳамкор бўлгандан сўнг кириб келди.

Унгача «адолат» тушунчаси замиридаги маъноларни «боботуркий» тилимизда «тўғри», «туз», «тенг», «тенглик», «бўл», «бўлиш» сўзлари кенг маконларда турли алфозларда яшаган қабилаларга ҳаммага осон тушунарли тарзда англатиб келарди.

Шундан бўлса керак, ҳали ҳанузгача халқимиз ўзининг жуда бой маънавий-ахлоқий анъаналари, яшаш удумлари ва урф-одатларида тўғрилик, тенглик ҳақида фикр юритганда бунда доимо адолатни англайди. Тўғрилик борасида сўзлаётган одам адолат тўғрисида гапиряпти, деймиз.

Арабу ажамда ҳамиша қингир-қийшиқ ишларни тўғрилаш, сохта, бачкана бўлиб кетган нарсаларни табиий ҳолига келтириш, уй-жой, иморат ясаганда ўрқирларни текислашни адолат сўзи орқали билганлар.

Одамлараро издан чиққан муносабатларни ўрнига қўйиш — мўътадиллаштириш, зиддиятларни юмшатиш — муомалаларни яхшилаш катта ижобий инсоний ҳодиса ҳисобланиб, буларни ҳам адолатга йўйганлар. Тик, тўғри турувчи, тўғри фикр айтувчи, тўғри ҳукм қилувчи одамларни «одил» деб алқаганлар. Ишларни тўғри ҳал қилувчи, қонун-қоида, низом-интизом, туз-тузукка эътибор берувчи идорани «адлия» (юстиция) деб атаганлар. Тенглик, баробарликка риоя қилишликни «таодил» деганлар. «Эътидол», «мўътадил», «мутаодил», «муодил» сингари мумтоз адабиётимиз истифода этган сўзлар ҳам келишганлик, кўркамлик, уйғунлик, бир-бирига баробарлик, тенглик ўртачалик, тенглашганлик, кучларнинг тенглиги каби инсон учун жуда қимматли, гўзал маъноларни билдирган.

Қадимий тилимиздаги «туз» («тўғри»), «тузук» (Амир Темур яратган, яшаш ва ижтимоий муносабатлар қоидалари ва таомилларининг тўпламлари) таг-томирлари билан адолатга дахлдор, балки адолат ва унинг қиёфаларининг худди ўзидир. Лекин пайдо бўлишига кўра худди «бўл» каби қадимийроқдир.

Ўқувчи яхши сезаётгандирки, сўз бораётган «тақсимлаш адолати» «тенг бўлиш»нинг моҳият мағзида хулқ, ахлоқ турибди. Маълумки хулқлар, ахлоқларнинг йиғиндисидан маънавият ҳосил бўлади. Жамоа кучлар воситасида эришилган, кўпнинг меҳнати, пешона тери тўкиши туфайли юзага келган неъматларни жамоа ўртасида тенг бўлиш, тақсимлашдан инсоният илк бора адолат принципини кашф этди. У одамзоднинг яшовчанлигини таъминлаган ўлмас, йўқолмас, туганмас маънавий-ахлоқий принципга айланди. Уни инсоният бугун амалда қўллаётган барча ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, маданий, ахлоқий, ҳуқуқий принципларнинг онаси десак ҳам ўринлидир. Бугун у инсон моҳияти ва унинг асосий ҳуқуқларига тўғридан тўғри тегишли тушунчага айланди.

Инсон фаолиятининг қайси бир бўлагини олиб қараманг, одам тўғриликка асосланмаса, иш бузилади, бузилишлар бошланади, издан чиқади. «Куч — адолатда» деган машҳур ҳикматнинг маъноси тўғриликни қўлдан берманг деганидир аслида.

Адолатнинг бошига жуда кўп қизиқ ишлар тушди. Инсоният тарихи бунга гувоҳ. Адолатнинг табиати, феъл-атвори, куч-қудратини яхшироқ тушуниш ва тасаввур қилиш учун қўҳна қиссаларга ҳам мурожаат қилмай иложимиз йўқ. Шунда унинг «муроса-мадора», «мурувват», «шафқат», «сабр-тоқат» деган ахлоқий-маънавий ҳодисалар билан туғишган биродар эканлигига ишонч ҳосил қиламиз. Дунёнинг осойишталиги дўстларга мурувват, душманга муроса-мадора билан бўлади, дейилган қўҳна сўзнинг тагида бугун ҳам инсоният учун туганмас ибрат тўлғаниб турибди. Адолат ҳеч қачон мурувват, муроса бўлмаган ерда юзага чиққан эмас. Яна ҳам тўғрироғи, қаерда мурувват ва шафқат, силайи раҳм бўлса, ўша ерда адолат бор. Ўша ерда адолат қарор топади.

Одам эканмиз, бизнинг адолат борасидаги тушунчаларимиз, тасаввурларимиз ҳам, ундан кутган нарсаларимиз ҳам ғоятда ранг-баранг.

Бир яхши одам олтита қиз фарзанд кўради. Табиий ўғли бўлишини ҳам орзу қиларди. Эр-хотин йигирма йилдан ортиқ турмуш қурганликларига қарамай ҳамон бир-бирларига келин-куёвлардай иззат-икромларини йўқотмаган эдилар. Олти қизни меҳру муҳаббат билан тарбиялаб вояга етказдилар. Лекин ҳамон эрнинг кўнгли тубида ўғил кўриш орзуси ўчмаган эди. Хотин буни сезар, у ҳам ич-ичидан буни истарди. Лекин ҳеч қачон буни бир-бировларига оғиз очиб айтмас, айтсалар ўрталаридан нимадир энг зарур нарса кўтариладигандек эди. Хотин элликларни қаршилаганда суюб яна бўйида бўлди.. Икков илҳақ, кутдилар. Дамлар келди. Врачлар бирмунча хавотирда эдилар. Хотин кишига ёши элликни қоралаганда туғишнинг ўзи бўлмайди. Лекин аёл жуда ишонарди. У эрининг севинчи қандай бўлишини билар, кўз ўнгига келтирарди. Кунлар-тунлар дилидан бир фикр кечар, миясида такрорланарди:

— Э худо, адолатинг борми! Ўғил ато эт!

Ой-кунлар, соатлар, дамлар ўтди. Тўлғоқ, кечикди бир неча кунга. Хавотир кучайди. Сўнг ниҳоят тўлғоқлар турди. Лекин улар ниҳоятда кучсиз эди. Аёл икки кун туғолмай учинчи куни жон таслим қилди. Болани ёриб олдилар. У жонсиз эди. Лекин ўғил бола эди!

Табиатнинг бу каби адолати ва адолатсизлигида қандай ҳикмат бор эди? Билиш қийин. Бундай ҳолларда ҳазрати Хизр билан ҳазрати Мусо ўртасида бўлиб ўтган воқеа эсга тушади. Ҳазрати Мусо ҳазрати Хизрдан донoликни ўрганмоқчи бўлди. Улар бирга сафарга отландилар. Ҳазрати Хизр фақат бир шарт қўйдилар. Мен нима қилмай «нега?» деб сўрамайсиз, дедилар. Лекин улар шундай ғаройиб, ақл бовар қилмас воқеаларга дуч келдилар-ки, нега деб сўрамасликнинг ҳеч иложи йўқ эди. Мусо нега? — деб сўрадилар. Бу ҳол уч маротаба такрорлангач, ҳазрати Хизр шартни бажаролмаганликлари учун Мусо ҳазратлари билан сафарни тўхтатдилар. Улар дуч келган ҳар уч воқеанинг тагида жуда катта рамзий маънога эга адолат истаги яшириниб ётарди. Ҳазрат бунинг сирини вақти етмасдан туриб очишни ўзларига эп кўрмаган эдилар. Адолат баъзан жуда узоқ йўл босиб келади.

Бошқа бир қадим қиссада ҳикоя қилинганидек, ҳазрати Одамнинг Хобил ва Қобил исмли фарзандлари бор эди. Уйланур пайти етганда Қобил ота ризосига қарши борди. Унда иккингиз худога қурбонлик ато этинг. Кимнинг назри қабул бўлса, ўша Иқлимага уйлансун, дедилар. Хобилнинг қурбонлиги қабул бўлди. Уйланиш, ота мероси энди Хобилга ўтади. Қобил эса бунга чидамайди. Хобилни ухлаб ётганда тош билан уриб ўлдирди. Одам боласи одам боласини биринчи бор ўлдириши шу эди. Қобил авлодларига қон тўкиш лаънат тамғаси босилди. Ноҳақ қон тўкиш суяк суриб бизнинг замонларгача етиб келди. Ноҳақлик нимадан бошланди? Ота ризосига қарши боришданми? Тақсимот тўғри бўлмаганиданми? Қобилда мулк ва мулкдорлик васвасаси бош кўтарганиданми? Буларга ҳа деб жавоб бериш мумкин. Тақсимот-ку адолатли бўлган эди. Қобилга тўғри йўл кўрсатилган эди. Лекин Қобилда мулкдорлик ва ҳирс жўш уриб, тақсимотни ўзи учун адолатсиз деб топди ва оға қонини тўкди.

Тақсимот кенг ва тўғри бўлса ҳам уни тенг ва тўғри эмас деб топиш, зўравонлик билан тақсимотни ўз фойдасига ҳал қилишга уриниш шу тариқа пайдо бўлди.

Тақсимотни ўз манфаати нуқтаи назаридан ўз фойдасига ҳал этиш одамзодга Қобилдан мерос қолди. Бу Қобил синдроми. Барча адолатсизликлар, зўравонликлар, талончиликлар, муттаҳамликлар, зулм замирида шу Қобил синдроми ётибди. У ҳамон ҳар дақиқада ер юзининг дам у ерида, дам бу ерида сон-саноқсиз инсон толеларида қонли фожиаларни ўйнайди.

Тақсимотда ва тақдирлашда, меҳнат натижаларини баҳолашда тенгликни сақлашга социализм уриниб кўрди. Лекин унинг асосига қўйилган шафқатсиз мафкура тенгликни фарсга айлантириб юборди.

Унда адолатни сақлашнинг барчага баробар принципини қандай рўёбга чиқариш мумкин?

XX асрнинг ўртасида инсоният бунга фақат инсон ҳақ-ҳуқуқлари ва асосий эркинликларини сақлаб, рўёбга чиқарибгина, тинчлик, биродарлик, демократия шароитидагина эришиш мумкин деган қатъий хулосага келди. Шу билан чамбарчас боғлиқ тарзда Европа ва АҚШ илмий-сиёсий, фалсафий тафаккурида инсонийлик мезонлари (ўлчовлари) деган янги бир тушунча, атама дунёга келди. Инсонийлик мезонлари Умумжаҳон декларациясида, Хельсинки Якунловчи ҳужжатида, ЕХҲТнинг кейинги ўн беш йил давомида қабул қилган ҳужжатларида кенг, ҳар томонлама таҳлил, тадқиқ этилди. Инсонийлик мезонларини ҳаёт амалиётига киритишнинг йўл-йўриқлари, йўналишлари, қоидалари ишлаб чиқилди. Бугунги Европа, ЕХҲТга аъзо давлатлар, жумладан Президент Ислом Каримов раҳбарлигида Ўзбекистон Республикаси шу йўналишларни ҳаётга киритиш учун кенг миқёсда иш олиб бормоқда. Бунга Президент чиқишларида кенг ўрин ажратилмоқда.

Ижтимоий ва инсоний адолатга ўлчовлари ғоятда равшан бўлган инесонийлик мезонларини қарор топтириш орқалигина эришиш мумкинлиги, демократия, сўз эркинлиги, инсон ҳақ-ҳуқуқлари принциплари бугун адолат ва мурувват принциплари каби англана бормоқда. Инсон ҳуқуқларини кенг маънода қарор топтириш ҳозир ва бундан кейин ижтимоий ҳаётда адолат принципини қарор топтириш билан баробар. Тақсимот ва тақдирлашдаги адолат бу кенг англанадиган универсал принципнинг узвий бўлакларидир, холос. Чунки инсон ҳуқуқлари ишламаган, амалда бўлмаган ерда адолат ҳам ишламайди, амал қилмайди. Буларни бир-биридан ажратиб бўлмайди.

Ўзбекистонда мустақиллик йилларида ўтмиш тарих, маданият, маънавий-ахлоқий қадриятлар, инсон шаъни шавкати бутун ҳаққонияти билан тикланаётгани, оз сонли эл-элатларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, манфаатлари ишончли ҳимояланганини, дин ва эътиқодлар эркинликлари таъминланаётгани, жаҳон мамлакатлари билан Ўзбекистон ва унинг фуқаролари ўртасида маданий, маърифий, илмий-таҳсилий, оилавий-маиший, ранг-баранг инсоний борди-келди алоқалар, ҳамкорликлар ўсиб жонланиб бораётганлиги, жазоларнинг енгиллаштирилаётгани, ўлим жазосининг қисқараётгани — булар бари инсонийлик мезонларининг аста-секин амалга кириши, адолат принципларининг илдиз отиши, томир ёйиши палласига кираётганлигидан дарак беради.

Инсонийлик мезонларини амалга ошириш механизмлари, инструментлари мавжуд экан, улар ҳукумат ва турли-туман таъсирли жамоат идораларининг, бошқарув тузилмаларининг асил механизми ва инструментларига айланаркан, тенглик, биродарлик, фаровонлиик орзу-умидларимиз реал воқеага айланади. Ҳаётда ҳеч қачон тенглик бўлмаган ва бўлмайди, адолат бўлмаган ва бўлмайди, деганга ўхшаган тушкунликлар ҳаёт кун тартибида анахронизмга айланади. Инсонийлик мезонлари асосида ҳар бир шахс, давлат ва нодавлат идоралари, ранг-баранг жамоат ташкилотлари, сиёсий партиялар дадил, ошкора, рўй-рост, қийинчиликлардан қўрқмай эркин иш олиб борса, халқимиз ўз менталитетини умумжаҳон миқёсидаги янги тушунчалар, йўналишлар, йўл-йўриқлар замирида қайта кўриб чиқиб, саракни саракка, пучакни пучакка ажратиб ташласа — янгиланса, инсонийлик мезонлари шунга кўра ҳар биримизнинг ҳаётимизда расм бўлади.

Юксак технологиялар, ахборот инқилоблари, компьютерлаштириш, глобализация замонига инсонийлик мезонлари ғоятда уйғун ва ўта муодилдир. У маънавий ахлоқий принципларимизнинг энг гўзал томонлари, қирраларини юзага чиқаришга, ўткирлаштиришга хизмат қилади. Тобора шиддатли тарзда актуал бўлиб бораётган табиатни асраш; қашшоқлик, оммавий касалликлар, гиёҳвандлик, ирқий, миллий камситишлар ва ниҳоят мудҳиш терроризм балосидан тамомила халос бўлиш ҳам охир-оқибат инсонийлик ва адолат принципларини қай тарз ва қай даражада амалга оширишимизга чамбарчас боғлиқ бўлиб қолади.

Кўплар ҳамон адолатни фақат одил суд ҳукми деб билишади. Ҳолбуки одил ҳукм адолатнинг битта қирраси. Тўла адолат эса аслида сиз билан бизнинг қандайлигимиз, ҳаётни қандай қураётганлигимиз, ундан нималарни кутаётганимизда. Бунда кичкинагина адолатсизлик бутун жамиятга акс садо беради.

> **Тўла адолат эса аслида сиз билан бизнинг қандайлигимиз, ҳаётни қандай қураётганлигимиз, ундан нималарни кутаётганимизда. Бунда кичкинагина адолатсизлик бутун жамиятга акс садо беради.**

Иброҳим ҒАФУРОВ.

Янги аср ёшлари

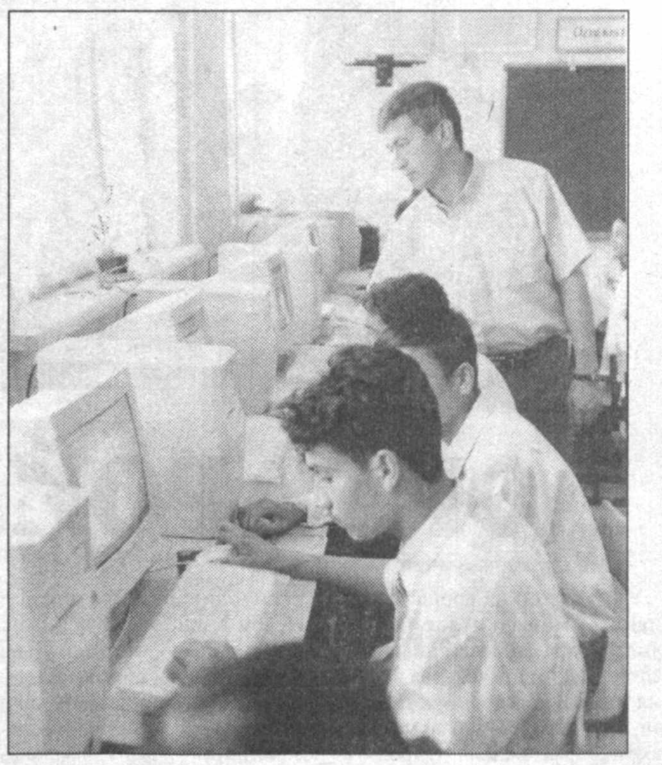

Бу йил уч юзга яқин мутахассис Бухоро қишлоқ хўжалик коллежини битирганлиги ҳақидаги гувоҳномага эга бўлди. Мамлакатимиздаги энг яхши ўқув даргоҳларидан бири ҳисобланадиган мазкур коллежда бугунги кунда минг нафарга яқин ёшлар билим оляпти. Улар агроном, ветеринар, бухгалтер, қишлоқ хўжалиги машиналарини бошқариш ва ремонт қилиш сингари ўндан ортиқ мутахассислик бўйича касб эгаллашлари мумкин.Ўқув масканидаги кўпгина синфхоналари компьютерлар билан жиҳозланган. Кимё, физика фанлари хонаси, спорт зали, кутубхона мавжуд. Шунингдек коллеж ўзининг 15 гектарлик томорқасига ҳам эга.Бу ерда ёшлар ўқув жараёнида олган билимларини амалиётда синаб ҳам кўришади.

СУРАТЛАРДА: ***Бухоро қишлоқ хўжалиги коллежи. Компьютер билан жиҳозланган синфхонада ёшлар ўз билимларини мустаҳкамлашяпти.***

Рустам ШАГАЕВ, Илҳом САФАР (ЎзА) олган суратлар.

Огоҳлик

Тинчлик ҳамиша уйғоқ

Халқимиз тинчликнинг фидойиси. Ҳаттоки “Қўшнинг тинч, сен тинч” деган ҳикматга ҳам кенгроқ урғу бериб, “дунё тинч бўлсин, жумлаи мўмин тинч бўлиб, шулар қатори яратган эгам элимизни ҳам тинч қилсин” деб тонгдан то шомгача дуони тилидан қўймайди.

— Тинчлиги бўлмаган элнинг, эртаси ҳам тинч ўтмайди, — дейди 90 ёшли Ҳошим бува невараларини тиззасидан қўймай.

— Оч бўл, тўқ бўл, тинч бўл, — дейди Каромат эна чевараларининг бешигини тебратиб.

— Фарзандларимнинг камоли юртнинг тинчлиги билан боғлиқ, — дейди Маҳмуджон дўстим чет элда ўқиётган ўғлидан келган хатни кўрсатиб.

— Тинчлик бўлса мактабга бораман, — дейди неварам Севинч катталарга хос фикр юритиб.

Тинчлик! Бу сўз юрагимизда иймонга айланди, кўзимизнинг қорачиғидаги нурдек порлаганда киприкларимиз ҳам ҳушёр тортгандек бўлди.

Афсус, турмуш муаммолари билан бўлиб, бу сўзнинг қудратини қорин ташвишида, рўзғорнинг ками-кўстида кўрмай қолаётганимиз ҳам рост. Бирон жойда юртнинг, элнинг тинчи бузилганини эшитиб бирдан ҳушёр тортиб қоламиз, атрофга кўзларимизни каттароқ очиб қараймиз. Бироз фурсат ўтгач эса яна аввалги ҳол давом этади. Тинчлик эса ҳамиша уйғоқ! У қалби ухлаганларнинг, осойишталикни эсидан чиқарганларнинг, юрт дардига бепарво-ю бемалолларнинг душмани! Юртбошимизга, юртимизга, элимизга кўтарилган қўллар тинчлик қуёшидан тоб ташлаган пайтда дунёнинг қайси бир четидан юракни ларзага соладиган воқеа кўзимизни яна мошдек очиб юборади. Бошимиздан ўтган қайғули кунларни ёдимизга солади.

... Москва шаҳри аҳли 24 октябрь тонгини саросимада кутиб олди. Тирноғигача қуролланган гуруҳ, аниқроғи террорчилар шаҳарнинг ўртасида жойлашган “Шарикоподшипник” заводи маданият саройида кечки томошага йиғилган мингга яқин санъат ихлосмандларини гаровга олишди. Оқибати эса террорчилар ўзларининг ҳаром қонларига ботирилди. Қанча хонадонларда қора кийилди, қанча одамнинг асаблари қақшади. Халққа қўл кўтарганлар тиззалаб ўлди, лекин одамларнинг кўзига жовдираб қараб турган Тинчликнинг “қачон ҳушёр тортасан, инсон?” деган ҳайқириғи ҳамма ёқни тутиб кетди.

— Юртбошимиз бекорга ҳар икки гапининг бирида “ҳушёр бўлайлик” деб айтмаяпти, — дейди “Хондамир” фермер хўжалиги раиси Фозил ака Маматқулов. — Менга ўхшаган деҳқонларнинг косаси мустақиллик туфайли, тинчлик туфайли оқараётганини билиб туриб, баъзан ҳушёрликни унутамиз-да, афсус.

Ҳақ гап. Унутамиз, ҳа унутамиз. Начора, инсоннинг феълида унутиш ҳам бор. Лекин тинчлигини унутиш умрингни, бахтингни унутиш билан баробар эканлигини унутмаслигимиз керак.

Баъзида тинчликни қушга ўхшатгим келади. Эътибор берганмисиз, қушлар осойишта жойларда кўпроқ қолиб кетади, лекин атрофингизда уни тош отиб қўрқитадиган, овозини ёктирмайдиганлар ҳам бор. Ана ўшалардан эҳтиёт бўлиш керак, кўпчиликнинг орасидан уларни таниб олиш учун кўзни каттароқ очиш керак.

... Устунлари қулар эмиш иймон суст бўлса,
Турфа ўйин бошланади имкон суст бўлса,
Юзинг-кўзинг демас экан виждон суст бўлса
Тинчлигингни бузган ёвдан ҳушёр бўл, элим!

Ҳар яхшингни ёмонингга қўшиб қуймагин,
“Менга нима” дея қўлинг силтаб қўймагин,
Кўзингни оч, зийракроқ бўл, тушга йўймагин,
Тинчлигингни бузган ёвдан ҳушёр бўл, элим!

Ҳамид НОРҚУЛОВ.

Талабалар терроризмни қоралайдилар

Юртбошимиз ўзининг “Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари” асарида терроризмнинг қиёфасини тўла очиб берган эди. Айни пайтда дунё ҳамжамияти қайта-қайта таъкидлаганидек, Юртбошимиз 1999 йил Туркиянинг Истанбул шаҳрида бўлиб ўтган Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Саммитида сўзлаган нутқида терроризм XXI аср вабосига айлангани, бу иллатга қарши курашда кучларни бирлаштириш, терроризмга қарши кураш халқаро марказини тузиш таклифини илгари сурганди. Бундан ташқари халқаро анжуманларда бу хавфли иллатга ҳамжиҳат бўлиб курашиш лозимлигини қайта-қайта уқтириб келяпти.

Зеро, Ўзбекистон халқи терроризм нима эканлигини яхши билади. Бундай хуружларни ўз бошидан ўтказди. Андижон ва Наманган вилоятларидаги воқеалар, чегараларимиздан ўтиб, Сурхондарё ва Тошкент вилоятининг турли ҳудудларига бостириб кирган террорчи гуруҳларнинг қўпорувчилик ҳаракатлари, уларнинг ойлар давомида халқимизнинг тинч ҳаётини безовта қилганини, одамларимизнинг умрига завол бўлганини эсланг. Шу боисдан халқимиз барча кўринишдаги терроризмга қарши курашда дунёдаги соф ниятли кучлар билан бирлашиб, ўз қатъиятини намоён этиб, халқаро жамоатчилик амалга ошираётган ишларга ҳисса қўшмоқда. Ўзбекистоннинг XXI аср вабосига қарши кураш борасида олиб бораётган мустақил сиёсати давлатимизнинг обрўсини халқаро майдонда янада юқори кўтаряпти. Мамлакатимизга ташриф буюраётган давлатларнинг раҳбарлари ҳам бу сиёсатни маъқулламоқдалар.

Россия пойтахти Москвада содир этилган воқеа ер юзидаги барча тинчликсевар кишиларни қаттиқ ларзага солди. Бизнинг Кимё-технология институти жамоаси ҳам бундай хунрезликка ўз муносабатини билдирди. Ҳамиша бўлганидек, махсус йўналишлар бўйича ёшлар билан биргаликда тадбирлар ўтказмоқдамиз. Уларда талабаларнинг XXI аср вабоси терроризмга бўлган салбий муносабатлари шакллантирилмоқда. “Ўз уйингни ўзинг асра” мавзуидаги баҳс-мунозаралар суҳбатлар ёшларни ўзи туғилиб ўсган, яшаётган манзил макони — Ватанини эъзозлаш, ардоқлаш ва зарур бўлса уни ҳимоя қилишга чорлаши шубҳасиз. Боиси ҳушёрлик, огоҳ бўлиб яшаш — бир кунлик ёки бир ойлик мавсумий масала эмас. Шунинг учун у кундалик амалий ҳаракатни талаб этади. Буни талабаларимиз онгига, қалбимизга жо қилишимиз керак. Улар орасида кўпроқ бўлиш, тушунтириш ишлари олиб бориш, биз устозларнинг вазифаси бўлмоғи лозим.

Н. ЮСУПБЕКОВ,
Тошкент Кимё-технология институти ректори.

ШАҲРИСАБЗ — 2700 ёшда

Рақамлар сўзлайди

• Бугунги кунда Шаҳрисабзда 90 минг аҳоли яшайди. 80 та боғча, 107 та мактаб, 1 та коллеж ҳамда 4 та ҳунар техника билим юртида келажагимиз эгалари бўлмиш ёш авлод тарбияланади ва таҳсил кўради.

• 17 та клуб, 1 та халқ театри ва 1 та кинотеатр аҳолининг маданий-маънавий оромгоҳидир.

• Спорт иншоотлари 49 та. Уларда жисмоний ва маънавий соғлом авлод — Ватанга меҳр-муҳаббатли болалар вояга етмоқда.

• Ҳамма нарса саломатликка боғлиқ. 6 та шифохонанинг катта-ю кичик ходимлари ана шунга амал қилган ҳолда, элюртга кўнгилдагидек тиббий хизмат кўрсатишга ҳаракат қилишмоқда.

• Тадбиркорлик билан иш юритаётган 754 та тадбиркорлик субъекти ва 5 та қўшма корхона, аввало, ишчи ўрни яратгани, қолаверса ишлаб чиқараётган маҳсулоти билан эътиборга молик.

• Бетакрор 20 та ноёб ёдгорлик ўзбекнинг улуғлигини улуғлаб, шарафлаб тургувчи мангуликдир.

• 5 та бозор қишин-ёзин тўкис, тирбанд, гавжум.

Шаҳрисабз азалдан етти иқлимга маълум ва машҳур шаҳар. Амир Темурдай улуғ зот ана шу маконда камолга етган. Соҳибқироннинг диёримизни босқинчилардан тозалашдаги саъй-ҳаракатларида Шаҳрисабз ҳамиша таянч нуқтаси бўлган. Амир Темурнинг ота-боболари, пиру устозлари, тўнғич фарзанди Жаҳонгир Мирзонинг хоки поклари шу тупроқда. Шунинг учун ҳам Соҳибқирон бу юрт тупроғини муқаддас билган, азиз-авлиёларнинг қадамжоларини тавоф қилган. Афсуски, шўро даврида Амир Темур томонидан бунёд этилган тарихий обидалар харобага айлантирилди. Ҳатто ул зот ва авлодларининг қабр-мақбаралари ҳам аёвсиз топталди. Ана шулар ҳақида гапира туриб, отахон Лутфулла Убайдуллаевнинг кўзида ёш халқаланади.

— Эй, болам. Шаҳрисабзнинг бошига офтоб энди чиқди. Ҳофиз Шерозий айтганидек, шу пайтгача масжиду мадрасаларга эшак боғланиб, керосин, ўғит, туз каби лаш-лушлар омборхонасига айлантирилганди. Атай шундай қилишган. Шаҳрисабз қалъасини йўқ қилиш учун унинг ёнида ғишт заводи қуришиб, тупроғини ўшанга ишлатишган. Буларнинг барини ўз кўзимиз билан кўрдик. Шукурки, Мустақиллик бўлди. Тарихимиз ҳам, тарихий обидаларимиз ҳам эъзоз топди. Мен узоқ йиллар моддий маданият идорасида ишлаганман. Ҳиндистонда Тожмаҳал бўлса, Шаҳрисабзда Оқсарой етти мўъжизанинг бири саналади. Афсуски, шўро даврида у ғорат қилинди...

Бобонинг ўпкаси тўлади. Оппоқ соқолини силаб, сукутга толади. Сўнг хира кўзлари тўла қувонч билан дейди:

— Худога шукур, болам. Ёруғ кунларга ҳам етдик.

— Бу ҳар бир шаҳрисабзлик айтадиган гап. Афсуски, бу кунларни кўриш кўпларга насиб этмади. Не-не кишилар армон билан дунёдан ўтдилар. Жумладан Болта Шербобоев ҳам. "Мен темурийман" деб гурунг берарди у давраларда. Ва Амир Темурнинг жаҳон цивилизациясида тутган ўрни ҳақида куйиб-ёниб сўзларди. "Нима учун қуёшни ботқоқда сақлашмоқчи? Биласизми?» — деб қўрқмасдан фикр-мулоҳазаларини тарихий ашёлар асосида исботларди. Шундай пайтлари бундай гурунглардан айримлар ўзини четга оларди. Чунки ўшанда бундай гапларни айтиш тугул, эшитишдан ҳам қўрқишган. Энди эса тарихий ҳақиқат тикланди. Бу ўз-ўзидан бўлгани йўқ. "... Кимки ўзбек номини, ўзбек миллатининг куч-қудратини, адолатпарварлигини, чексиз имкониятларини, унинг умумбашарият ривожига қўшган ҳиссасини, шу асосда келажакка ишончини англамоқчи бўлса, Амир Темур сиймосини эслаши керак" деган эди Президентимиз Шаҳрисабз шаҳрида Амир Темур ҳайкали очилиш маросимида сўзлаган нутқида. Шаҳрисабнинг ЮНЕСКО томонидан "Бутунжаҳон мероси рўйхати"га киритилиши ҳам тасодифий эмас, бу ҳам Йўлбошчимизнинг ташаббуси билан бўлган.

Бугунги биз ҳеч кимдан кам эмаслигимиз ва ҳеч кимдан кам бўлмаслигимиз аниқ. Буни ҳар бир шаҳрисабзлик чуқур ҳис этади. Шаҳрисабз тумани ҳокимининг шаҳар бўйича биринчи ўринбосари Алиқул Тошевнинг айтишича, 2700 йиллик тўй муносабати билан тарихий обидаларни, кўча ва йўлларни таъмирлаш ва янгидан қуришга миллионлаб сўмлаб маблағ сарфланибди. 8 километр узунликда магистрал водопровод тармоғи ётқизилган. Маданият саройи бутунлай қайта қурилди. Амир Темур майдони янгича тусда. Унинг ҳайкали пойига ва атрофига гранит тошлар ётқизилган. Танхоз дарёси ўзани устига қурилган кўприкнинг икки томонида оромгоҳ барпо этилди. Шаҳарни ёритиш учун замонавий чироқлар ўрнатилди. Амфитеатр эса бош майдонга алоҳида кўрк бағишлаб турибди. Бу жуда қисқа фурсатда амалга оширилган ишлардан бир шингил, холос.

— Шаҳрисабз — муқаддас замин. Бу заминда кўплаб улуғ зотлар яшаб ўтган. Бу жойда асрий чинорлар ҳам кўп. Президентимиз Қашқадарёга яқинда қилган сафарларида буни алоҳида тилга олдилар. Чиндан ҳам бунда ўзига хос рамзий маъно бор. Ким ҳам чинордай узоқ яшашни орзу қилмайди? Ким ҳам улуғ зотлардай ҳаётда яхши ном қолдиришни истамайди дейсиз? Истаклар кўп, ниятлар кўп. Ана шу эзгу ниятлар бирма-бир ушалмоғи тайин. Чунки юртимиз, тинч, осойишта. Тамойилимиз бунёдкорлик. Бундай юртда яшамоқ ҳар биримиз учун фахр. Ва айни пайтда фидойилик талаб қилади.

Нарзулла РАВШАНОВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

Рустам ШАГАЕВ (ЎзА) олган суратлар.

Тарихимиз кўзгуси

Музейимиз ташкил топган 1996 йилда экспонатлар сони юздан ошмасди. Тез орада уларнинг сони ортиб борди. Натижада ўрта асрлар, Темур ва темурийлар тарихи, этнография ва халқ амалий санъати, илмий ва маърифий ишлар бўлимлари ҳамда музей захираси юзага келди. Мақсад шаҳарнинг ўтмиши ва бугуни ҳақида хорижий сайёҳларга, маҳаллий аҳолига кўпроқ ва қизиқарли маълумот бериш эди. Шунинг учун Оқсарой, Дорус сиёдат мажмуасида, Узунқир, Сангиртепа, Подаётоқтепа каби археологик ёдгорликларда олиб борган илмий тадқиқот ишларида ходимларимиз фаол иштирок этдилар. Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети, Ўзбекистон Фанлар академияси Самарқанд археология институти, Шаҳрисабз шаҳар музейи қадимшунос олимлари ва мутахассислари билан ҳамкорликдаги тадқиқотлар яхши натижалар борди. Шаҳар тарихига оид муҳим манбалар қўлга киритилди. Айни пайтда топилмалар сони 10 мингтани ташкил этади. Уларнинг ҳаммаси музей захирасига топширилди ҳамда таъмирланиб экспозицияга чиқарилди.

Биз тўй муносабати билан янги кўргазма концепциясини ишлаб чиқдик. Унда "Авесто"га тенгдош Шаҳрисабз" мавзуида экспонатлар ҳам мавжуд. Жумладан сопол тобутчалар — остадонларнинг турли шакллари ўрин олган. Бу ниҳоятда ноёб экспонат ҳисобланади. "Ўрта асрлар даври маданияти" деб номланган кўргазмага Темур ва темурийлар даври маданияти ва ҳунармандчилигининг ноёб намуналари қўйилган. "Этнография ва халқ ҳунармандчилиги" экспозициясида эса Қашқадарё воҳаси этнографиясига тааллуқли ашёлар, ҳунармандчилигига оид буюмлар бор. "Мустақил Ўзбекистон тарихи" кўргазмаси айниқса, эътиборга моликдир. Унда мустақиллик йилларида юз берган ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар ўз аксини топган.

Бугунги кунда музейимиз жойлашган Чубин мадрасаси тўла таъмирдан чиқарилди. У 17 мингдан зиёд осори-атиқаларни ўз захирасида сақламоқда.

А.ТОШЕВ,
Амир Темур номли Шаҳрисабз моддий маданият тарихи музейи бош муҳофизи.

Жуманиёз ЖАББОРОВ,
Ўзбекистон халқ шоири

Ям-яшил гулшан эрур

мухаммас

Шаҳрисабз — олам аро зебо шаҳар,
Бошидан офтоб сочар ҳар лаҳза зар,
Ям-яшил гулшан эрур то сарбасар,
Сенга Оллоҳим ўзи солмиш назар,
Жисмимиз ичра азизсан жон қадар.

Боқса тонглар ҳуснига ороланиб,
Оқса диллар наҳрида дарёланиб,
Гумбази нилий билан барноланиб,
Лол бўлур дунё ўзи шайдоланиб,
Кўнглимиз осмонида шамсу қамар.

Гуркирар мумтоз шаҳарлар ёнида,
Гул ёнар бўстонида, майдонида,
Темурийлик сарвати бор қонида,
Шуълайи соҳибқиронлик жонида,
Мустақиллик бағрида озод яшар.

Шаҳрисабз — кўркам ғазаллар шаҳридир,
Турфа бойлик, қанд-асаллар шаҳридир,
Ҳикмату достон, масаллар шаҳридир,
Дунёда тенгсиз гўзаллар шаҳридир,
Ўзбекистон фахри деб билгай башар.

Мир Алишер алқамиш минг сўз билан,
Боқди Бобур сенга хуштор кўз билан,
Зарра ҳокинг тенг эрур юлдуз билан,
Қишларинг ҳам баҳс этур наврўз билан,
Ғолибу Бедил учун сен шоҳ асар.

Шаҳрисабзим, даҳр аро обод элим,
Ҳам жасорат бобида Фарҳод элим,
Яхшиликдан жон аро бунёд элим,
Эрку Истиқлол ила озод элим,
Меҳрибон Юртбошимиз севган шаҳар.

Ҳар нуроний, навқиронлик сенга хос,
Бизга аждоддан ўзинг олтин мерос,
Кўп шоир илҳоми, жўшқин эҳтирос,
Бир жаҳон фахримга бўлмишсан асос,
Доимо ёринг эрур шону зафар.

Ҳунармандлар юрти бу

Шаҳрисабзда азал-азалдан тайёрланган сопол буюмлар, заргарлик маҳсулотлари, кашталар, ироқи дўппилар жаҳонда машҳур бўлган. Афсуски, мустабид совет даврида ана шу анъаналар атай эътиборсиз қолдирилган. Натижада энг ноёб ҳунарлар, хусусан қўл керамикаси (чархда ишланадиган хум, обдаста, қўшқулоқ, чорқулоқ кабилар), заргарлик, кандакорлик, бигиз каштачилиги (юрма каштачилиги) йўқолиб кетиш хавфи остида қолган эди. Бу нозик касб билан шуғулланувчи заргарларнинг сўнгги авлоди Саид заргар ҳам буюм ясамай қўйганди. Чунки бунга йўл беришмаганди. Зингирон маҳалласида ўтмишда отлар учун эгар-жабдуқлар, от узангилари ясалган. Шўро даврида отларга қирғин келтирилди. Шу боис эгар-жабдуғларга ҳам эҳтиёж камайган. Бу ҳунар ҳам касодга учраган.

Мустақиллик туфайли халқ ҳунармандчилиги қайта тикланмоқда. Хусусан, энг ноёб, йўқолиш арафасида турган ҳунарлар давом эттирилмоқда. Шунинг учун ҳам юртимиздагина эмас, хорижда ҳам усталаримиз томонидан ясалган маҳсулотларга қизиқиш кучаймоқда, талаб ортмоқда. Айниқса, япониялик ганчкорларимиз бу соҳага жуда қизиқиб қолишди. Айни пайтда германиялик ишбилармонлар билан алоқа ўрнатаяпмиз.

Шаҳрисабзнинг 2700 йиллик тўйи муносабати билан ҳунармандларга жуда катта эътибор қаратилди. Коба карвон саройи ҳунармандлар уюшмаси ихтиёрига берилди. Бу ерда кўргазма ташкил қилинди. Карвонсаройнинг 30 та ҳужрасидан 24 таси ҳунармандларга бўлиб берилди. Уларни ўз кучимиз билан таъмирдан чиқариб, замонавий қилиб жиҳозладик. Ҳатто «Интернет»га ҳам уландик. Айни пайтда уюшмамизда 300 га яқин ҳунарманд бор. Улар халқимининг азалий ҳунарларини давом эттиришмоқда.

Ниятларимиз кўп. Уларнинг амалга ошишига шубҳа йўқ. Негаки, мамлакатимизда ҳунармандлар эъзозда. Уларга талай имтиёзлар берилган. Биз мавжуд имкониятлардан фойдаланиб Қашқадарё халқ амалий санъатини янада ривожлантиришга ҳаракат қилаверамиз.

Гулнора ОДИЛОВА,
республика «Ҳунарманд» уюшмаси Шаҳрисабз ҳудудий бўлими раиси.

Оналари соғлом, болалари дуркун

Мен асли Қуваданман. 1971 йили Шаҳрисабзга келин бўлиб тушганман. 15 йил туғруқхона бўлими бошлиғи, 16 йилдан буён эса марказий шифохона бош шифокориман. Биринчи доялик қилган чақалоғим 31 ёшга кирди. Шаҳрисабздаги оналарни ҳам, болаларни ҳам яхши биламан.

Мустақиллик йилларида оналар ва болалар соғлигини сақлаш йўлида кўп ишлар қилинди, қилинмоқда. Тиббиётда амалга оширилаётганислоҳотлар шаҳримизда ҳам ўз аксини топмоқда. Биргина мисол. Аввалари туғруқхона 25 ўринли эди. Ҳозир 120 ўринли, замонавий жиҳозларга эга. Шунинг учун оналар соғлом, болалар дуркун ўсмоқда.

Мен хорижда ҳам бўлганман. Шаҳрисабзни хорижда ҳам яхши билишади. Бундан ифтихор қиламан, ғурурланаман. Шундай жойда — улуғ зотлар яшаб ўтган қутлуғ масканда яшаш, ишлаш насиб этганидан худога шукур қиламан.

Шаҳрисабз халқи маърифатли, маданиятли, хушмуомала, назокатли ва нозик таъб. Билимга ташналиги, маърифатга чанқоқлигини айтмайсизми. Уларнинг суҳбатида бўлсангиз маза қиласиз. Айниқса, катта тўй арафасида давраларда тарихга оид кўп дилтортар гурунглар бўлди. Бу нимадан далолат беради? Халқимиз ўз тарихини теран англаётганидан. Бугунги куннинг қадрига тобора кўпроқ етаётганидан.

Фотима БАДАЛБОЕВА,
Шаҳрисабз тумани марказий шифохонаси бош шифокори, Олий Мажлис депутати.

ҚАДИМИЙ ва НАВҚИРОН

Шаҳрисабз (Кеш) катта тўй арафасида янада чирой очди. Маҳобатли Оқсарой, ҳар бири ўзига хос Дор ут-тиловат, Дор ус-сиёдат, Гумбази сайидон сингари меъморий иншоотлар қўли гул усталар томонидан қайта таъмирланди, кўча ва хиёбонлар ораста қиёфага кирди. Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов 14 октябрь куни бу ерга ташриф буюрганида, қилинаётган ишларни кўздан кечирар экан, ота-боболаримиздан мерос қолган нодир обидаларни келгуси авлодларга етказиш учун масъул эканлигимизни яна бир бор таъкидлаб, бу ҳақда йўл-йўриқлар берди.

Зеро, Шаҳрисабзда шўролар даврида ҳам кўп бўлганмиз. Ўша пайтда бу зиёратгоҳлар ярим хароба аҳволга келган, баъзиларининг гумбазлари йиқилиб тушганди. Дор ут-тиловат ва Дор ус-сиёдат мажмуалари ўртасида пастқам уйлар, деворлар, қинғир-қийшиқ кўчалар бор эди. Бугун бу ерда икки мажмуани туташтирувчи равон йўлкалар, хиёбонлар барпо этилган. Умаршайх мирзо мақбараси, Амир Темурнинг ўзи учун қурдирган сағана атрофи очилиб, мазкур иншоотларнинг пойдевори ўрни белгиланган. Илгари бу мақбара ва сағана харобалари тамомила тупроқ остида қолган, устида уйлар қурилиб кетганди. Қайси бир йили тепада ўйнаб юрган болалардан бирининг оёғи ногаҳон чуқурга тушиб кетади. Қадимшунослар текшириб, бу Амир Темур сағанасининг ер остки қисми эканлигини аниқлайдилар. Уйлар кўчирилиб, атроф текширилганда, Умаршайх мирзо мақбарасининг қолдиқлари ҳам топилади.

Мустамлакачилик даврида олиб борилган сиёсатнинг асл мақсади халқни ўз тарихидан мосуво қилиш, унинг миллий ғурурини синдириш эди. Шу сабабли тарих сохталаштирилди, озодлик учун курашган халқ қаҳрамонлари, миллат етакчилари номига тақиқ тамғаси урилди, муқаддас зиёратгоҳлар харобага айланди. Қабристонлар текисланиб, устига бинолар қурилди. Шаҳрисабздаги воқеа ягона эмас. Самарқанддаги машҳур Чокардиза қабристони ҳам бинолар остида қолган эди. Имом Мотуридий юбилейи муносабати билан қабристон ўрни ободонлаштирилиб, кўркам мақбара тикланганлиги аждодларимиз хотирасини эъзозлаш йўлидаги савоб ишларимиздан бири бўлди.

Шаҳрисабз ўз тарихи давомида кўплаб босқинларни, тараққиёт ва таназзул даврларини бошдан кечирди. У милоддан олдинги 328 йилда македониялик Искандар томонидан босиб олинди. Юнон солномачиси Арриан Искандар бу ерда бир қишни ўтказганлиги ва Сўғд ҳокими Оксиартнинг қизи Роксанага уйланганлигини ёзиб қолдирган.

Кеш милодий VI-VII асрларда Зарафшон ва Қашқадарё водийсини ўз ичига олган Сўғд давлатининг марказий шаҳарларидан бири бўлган. Афсуски, милодий VIII асргача бўлган ёзма манбалар ниҳоятда кам сақланиб қолган. Юнон, хитой ва араб сайёҳларининг солномаларидагина Кеш ҳақида баъзи маълумотлар қайд этилган. Масалан, Хитойдан Ҳиндистонга йўлга чиққан буддавий коҳин Сюан Цзянь милодий 629 йилда Кешда ҳам бўлган. Ўша даврда у анча ривожланган, каттагина шаҳар бўлган. Сайёҳ ўз хотираларида шаҳар билан боғлиқ кўпгина маълумотларни ёзиб қолдирган.

Араблар босқини даврида Кеш аҳли озодлик учун мардонавор жанг олиб борган. Тарихий манбаларга кўра, бир неча йил давомида қилинган ҳамлалар натижасидагина араблар уни эгаллашга муваффақ бўлганлар. Муқанна бошчилигидаги қўзғолон маркази ҳам шу ҳудудда бўлганлиги бежиз эмас.

VIII-IX асрларда Кеш йирик маданият марказларидан бирига айланади. Бу ердаги мадрасаларда машҳур уламолар дарс беради. Шарафиддин Али Яздий «Зафарнома» асарида бу ҳақда шундай ёзади: «Баъзи китобда манқул турурким, Кеш шаҳри бурун уламои Исломнинг ери эрмиш ва бузургвор муҳаддислардин уч имом анда ватан қилғон турурлар: бири Абу Муҳаммад (Абдуллоҳ ибн Абдулҳамид ибн) Наср (Ибн Ҳумайд) Ал-Кашший ва яна бири (Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Абдураҳмон ад-Дорамий ас-Самарқандий ва Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бухорий разийаллоҳи анҳум. Ул маҳалда олам аҳли масъала ва масоили диний учун атроф оламдин Кеш вилоятиға келур эрмишлар... Бу жиҳатдин Кешни «Қуббатул илм ва адаб» лақаби бўлуб турур».

Бу даврда Самарқандда қоғозсозлик саноатининг вужудга келиши Кешдаги илм ва маданият ривожига катта туртки берган. Фиқҳ, ҳадисшунослик мактаблари вужудга келган, тасаввуф ғоялари кенг тарқалган, ҳаттотлик санъати равнақ топган. Аммо мазкур асрларда яшаган кўпгина олим ва шоирлар ижоди бизгача етиб келмаган. Улар ҳақидаги маълумотлар асосан айрим тазкиралардагина сақланиб қолган.

1220 йилда бутун Мовароуннаҳр аланга ичида қолди. Мўғуллар босқини туфайли кўплаб нодир қўлёзмалар, қадимий обидалар нобуд бўлди. Асрлар давомида шаклланган илм ва маданият марказлари инқирозга юз тутди. Илм ва санъат аҳллари қўшни Шарқ мамлакатларидан бошпана топдилар. Кеш шаҳри ҳам бундан мустасно эмас эди.

Соҳибқирон Амир Темурнинг тарих саҳнасига чиқиши бутун Турон аҳлига нажот бағишлади. Айниқса, Шаҳрисабз ўз тараққиётининг юксак даражасига эришди. Бу ерда гўзал меъморий обидалар барпо этилди, ободончилик ва фаровонликни таъминлаш борасида катта тадбирлар амалга оширилди. Бу ҳақда Заҳириддин Муҳаммад Бобур «Бобурнома» асарида шундай ёзади: «Яна Кеш вилоятидур. Самарқанднинг жанубидадур, тўққиз йиғоч йўлдур. Самарқанд билан Кеш орасида бир тоғ тушубтур. Итмак добони дерлар. Сангтарошлик қилур тошларни тамом бу тоғдин элтарлар. Баҳорлар саҳроси ва шаҳри ва боми ва томи хўб сабз бўлур учун Шаҳрисабз ҳам дерлар. Темурбекнинг зоду буди Кешдин учун, шаҳр ва пойтахт қилуриға кўп саъй ва эҳтимомлар қилди. Олий иморатлар Кешта бино қилди. Ўзига девон ўлтурур учун бир улуғ пештоқ ва яна ўнг ёнида ва сўл ёнида тавочи беклари била девон беклари ўлтуруб девон сўрар учун икки кичикрак пештоқ қилибтур. Яна саврун эли ўлтурур учун бу девонхонанинг ҳар зилъида кичик-кичик тоқчалар қилибтур. Мунча олий тоқ оламда кам нишон берурлар. Дерларким, Кисро тоқидин бу бийикрактур. Яна Кешда мадраса ва мақбара қилибтур. Жаҳонгир Мирзо ва яна баъзи авлодининг мақобири андадур».

Бу даврда Кеш Мовароуннаҳрдаги йирик шаҳарлардан бирига айланади. «Бобурнома»да қайд этилишича, у қўрғонининг катталиги жиҳатидан минтақада Самарқанддан кейинги ўринда турган. Шаҳар қалъа девори ва ҳандақ билан мустаҳкамланган. Бу даврда Кешда бўлган Испания элчиси Клавихо ўз хотираларида шундай ёзади: «Ушбу шаҳар текисликда жойлашган. Унинг барча томонларидан кўплаб ирмоқлар ва каналлар оқиб ўтади, шаҳар кўп сонли боғлар ва уйлар билан ўралган».

XVI асрда Шайбонийлар ҳокимият тепасига келгач, темурийлар даврида бунёд этилган иншоотлар қаровсиз қолади, уларнинг баъзилари вайрон қилинади. Амирлар тўхтовсиз Шаҳрисабз устига юришлар қилар, орадан сал ўтмай вилоят яна бўйсунмаслик йўлини тутар эди. Биргина Амир Насрулло 20 йил давомида Шаҳрисабзга 30 мартадан ортиқ ҳужум қилган. Натижада экин майдонлари пайғон қилинган, обидалар, сув иншоотлари бузиб ташланган. Энг муҳими, ташқи тижорат йўллари тўсилиб қолган.

Аммо босқинлар, жангу жадаллар ҳам халқнинг илм ва маърифатга бўлган интилишини тўхтата олмаган. Бу ерда бир қанча мадрасалар ишлаб турган, шоирлар, ҳаттотлар, мўйқалам усталари, ҳунармандлар фаолият олиб борган. XIX аср охири ва XX асрнинг биринчи ярмида Мулла Қурбон Хиромий, Фараҳ Шаҳрисабзий, Равнақий, Гулшаний, Фақирий, Мирзо Умрбоқий Шаҳрисабзий сингари шоирлар, Мирзо Юнус Шаҳрисабзий, Муҳаммад Юсуф Шаҳрисабзий, Имомуддин Шаҳрисабзий, Иброҳим Девона, Бобобек Иштибар, Абдумалик Шаҳрисабзий каби истеъдодли ҳаттотлар баракали ижод этганлар. Улар мумтоз адабиёт анъаналарини муваффақиятли давом эттирганлар.

Шўролар тузуми Шаҳрисабз аҳли бошига янги офатлар ёғдирди. Даҳрийликни шиор қилиб олган «қизил»лар илм-маърифатли кишиларни қатағон қилдилар, араб ёзувидаги барча китоблар ёндирилди. Шоир Мирзо Умрбоқий Шаҳрисабзий ўз хотираларида бу давр ҳақида шундай ёзади: «Кўк гумбаз масжиди қамоқхонага айлантирилди. Муллолар, ўқимишли одамларни келтириб қамай бошладилар. Мен яширинча Каттақўрғон шаҳрига қочиб кетдим. Аммо қизил аскарлар уйимни тинтув қилиб, неча йиллаб йиққан нодир қўлёзма асарларни олиб кетишибди. Аввал Каттақўрғонда, кейинроқ Самарқандда яшадим. Уй-жой, мол-мулким Шаҳрисабзда қолиб кетди. Аммо энг ачинарлиси китобларимнинг йўқолгани эди...»

Ҳа, Шаҳрисабз тарихи гоҳида қувончли, гоҳида аянчли воқеаларга бой. Неча асрларни кўрган обидаларгина уларга гувоҳ бўлган. Бугун бу воқеалар бизга худди афсонадек туюлади. Зеро, истиқлол шаҳарнинг қадим шавкатини қайта тиклади, унинг аҳлига тинч ва осойишта ҳаёт бахш этди. Соҳибқирон Амир Темур олти асрдан кейин яна ўз туғилган тупроғига қайтди. Оқсарой олдида унинг муҳташам ҳайкали тикланди, шаҳар Амир Темур ордени билан тақдирланди.

Бугун Шаҳрисабз ўз тарихининг энг шонли саҳифаларига гувоҳ бўлмоқда. Шаҳардаги обидалар ЮНЕСКО томонидан Жаҳон мероси рўйхатига киритилди. Бу халқаро ташкилот билан ҳамкорликда ўтказиладиган юбилей тантаналари шаҳарни жаҳонга танитиш, бу ерга хорижий сайёҳларни янада кенгроқ жалб этишга хизмат қилади. Айни пайтда, у мамлакатимизда тарихнинг унутилган саҳифаларини тиклаш, аждодлар меросини эъзозлаш борасида амалга оширилаётган катта миқёсли ишларнинг яна бир намойиши бўлади.

Насриддин МУҲАММАДИЕВ.

Саҳифа учун масъул: Гулчеҳра ЙЎЛДОШЕВА.

Олий Мажлисда

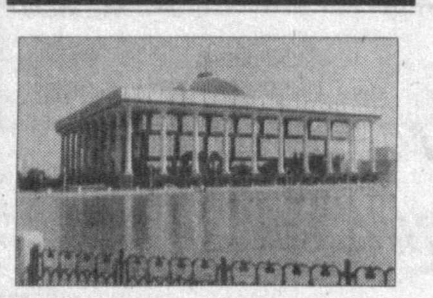

Спортга эътибор — келажакка эътибор

Кеча Олий Мажлиснинг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси йиғилишида "Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида"ги Қонуннинг Самарқанд шаҳрида ижро этилиши масаласи кўриб чиқилди. Йиғилишни қўмита раиси Нарзулла Жўраев олиб борди.

Ижтимоий, сиёсий, маънавий ва ахлоқий жиҳатдан катта аҳамиятга эга бўлган, ушбу қонун ижросини ўрганиш шуни кўрсатдики, Самарқанд шаҳрида бу масалага эътибор билан қаралмоқда. Кейинги пайтда 250 га яқин жисмоний тарбия жамоалари ташкил этилган. Улардан 64 таси умумтаълим мактабларида, 17 таси лицей, 19 таси коллежларда ва 144 таси меҳнат жамоаларида фаолият кўрсатмоқда. Шунингдек, 4 та стадион, 123 та спорт зали, 350 та спорт, 22 та футбол майдонлари, 24 та теннис корти ва 63 та кичик футбол майдонлари шаҳарликлар хизматида. Самарқандлик полвонлар орасида бир нечта Ўзбекистон чемпионлари ва халқаро мусобақалар совриндорлари етишиб чиқди.

Ўтган йилларда шаҳар ҳокимлиги ва спорт қўмитаси ташаббуси билан маҳалла жамоалари ўртасида "Оммавий футбол — гиёҳвандликка қарши"шиори остида мусобақа ўтказилди. Бу эса ҳар бир маҳалла, ҳар бир кўчада спорт оммалашиб бораётганидан далолатдир. Шаҳардаги 200 дан ортиқ маҳаллаларнинг 32 тасида спорт базаси ташкил этилган бўлиб уларда 2,5 мингдан зиёд болалар спорт билан шуғулланаётир.

Айни пайтда шаҳарда энг замонавий, жаҳон талабларига жавоб берадиган "Делфин" сув ҳавзаси, "Сўғдиёна" спорт мажмуаси қурилиши тезкорлик билан олиб борилмоқда. Бу иншоотлар спортчиларнинг ҳам, шаҳарликларнинг ҳам фахрига айланади.

"Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида"-ги Қонуннинг ижросини таъминлашда ютуқлар билан бир қаторда камчилик ва муаммолар ҳам мавжудлиги таъкидланди. Олий ўқув юртларида спорт турлари бўйича тегишли вазирликлар томонидан тасдиқланган ўқув дастурлари йўқ. Мактаб ўқувчиларининг атиги 14,6 фоизигина спорт тўгаракларига жалб этилган. Самарқанд давлат архитектура-қурилиш институтининг 1-курс талабаларидан атиги 10 фоизигина спорт ўйинлари меъёрларини топширганлигини қандай баҳолаш мумкин? Жисмоний тарбия дарслари, спорт секцияларида шифокор-педагог кузатуви олиб борилмайди.

Йиғилишда мавжуд камчиликларни бартараф этиш юзасидан таклиф, мулоҳазалар айтилди, тавсиялар билдирилди. Келгуси йили ушбу масала бўйича Самарқанд шаҳрида семинар ўтказишга қарор қилинди.

Мавжуда ХОЛМАТОВА,
"Халқ сўзи" мухбири.

Қонун лойиҳаси – муҳокамада

Статистика — ҳаёт кўзгуси

аълумки, 1993 йил 2 сентябрда Ўзбекистон Республикасининг «Давлат статистикаси тўғрисида»ги Қонуни қабул қилинган эди. Бугунги кунгача амалга оширилган иқтисодий ислоҳотлар, янгиланишлар, уни эркинлаштириш жараёни ушбу қонунни янгилашни тақозо этмоқда.

Янги қонун лойиҳаси бугунги кун талабидан келиб чиққан бўлиб, анча ихчамлаштирилган ва такомиллаштирилган. Амалдаги қонун 18 та моддадан иборат бўлса, ҳозир 16 тага келтирилган.

Қонун лойиҳаси бўйича қуйидаги таклифларни билдирмоқчиман: Унинг 4-моддасидаги Давлат статистикасининг асосий принциплари қаторига **ўзаро алоқадорлик, сифатлилик, умумийлик** сўзлари қўшилса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Статистик маълумотлар ҳодиса ва жараёнларнинг у ёки бу жиҳатини ифодалайди. Булар эса бир-бири билан узвий боғлиқ. Шунга мос равишда уни ифодаловчи маълумотлар ҳам бир-бирига боғлиқ бўлади. Шу туфайли давлат статистикасининг асосий принципларидан бири **ўзаро алоқадорлик** бўлиши лозим, деб ҳисоблаймиз.

Статистик маълумотлар мазмуни жиҳатидан миқдор ва сифат кўрсаткичларига бўлинади. Статистика ижтимоий-иқтисодий жараёнларнинг миқдорий ва сифат кўрсаткичларини ифода этиш билан бирга, унинг ҳар бир кўрсаткичи ҳам сифатли, яъни аниқ, тушунарли, таққосланган, бирор бир ижтимоий-иқтисодий жараён ҳақида тўлиқ маълумот бераоладиган бўлиши лозим. Шу жиҳатдан Давлат статистикасининг асосий принципларидан бири унинг **сифатлилиги** бўлиши лозим.

Статистика бошқа ахборот манбаларидан фарқли ўлароқ, умумий макроиқтисодий кўрсаткичларни умумлаштиради ва уларнинг мамлакат миқёсидаги ҳолатини баҳолаш учун хизмат қилади. Шу жиҳатдан унинг асосий принципларидан бири **умумийлик** бўлиши мумкин. Чунки статистик маълумотларда умумийлик бўлмаса, макроиқтисодий жараёнлар тўғрисида яхлит хулоса қилиш қийин.

Айнан шу моддада бешинчи принцип сифатида **«қиёсламалик»** ибораси ишлатилган. Бу ифодада бироз бўлса-да ғализлик бор. Агар **«қиёсламалик»** сўзи ўрнига **«қиёсийлик»** сўзи ишлатилса фикрнинг равон бўлишига хизмат қилган бўларди.

Яна шу моддада Давлат статистикасининг асосий принциплари уч гуруҳга бўлиб кўрсатилган. Лекин уларнинг қайси принципга асослангани номаълум бўлиб қолган. Кейин, ушбу гуруҳларга киритилган принциплар мазмун жиҳатидан бир-бири билан мустаҳкам боғланган эмас. Шу туфайли уларни гуруҳларга бўлмасдан, алоҳида-алоҳида баён этиш мақсадга мувофиқ, деб ўйлаймиз.

Қонун лойиҳаси 6-моддасининг тўртинчи банди бош қисмини қуйидагича ўзгартиришни тавсия қилардим: «молия, божхона, солиқ органлари, банк муассасалари, мулк шаклидан қатъий назар, бошқа идоралар ва хизматлардан...»

Шунингдек, Давлат статистикаси органларининг ҳуқуқларига қўшимча қуйидаги: «зарур бўлган ҳолларда, мулк шаклидан қатъий назар, барча юридик ва жисмоний шахслар фаолияти натижалари бўйича умумий ва танлаб кузатувлар ўтказиш ҳуқуқига ҳам эга», деган бандни киритиш лозим деб ҳисоблаймиз. Чунки мамлакатимизда содир бўлаётган ижтимоий-иқтисодий жараёнларнинг маълум қонуниятларини ўрганишда бу тадбир жуда муҳим.

Лойиҳанинг 7-моддасидаги Давлат статистикаси органларининг мажбуриятлари қаторига унинг ошкоралик принципларидан келиб чиқиб, қуйидаги: «Мамлакатда содир бўлаётган ижтимоий-иқтисодий жараён ва ҳодисаларнинг умумлашган макроиқтисодий кўрсаткичлари ва уларнинг таҳлилини ҳар йили ҳудудлар бўйича оммавий ахборот воситаларида эълон қилиш» деган бандни қўшиш лозим. Чунки бу кўрсаткич ҳеч бир фуқарони бефарқ қолдирмайди. Ижтимоий-иқтисодий аҳволимиздан воқиф бўлишга, шунга қараб иш услубини такомиллаштиришимизга ёрдам беради. Шу билан давлат статистикасининг ошкоралик ва очиқ-ойдинлик принциплари ҳам таъминланади.

Лойиҳанинг 8-моддасида келтирилган **статистика кенгаши** масаласи жамиятимизда янгиликдир. Аммо бу кенгаш давлат бошқарувининг қайси бўғинларида тузилиши тўғрисида аниқ маълумот йўқ. Фикримизча, статистик кенгаш, давлат статистикаси органларининг барча бўғинларида ташкил қилинса ва бу лойиҳада белгилаб қўйилса, яхши бўларди.

9-модда Давлат статистикаси органларининг бошқа давлат органлари ҳамда юридик шахслар билан ўзаро ҳамкорлигига бағишланган. Бу моддада статистика органлари ҳуқуқлари ва ҳамкорлиги анча чегараланган. Чунки 6-моддада ушбу орган якка тартибда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланадиган жисмоний шахслар билан ҳам муносабатга киришиши кўрсатилган. Лекин 9-моддада бу фикр ўз ифодасини топмаган. Шу боис ушбу модданинг номини қуйидагича: «Давлат статистикаси органларининг бошқа давлат органлари ҳамда юридик ва жисмоний шахслар билан ўзаро ҳамкорлиги», деб ифодалашни таклиф қиламиз. Шунга мос равишда матнда ҳам тегишли жойларга жисмоний шахслар сўзини қўшиш лозим бўлади.

Лойиҳада Давлат статистика ишлари дастурини (10-модда) ким тасдиқлаши аниқ кўрсатилган, лекин ким томонидан ишлаб чиқилиши мавҳум бўлиб қолган. Чунки қонунда ваколатли орган дейилган. Бу ваколатли орган ким эканлиги аниқ кўрсатилса, деган фикрдамиз.

Умуман олганда мазкур қонун лойиҳаси бугунги кун талабидан келиб чиқиб тайёрланган ва бугунги янгиланишларни ўзида ифодалаган.

Мамаюнус ПАРДАЕВ,
иқтисод фанлари доктори.

Тўртинчи ҳокимият: сўзда эмас, амалда

Демократик жамиятда

ЖУРНАЛИСТ КИМ?

Биз ҳар қандай демократик давлатда, фуқаролик жамиятида давлат ҳокимият тармоғи деб ҳисобланган қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятининг жамиятда тутган ўрни, уларнинг вазифалари нималардан иборат эканлигини яхши биламиз. Ҳокимиятнинг бу тармоқлари ўзларига қонунлар асосида қатъий белгилаб қўйилган ваколатларини амалга оширадилар. Бундай жамиятда оммавий ахборот воситалари тўртинчи ҳокимият тармоғи сифатида эътироф этилади. Хўш, норасмий равишда эътироф қилинадиган тўртинчи ҳокимият фуқаролик жамиятида қандай мақомга эга бўлиши керак? Шунингдек, тўртинчи ҳокимиятни тўлақонли қарор топтиришда журналистлардан нималар талаб қилинади? — деган саволлар устида ҳам мушоҳада юритишимиз керак деб ўйлайман.

Яқинда бўлиб ўтган иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўққизинчи сессиясида Президентимиз И. Каримов "Ўзбекистонда демократик ўзгаришларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамияти асосларини шакллантиришнинг асосий йўналишлари" деб номланган маърузасида жамиятимизни ислоҳ қилиш борасидаги барча муҳим йўналишларни кўрсатиб бердилар. Жумладан, оммавий ахборот воситалари фаолияти ҳақида ҳам тўхталиб: **"Эркин матбуот реал вазият шароитида фаолият кўрсатиши, ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ҳаётнинг долзарб муаммоларини дадил кўтариб чиқиши, одамларни безовта қилаётган барча масалаларни жамоатчилик муҳокамасига ҳавола этиши, ҳокимият ва бошқарув тузилмаларининг қабул қилаётган қарорлари ва фаолиятига танқидий, шу билан бирга холис баҳо бериб бориши керак"** дея оммавий ахборот воситаларининг фуқаролик жамиятида тутган ўрни қандай бўлиши кераклигини кўрсатиб бердилар.

Бу масалани ўрганишда шу нарсага эътиборимизни қаратишимиз керакки, **оммавий ахборот воситалари бу — ҳар бир давлатнинг ўз иродасини ўтказишдаги асосий ҳокимият ресурсларидан биридир. Ва айни пайтнинг ўзида фуқаролик жамиятида фуқароларнинг давлат органлари устидан назоратини амалга оширувчи восита ҳисобланади.**

Демак, биз оммавий ахборот воситалари фаолиятига тўхталар эканмиз, айнан шу икки нуқтаи назардан туриб уларга баҳо берсак ҳамда уларнинг жамият ҳаётидаги ўрнини белгилайдиган бўлсак, **тўртинчи ҳокимиятнинг асосий вазифаларидан бири, бу — жамиятнинг икки таркибий қисми бўлган давлат ҳокимият органлари ва фуқароларни умумманфаат йўлида бирлаштиришдир.**

Фуқаролик жамиятида оммавий ахборот воситаларининг мустақиллиги тўғрисида гапирганимизда, биринчи навбатда давлат ўзининг ўтказаётган ижтимоий-сиёсий, иқтисодий сиёсатини ёритиб бера олувчи, қолаверса, ўз фуқароларини давлат ва фуқаролар манфаатларига зид келувчи ғоялардан, унсурлардан ҳимоя қилиш учун ҳам ўз ахборот воситаларига эга бўлиши кераклигини ҳеч қачон инкор қилмаслигимиз керак. Чунки фақат оммавий ахборот воситаларидагина жамиятда мавжуд бўлган ёки юз бераётган ҳар бир масала, муаммо бўйича жамоатчилик фикрини шакллантириш, тўғри йўналишга бура олиш имконияти мавжуд. Ана шу имкониятлар ОАВига норасмий "тўртинчи ҳокимият" мақомини бериб, бугунги информацион, мафкуравий урушлар авж олган пайтда улар зиммасига катта масъулият юклайди.

Энди шу ерда оммавий ахборот воситаларининг кимлардан ва нималардан мустақил бўлиши кераклиги тўғрисида ҳам тўхталсак. ОАВининг мустақиллиги тўғрисида гапирганимизда, биз кўпинча ОАВ давлатнинг расмий ҳокимияти назоратидан мустақил бўлиши кераклигини тушунамиз ва бу ҳар доим ҳам тўғри эмас. Майли, давлат ҳокимияти органлари ОАВининг фаолиятини назорат қилмасин, лекин бу билан ОАВининг мустақиллиги тўла таъминланмайди. Бу ерда "назоратчи" вазифасини айрим шахс ёки манфаатдор гуруҳлар ўташи мумкинлиги эҳтимоли ҳам бутунлай йўқ бўлиши керак. Шундагина тўлиқ маънодаги мустақил ОАВ фаолияти таъминланиши мумкин.

Биз яқин қўшни давлатлардаги мустақил деб ҳисобланган ОАВи нечоғлик мустақил бўлганлигини кўриб турибмиз. Биргина Россияда ўзларини мустақил, деб эълон қилган оммавий ахборот воситаларининг кўпчилиги ҳеч қачон тўлиқ маънодаги мустақилликка эриша олгани йўқ деб бемалол айтишимиз мумкин. Улар номигагина мустақил бўлиб, амалда айрим манфаатдор гуруҳлар ёки шахснинг манфаатларини ҳимоя қилиб, халқ ва давлат манфаати тўғрисида умуман қайғуришмаганди. Ўзларини "мустақил" деб ҳисоблаган ОАВ кимларнингдир сармояси, маблағи эвазига ҳукумат билан информацион уруш олиб борди. Бу эса "буюртма"лар асосида мақолалар, кўрсатувлар, эшиттиришлар тайёрлашнинг авж олишига олиб келди ва кўпчилик ҳолларда аҳолида ҳукуматга ишончсизлик кайфияти уйғонишига сабаб бўлди. Россиянинг "НТВ" яъни "Мустақил телевидение" телеканали билан бўлган машмашаларни мисол қилиб келтириш мумкин. "Мустақил" ОАВининг бундай "ўйин"ларидан фақат фуқаролар зарар кўрди ва давлатнинг халқаро майдондаги обрўсига путур етди, холос.

Мана шу ерда ОАВ, яъни тўртинчи ҳокимият вакили ҳисобланган журналист омили ишга тушади. Менинг фикримча, фуқаролик жамиятида журналист ОАВ қандай турида фаолият кўрсатишидан қатъий назар ўзининг қарашларини икки тамойил асосига қуриши керак. Булар: **давлат манфаати ва фуқаролар манфаати. Бошқа бир учинчи субъект манфаати ҳақида гап-сўз бўлиши мумкин эмас. Агар учинчи субъект манфаатлари тўғрисида гап борадиган бўлса, бу ОАВ ёки журналистнинг мустақиллиги тўғрисида ўйлаб ўтирмаса ҳам бўлади.**

Журналист ҳар қандай вазиятда жамиятнинг таркибий қисмларига нисбатан холис мавқени эгалласа, фуқаролар ва давлат ҳокимиятлари манфаатларини бирлаштирадиган энг оқилона нуқтасини кўрсатиб бера олиши мумкин бўлади. Бундай ҳолларда журналист виждон амрига бўйсуниши ҳамда ўзи ёритаётган мавзу, муаммо тўғрисида етук билим ва ахборотларга эга бўлиши керак. Шундагина **ОАВ фуқаролар ва давлат ҳокимияти манфаатларини мувозанатлаштириб, уларни умумманфаат йўлида бирлаштириб турувчи тўртинчи ҳокимият,** вазифасини тўлиқ бажарган бўлади. Бундан давлат ҳам, фуқаролар ҳам манфаатдордирлар.

Обил САФАРОВ,
республика "Маънавият ва маърифат" марказининг етакчи мутахассиси.

Имкониятлар эшиги очиқ

Вазирлар Маҳкамасининг «Жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарлар олиб келинишини тартибга солиш тўғрисида»ги ҳамда «Лицензиялашни бекор қилиш ҳамда истеъмол товарларини олиб келиш ва Ўзбекистон Республикасининг ички бозорида сотишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорлари бозорларимизни сифатсиз маҳсулотлардан ҳимоя қилиш, ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва янада рағбатлантириш бўйича ташланган дадил қадамлардан бири бўлди.

Фарғона вилоят Давлат солиқ бошқармаси мазкур қарорларни ҳаётга татбиқ этишда янгича йўл тутаяпти. Қарорлардан келиб чиқадиган вазифалар, уларнинг моҳияти ва мақсадини барча фуқароларга, айниқса, тадбиркорлар, ишчи ва хизматчиларга тушунтириш мақсадида шаҳар ва туманлар маҳалла фуқаролар йиғини раислари, маҳалла фаоллари, бозорлар раҳбарлари, корхона, ташкилотларнинг етакчилари, тадбиркорлар ва аҳоли ўртасида турли семинарлар, кенгашлар ўтказилди. Ўз навбатида маҳаллий оммавий-ахборот воситалари орқали ана шу мавзуда ўнлаб эшиттириш ва кўрсатувлар берилди. Шунингдек, бозорлардаги таянч пунктлари ҳамда участка инспекторлари томонидан импорт маҳсулотларини сотувчи барча тадбиркорларга эслатмалар тарқатилди.

Бундай йўл тутишга ҳали ҳам орамизда қонун талабларини менсимайдиган тадбиркор ва ишбилармонлар учраб турганлиги сабаб бўлди. Қонунбузарлар ўз ишларининг охири войлигини яхши англаб етсалар-да, ҳар сафар нафслари йўлдан ураверади. Қисқа вақт ичида мазкур қарорларнинг ижроси юзасидан солиқ идоралари томонидан ўтказилган рейдлар натижасида етмиш миллион сўмлик ноқонуний равишда сотилаётган озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотлари савдодан олиб қўйилди. Бу маҳсулотлар Судлар қарорига мувофиқ давлат фойдасига мусодара этилиб, сотувдан тушган маблағ бюджет ҳисобига ўтказилди.

Бошқаларга ибрат бўлиши учун айрим «тадбиркор»ларнинг қилмишларини ошкор қилиб ўтмоқчимиз. Бувайда туманилик «савдогар» А.Азим бозорда ҳеч қандай ҳужжатсиз, лекин Хитойда қачон, қандай қилиб тайёрлангани ноаниқ шакарни сотаётганида солиқчилар билан рўбару келди. Унинг «омборида» кўп эмас, оз эмас 2 миллион 700 минг сўмлик шакар бор экан. Энди ҳужжатсиз ширинлик сотиб бойимоқчи бўлган тадбиркор аччиқ қисматга дучор бўлди. Унинг тумандоши О. Абдураҳмон эса товарларнинг мамлакатимизга олиб келинганлигини тасдиқловчи ҳужжатсиз, устига-устак сифат сертификати бўлмаган 72 турдаги 400 минг сўмлик чет элда тайёрланган кийим-кечакларни сотмоқчи бўлганида қилмиши фош этилди.

Юртдошларимиз орасида юқоридаги қарорлардан сўнг импорт товар-маҳсулотлари камайиб кетар эмиш... деган миш-мишлар оралаб қолганлиги сир эмас. Бу уйдирма гапларни шу пайтгача ноқонуний тарзда савдо билан шуғулланиб, мўмай даромад топиб келган сохта тадбиркорлар тарқатаётгани маълум. Чинакам тадбиркорлар эса мазкур қарорлар импорт товарлари йўлига тўсиқ эмас, балки уларга ҳуқуқий кафолат яратиб бераётганини тўғри тушуниб, фаолиятларини жаҳон андозалари асосида давом эттирмоқдалар.

Мазкур қарорлар эълон қилингунга қадар рўйхатга олинган истеъмол товарларининг импорти билан шуғулланувчи жисмоний шахслар сони бор йўғи 13 нафарни ташкил этиб, улар томонидан 135 миллион 503 минг сўмлик маҳсулотлар олиб келинган бўлса, орадан тўрт ой ўтиб, уларнинг сони 296 нафарга етди. Олиб келинган маҳсулот ҳажми 1 миллиард 253 миллион сўмликдан ошиб кетди.

Амалга оширилаётган мазкур қарорлар маҳаллий ишлаб чиқарувчилар, тайёрловчиларга ҳам кенг имкониятлар яратиб бераяпти. Энди улар ҳам «олма пиш-оғзимга туш» деб қараб ўтиришгани йўқ. Аксинча, пештахталарини маҳаллий моллар ҳисобига тўлдириш тараддудига тушиб қолишди.

Фикримизнинг тасдиғини Қўқон шаҳридаги «Улуғбек» ҳиссадорлик жамияти мисолида кўриш мумкин. Мазкур жамият мамлакатимиздаги пайпоқ ишлаб чиқарувчи йирик корхоналардан бири ҳисобланади. Лекин сўнгги йилларда корхона маҳсулотларини Хитойдан келтирилган арзон, лекин сифати паст, бунинг устига сунъий толалардан тайёрланган пайпоқлар сиқиб чиқара бошлади. Мазкур қарор эълон қилиниши билан корхонанинг ички имкониятлари ишга солинди, бозор талаблари, харидорлар истаги, таклифлари ўрганиб чиқилди. Натижа яққол кўзга ташланяпти. Энди нафақат Қўқон, Фарғона балки водийнинг барча бозорларида шу корхонада тайёрланган пайпоқлар билан савдо қилинаяпти.

Эркаклар кўйлаги ишлаб чиқаришга ихтисослашган «Дилором» ҳиссадорлик жамиятида ҳам ишлар юришиб кетди. Тижоратчилар корхона билан бақамти ҳамкорлик қила бошлашди.

Қарор ва ижро

Кечагина четдан маҳсулот олиб келиб, енгил-елпи сотишга ўрганган тадбиркорлар секин-аста вилоятдаги корхоналарда, ҳунармандлар томонидан тайёрланаётган маҳсулотларни сотиш ҳадисини олишмоқда. Ҳозир вилоятдаги 2,5 мингга яқин тадбиркор маҳаллий шароитда тайёрланган моллар савдоси билан шуғулланяпти. Улар қисқа муддат ичида 439 миллион сўмлик ўзимизда ишлаб чиқарилган молларни харидорларга етказиб беришди.

Бу ишларнинг барчаси миллий валютамиз — сўмнинг қадри ва харид қимматини оширишга ижобий таъсир кўрсатяпти. Солиқчилар шу ўринда Вазирлар Маҳкамасининг «Пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорининг ижросини қатъий назоратга олишган. Бугунги кунда 40 нафарга яқин солиқ тизими ходимлари жойлардаги инкассация гуруҳларида иштирок этишмоқда. Ўз навбатида ушбу қарорнинг моҳияти, иқтисодиётимизда тутган ўрни барча турдаги солиқ тўловчиларга тушунтирилаяпти. Ушбу қарор кучга киргач банк муассасаларига нақд пул тушуми анча кўпайди. Қарор ижроси юзасидан вилоят прокуратураси ҳузуридаги Солиққа оид жиноятларга қарши кураш бошқармаси, Марказий банк, Инкассация ва Молия бошқармалари билан ҳамкорликда тегишли чора-тадбирлар белгиланганни катта самара бермоқда. Ҳамкорликдаги тадбирлар натижасида 212 та нақд пул топширмаган хўжалик юритувчи субъектларда текширишлар ўтказилиб, 195 ҳолатда ҳуқуқбузарликлар аниқланди. Қува туманидаги қатор жамоа хўжаликларида ижарага берилган боғлардан тушган 34860 сўм нақд пул банкка топширилмай, ишлатиб юборилганлиги, Марғилон шаҳрида жойлашган «Сухайл» хусусий фирмасига қарашли АЁҚШда ўтказилган текширишда ғазнадаги 124 000 сўм нақд пул касса машинасига кирим қилинмаганлиги фош этилиб, улардан жарима ундирилди.

Вазирлар Маҳкамасининг мазкур қарорларини ҳаётга татбиқ этиш жараёни шуни кўрсатдики, уларнинг мазмун-моҳиятини кенг оммага тушунтириш, ижросини таъминлаш жуда муҳим. Чунки бу қарорлар ички бозорни ҳимоя қилиш, ички имкониятларни ишга солишга хизмат қилади. Фарғоналик солиқчиларнинг фаолияти буни яққол кўрсатиб турибди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

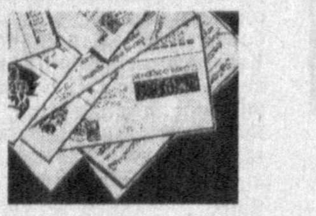

Фуқароларнинг мурожаатларида бугунги кун нафаси уфуриб туради. Аҳолининг ўй-фикрлари, ният ва талаблари, жойлардаги камчиликлар, муаммолар ўз ифодасини топади.

Қаердаки, ариза ва шикоятларга эътибор билан қаралса, ортиқча оворагарчиликларнинг йўли тўсилади, сусткашлик, масъулиятсизликка ўрин қолмайди. Яна улар келгуси вазифаларни режалаштиришда ҳам қўл келади.

Ҳокимликка хат келди

У жойлардаги муаммолар ечимига, инсонларнинг қонуний ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоялашга хизмат қилади

— Фуқаролар ҳар куни турли талаблар билан ҳокимликка ташриф буюришади, ариза ва шикоятлар юборишади, — дейди Навоий шаҳар ҳокимлиги масъул ходими Озодбек Миралиев, — жорий йилнинг ўтган 9 ойи мобайнида 380 та хат тушди. Оғзаки мурожаатлар 183 тани ташкил этди. Шундан 101 таси юқори ташкилотлар ҳамда оммавий ахборот воситалари орқали йўлланган мурожаатлардир.

Менимча гап хатларнинг кўп ёки озлигида эмас. Муҳими одамлар ўзларини қийнаётган муаммоларни раҳбарларга очиқдан-очиқ айтишни ўрганишди.

Мурожаатларнинг кўпчилиги уй-жой шароитини яхшилаш, ишсизлик муаммоси, ижтимоий ҳимоя масалаларида. Ижро варақаларида эса талаб истаклар қондирилганлиги тўғрисида белги бор. Ёзма мурожаатларнинг 91 таси ҳал этилган. 193 фуқаро билан тушунтириш ишлари олиб борилиб, тегишли йўл-йўриқлар берилган. 54 та хат назоратда турибди.

Ҳоким ёки ҳоким ўринбосарлари ҳузурига келган фуқароларнинг оғзаки мурожаатлари алоҳида варақаларда қайд этилади. 183 та мурожаатнинг 151 таси ўз муддатида ҳал этилган. Ўрганиш талаб этиладиган аризалар узоғи билан бир ой ичида кўриб чиқилган. Айрим бахсталаб масалалар бўйича махсус комиссиялар тузилиб, аниқ хулосалар асосида қарорлар қабул қилинган.

Вилоят ҳокимлигидаги мутасаддилар Навоий шаҳар ҳокимлигида амалдаги қонун талаблари ижросига жиддий эътибор қаратилаётганлигини билдиришди. Чиндан ҳам шундай. Ҳафтанинг биринчи куни ўтказиладиган "ҳокимлик соати" хат ва мурожаатлар билан ишлаш масаласидан бошланади. Дастлаб хат ёки аризалар тақдири ҳақидаги ахборот тингланади. Тегишли чора-тадбирлар белгиланади.

Тан олиш керак, фуқароларнинг мурожаатларига панжа ортидан қараётган корхона, ташкилот раҳбарлари ҳам йўқ эмас. Жойида ҳал этилиши лозим бўлган муаммолар ҳокимликкача ва ундан ҳам юқори ташкилотларга етиб бораётганлиги ана шундан далолат бермайдими? Масалан, "Навоийазот" ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли уйда акаси Т.Исаев билан яшаб келган Хатира Исаева бир неча йиллан бери уй-жой навбатида турибди. Аммо акаси бошқа жойга кўчиб кетгач, иккинчи гуруҳ ногиронини уйдан кўчириш ҳақида қарор қабул қилинган. Унинг мурожаатлари узоқ вақт эътиборсиз қолган. Шаҳар ҳокимлиги аралашувидан сўнг масала ўз ечимини топди. Ибн Сино кўчасидаги ётоқхонада яшовчи Парда Каримовнинг аризаси ҳам шу йўсинда ҳал этилди. Пенсионерга моддий ёрдам ҳам кўрсатилди.

Ишга жойлашиш учун иш қидириб ҳокимликка мурожаат этганлар ҳам анчагина. Ўз мутахассислиги бўйича иш билан таъминланганлар кўпчиликни ташкил этади.

Аризаларнинг 58 таси тадбиркорлардан эканлигини алоҳида таъкидлаш жоиз. Улар шаҳар ҳудудида савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат нуқталари қуриш учун жой ажратишларини сўрашган. Аксарият илтимослар қўллаб-қувватлангани туфайли шаҳарда хусусий қурилишлар сони тобора кўпайиб бормоқда.

Маълумки, ҳар қандай ариза ёки шикоят қуйи бўғинлар орқали ҳал этилади. Гоҳида маҳаллий идоралар четлаб ўтилиб арзимаган масалалар юзасидан пойтахт идораларигача арз қилиш ҳолатлари йўқ эмас. Жумладан В.Булат кўчаси, 20-уйнинг квартира типидаги хонасида яшовчи Бахтиёр Тошниёзов уй-жой шароитининг талабга жавоб бермаслиги, қийин аҳволда яшаётганлиги ҳақида юқори ташкилотларга 7 марта хат йўллаган. Аслида эса шикоятчи анча қулай шароитда ҳаёт кечираяпти. Уй-жой бўйича ундан олдинда навбатда турганлар орасида ногиронлар, ўта муҳтож инсонлар борлиги билан ҳисоблашишни хоҳламайди.

Ёки "Янгиариқ" кўчасида яшовчи Рисолат Қаҳҳорова квартира сўраб юқори органларга хат ёзишдан чарчамаяпти. Ер участкаси таклиф этилса кўнмайди. "Норозиман" деб яна хат ёзаверади. Тўғри қаерга, қай мазмунда мурожаат қилиш ҳар бир фуқаронинг ҳуқуқи. Аммо ҳуқуқни суиистеъмол қилиш, ноқонуний хатти-ҳаракатлар билан бўлса ҳам ниятига етиш инсофдан эмасда.

— Қабулга келаётган фуқароларнинг кўпчилиги ўз ҳақ-ҳуқуқларини тўла билмасликлари, мавжуд қонун қоидалардан бехабарликлари сезилиб турибди, — дейди ҳокимлик девони ҳуқуқшуноси Холмурод Эсанов. — Ёзма мурожаатларда ҳам шунга дуч келаверамиз. Тўғри, мулоқотлар чоғида фуқароларнинг ҳуқуқий савиясини оширишга астойдил ҳаракат қилаяпмиз. Кўпдан-кўп чигаллик ва англашилмовчиликлар бартараф этилмоқда. Барибир бу борада ҳали кутилган самарага эришилгани йўқ.

Шу ўринда Олий Мажлиснинг ўтган сессиясида биринчи ўқишда қабул қилинган "Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида"ги (янги таҳрири) Ўзбекистон Республикасининг Қонун лойиҳаси бўйича ўз фикримни айтмоқчиман. Лойиҳада фуқаролар мурожаатларини кўриб чиқиш анча такомиллаштирилгани диққатга сазовар. 8 та янги модданинг қўшилиши ҳам унинг қамрови кенгайишига ёрдам беради. Лойиҳа ҳокимликнинг кенгайтирилган йиғилишида муҳокама этилди. Ҳар бир маҳаллада йиғилишлар ўтказиб, фикр-мулоҳазаларни жамлаяпмиз. Шахсан менинг фикрим IV боб 18-модда ҳақида. У "Мурожаатларни кўриб чиқишда шахсан иштирок этиш", деб номланган. Аммо кейинги матнда фуқароларнинг шахсан иштироки ҳақида сўз билдирилмаган. Ўйлайманки, муҳокамалар давомида мавҳумликка ўрин қолмайди. Янги қонун лойиҳаси такрорий мурожаатлар сонини камайтиришга хизмат қилиши табиий.

Хат ортида инсон тақдири бор, деймиз. Ҳеч ким бекорчиликдан мурожаат этмайди. Мурожаат этдими, масала қонуний ҳал этилиши керак ва бундан у қониқиш ҳосил қилсин. Кейинги вақтда шаҳарда маҳаллий бошқарув идоралари, корхона, ташкилот, муассасаларда фуқаролар мурожаатларига эътибор ошгани сезилиб турипти. Ноқонуний, ҳуқуқий асосланмаган шикоят ва аризалар сони анча камайди. Лекин қилинган ишлардан қониқиш ҳосил қилишга ҳали эрта.

Биз аҳоли билан очиқ мулоқотга тайёр турмоғимиз лозим. Маҳаллаларда, корхоналарда бу борада тез-тез йиғилишлар ўтказишнинг нафи бор. Фуқароларнинг иссиқ-совуғи, ташвиши ва қувончлари билан яшаш, адолатга таяниб иш тутиш фаолиятимизнинг бош мезони эканини унутишга ҳаққимиз йўқ.

Абдуваҳоб ПИРМАТОВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

ҚИШ ЎЧОҒИ ТОР...

Ёки Ҳукумат қарори талаблари қандай бажарилмоқда?

Гапнинг дангали

Ёз ёпинчиғингни ташлама, қишда ўзинг биласан, дейди халқимиз. Бу ҳикматона гап замирида теран маъно бор. Мана, масъулиятли мавсум — қиш эшик қоқмоқда. У бепарволик ва лоқайдликни кечирмайди. Шундай экан, қуёшли кунлардан унумли фойдаланиб, ана шу муҳим мавсумга ҳар жиҳатдан пухта ҳозирлик кўриш, халқ хўжалиги тармоқлари, уй-жойлар, мактаб, боғча ва шифохоналарнинг қиш даврида ишлашига тайёрлаш, уларда зарур қулайликларни яратиш диққат марказида турган масалалардан бири бўлиши лозим.

Вазирлар Маҳкамасининг «Республика иқтисодиёти тармоқларини 2002-2003 йиллар куз-қиш даврида ишлашга тайёрлаш тўғрисида»ги қарорида мавсумни кўнгилдагидек ўтказиш юзасидан мутасадди вазирлик ва идоралар, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари зиммасига алоҳида масъулият юклатилган, улар олдида турган муҳим вазифалар белгилаб берилган.

Бухоро шаҳрида ушбу қарор ижросини таъминлаш, жамоат бинолари, коммунал хўжалиги тармоқларини қишга тайёрлаш юзасидан қандай ишлар амалга оширилаяпти?

Маълумки, ҳукуматнинг "Республика иқтисодиёти тармоқларини 2002-2003 йиллар куз-қиш даврида ишлашга тайёрлаш тўғрисида"ги қарорида иқтисодиёт ва аҳоли эҳтиёжини табиий газ, суюқ ёнилғи, қозон-печка ёқилғиси ва электр қуввати билан таъминлаш, шунингдек, соғлиқни сақлаш, таълим, турар жой-коммунал хўжалиги объектларини янги мавсумга ҳозирлаш юзасидан аниқ чора-тадбирлар белгилаб берилган эди. Ўтган давр мобайнида бу борада қандай ишлар амалга оширилди?

Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 9 ойи якунларига бағишланган мажлисида, жумладан, айни шу масала ҳам атрофлича муҳокама этилди. Унда бу соҳада қўлга киритилган ютуқлар билан бир қаторда белгиланган тадбирларнинг тўлиқ бажарилмаётгани танқид қилинди. Мисол учун, турар жой фондини таъмирлаш Самарқанд вилоятида 36,2 фоиз, Тошкент вилоятида — 45,4, Наманганда — 43,5, қозонларни капитал таъмирлаш Бухоро вилоятида — 85, Наманган вилоятида — 90,3, суюқ ёнилғи тайёрлаш Тошкент вилоятида — 36,2, Наманганда — 75,1, Хоразмда 76,1 фоиз бажарилган. Бошқача айтганда, ана шу вилоятларнинг ҳаммасида мазкур йўналишларда жиддий оқсоқликка йўл қўйилган.

Журналист суриштирувлари эса иқтисодиёт тармоқларини қиш мавсумига тайёрлаш борасидаги бундай камчиликлар бошқа вилоятларда ҳам мавжудлигини кўрсатди. Ушбу саҳифада шу ҳақда ҳикоя қилинади. Шу билан бирга, унда мутасаддилар ва газетхонларнинг уй-жой-коммунал хўжалиги иши, тармоқдаги муаммолар, табиий газ ва иссиқлик заҳираларидан тежамли фойдаланиш бўйича билдирган фикр-мулоҳазалари билан ҳам танишасиз.

Тиниқ кўзгудаги доғлар

Таъкидлаш жоизки, шаҳарда мавсум тараддуди уч ой аввал бошланган, бу хусусда вилоят ва шаҳар ҳокимларининг қарори қабул қилинган. Ўтган даврда белгиланган режа асосида 55 та кўп қаватли уйда обдон таъмирлаш ишлари амалга оширилди, ушбу мақсадлар учун шаҳар ҳокимлиги томонидан 16 миллион 800 минг сўм қўшимча маблағ ажратилди.

Шаҳар ҳудудида «Иссиқлик манбаи» ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳамда «Энергомарказ» ҳиссадорлик жамиятига қарашли 48 та қозонхона мавжуд бўлиб, айни кунда уларни таъмирлаш ишлари ниҳоясига етказилмоқда. Сўнгги бир йил мобайнида уй-жой мулкдорлари ширкатларига банклар томонидан 10 миллион сўмдан зиёд имтиёзли кредитлар ажратилди. Умумхалқ бойлиги ҳисобланган газ ва сув исрофгарчилигининг олдини олиш мақсадида хонадонларга махсус ўлчов асбоблари ўрнатиш ишлари давом эттирилмоқда. Ҳозирги кунга қадар бу борадаги режа мутаносиб равишда 76 ва 78 фоиз уддаланди.

Кўриниб турибдики, тармоқ ишида силжиш бор. Айни чоғда камчилик ва муаммолари ҳам оз эмас. Биз нималарни назарда тутаяпмиз?

...Мен вақтинча яшаб турган уй шаҳарнинг чеккароғида жойлашган. Сентябрь ойининг бошларида пойтахтдан кўздай яқин бир ҳамкасбим мени сўроқлаб келди. Анчагача гурунглашиб ўтирдик. Бир маҳал у душ қабул қилмоқчи эканлигини айтиб, сочиқ сўради. Мен хижолат тортдим. Чунки сочиқ, совун — ҳаммаси бор-у, фақат иссиқ сув йўқ эди.

— Наҳотки? — ажабланди у. — Бухорои шарифдек шаҳарда иссиқ сув бўлмаса-я...

— Аслида сув бор. Фақат қарздорлар кўплиги учун бизнинг «дом»ни узиб қўйишган. Бу ҳам ўзига хос иқтисодий чора бўлса керак-да.

— Э, ўргилдим!

— Уй жиянимники. Унинг айтишича, тўрт-беш ойдан бери аҳвол шу. Қарзини тўлаган ҳам, тўламаган ҳам бирдек жабр кўраяпти. Мутасаддилар эса ҳали-бери «эгар»дан тушадиган эмас.

Эслатиб ўтайлик: гап Тўқимачилик тумани, «Ўзбекистон мустақиллиги ўн йиллиги» (собиқ Пабло Неруда) кўчаси, 7/8-уй хусусида кетаяпти. Унинг қурилганига йигирма йилдан ошган. Лекин қачон капитал таъмирланганини биров эслай олмайди. Йўл ёқасида жойлашган ва бир-бирига уйғун тарзда туташиб кетган беш қаватли ушбу уйнингг умумий фойдаланиш майдони 66480 квадрат метр, йўлак эшиклари 22 та. «Эшик» деяпмиз-у, аслида 16 та жойда эшикнинг ўзи йўқ: кўпориб кетилган. Тунда кўчалар нақ зиммистонга айланади. Аҳоли ўртасида қарздорлик даражаси ўсиб бормоқда. 2002 йил 1 октябрь ҳолатига кўра, биргина ушбу «дом»нинг қарзи 12 миллион 352 минг сўмни ташкил этгани фикримизнинг далилидир.

Ҳадемай қиш-қировли кунлар бошланади. Бу ерда эса аҳвол ташвишли. Том, йўлаклар ҳалигача таъмирланмаган. Мавжуд 220 та хонадонда оз эмас, 2874 киши истиқомат қилади. Уларнинг арз-додига қулоқ соладиган «мард» топилмаяпти. Биз ушбу «дом»да истиқомат қилувчи Т.Каримов, Р.Нуров ва бошқа фуқаролар билан суҳбатлашганимизда, улар иссиқ ва совуқ сув таъминотида тез-тез узилишлар содир бўлиб туриши, юқори қаватларга деярли сув чиқмаслигини таъкидладилар. Мазкур хонадонларга «Алпомиш» уй-жой мулкдорлари ширкати жамоаси хизмат кўрсатади. Ширкат тасарруфида тўрт ва беш қаватли 14 та уй бўлиб, улар ҳам юқоридаги камчиликлардан холи эмас.

— 2002 йил 1 майдан 15 октябргача «Иссиқлик манбаи» ишлаб чиқариш бошқармаси томонидан баъзи хонадонларга иссиқ сув узатиш тўхтатиб қўйилгани рост, — дейди ширкат раиси Саттор Аминов. — Сабаби битта: қарздорлик. Биз ушбу муаммони ҳал этиш имкониятларини излаяпмиз, аҳоли ўртасида тушунтириш ишларини олиб бораяпмиз. Аммо самара кам. Баъзилар ширкат ўз-ўзини маблағ билан таъминловчи ташкилот эканлигини англаб етишмаяпти. Маблағсиз эса ишда туб бурилиш ясаш қийин.Буни, албатта,яхши тушунасиз...

Суҳбатдошимиз гапга чечангина экан. Турли ҳужжатлар, далил ва рақамларни бир пасда қалаштириб ташлади. Биз эса ундан ўзимизни қизиқтирган баъзи саволларга жавоб олишни истардик. Ҳолва деган билан оғиз чучирмикан? Қиш мавсумини кўнгилдагидек ўтказиш, яшаш жойларида қулай шарт-шароит яратиш бўйича қандай амалий чоралар кўрилаяпти?

Дарвоқе, 23 октябрь куни, соат еттиларда шаҳар ҳокимлиги вакиллари билан бўлган учрашувда ҳам шу қаби масалалар кўтарилди. Йиғилишнинг катта кўчада, палапартиш ўтказилганини қўя турайлик. Шаҳар ҳокими ўринбосари И.Холмуродовнинг анча терлашига тўғри келди. У йигирма-ўттиз чоғли киши ўртасида туриб, ширкат тизимининг афзалликлари ҳақида ваъз айтаркан, фикрини исботлашга тиришар, одамлар эса савол устига савол ёғдириб, ўз эътирозларини баён этар эди.

Бўлмади. Масала очиқ қолди. Ўринбосар хайр-маъзурни насия қилганича оппоқ «Нексия»сига ўтириб жўнашдан бошқа илож тополмади.

Ўйлаб қоласан, киши: раҳбар дегани одамларнинг дарду ташвишига нисбатан шундай муносабатда бўладими? Қизиқ...

Ушбу тумандаги «Нодирабегим» уй-жой мулкдорлари ширкатида ҳам қишга тайёргарликнинг бориши талаб даражасида эмас. Турди Фароғий кўчасидаги 41-уйда таъмирлаш ишлари номигагина ўтказилган. Акс ҳолда кириш жойлари афтода ҳолда ётмаган, 6 та йўлакка эшик ўрнатилган бўларди. Ширкат раиси Собир Ҳайдаровни кундузи чироқ ёқиб ҳам тополмайсиз. Уйдаги иссиқ ва совуқ сувга мўлжалланган қувурларнинг бир қисми алмаштиришга муҳтож. Дебиторлик қарзи миқдорини камайтириш юзасидан режали иш олиб борилмаяпти. Айтайлик, шу уйдаги 3-хонадоннинг коммунал хизматлардан қарзи салкам 50000 минг сўмни ташкил этади.

— Иложим йўқ, — дейди хонадон соҳиби Т.Ибрагимов. — Нима қилай, ишхонам уч-тўрт ойдан бери маош бермаяпти.

Бу энди баҳонадан бошқа нарса эмас. Қарс икки қўлдан чиқади. Умумхалқ бойлиги саналадиган газ, сув, электр қувватининг аниқ ҳисоб-китоби бор. Бойлик эса ерда ётмайди. Шундай экан, кўрсатилган коммунал хизматлар ҳақини ўз вақтида тўлашга одатланайлик. Бу, аввало, ўзимиз учун фойда.

Таъкидлаш жоизки, айни кунларда шаҳар ҳудудида 700 та кўп қаватли уй мавжуд бўлиб, улар 35 та уй-жой мулкдорлари ширкатлари тасарруфига ўтказилган. Ширкат билан фуқаролар ўртасида ҳуқуқий муносабатлар ўзаро шартнома асосида олиб борилади. Ф.Хўжаев туманидаги 168 та кўп қаватли уй ҳозирда тўлиқ хусусийлаштирилган.Бироқ яшаш жойларидаги коммунал шарт-шароит фуқароларни тўлиқ қаноатлантирмаяпти. Жумладан, «Уй-жой XXI аср» ширкати тасарруфидаги 53 та хонадоннинг учдан бир қисми таъмирга муҳтож. Йўлак ойналари синган.

Ўтган асрнинг 50-йилларида қурилган бу уйларнинг лойиҳавий ечимлари ҳам замон талабларига жавоб бермайди. Тор, қоронғи. Деворлари шўрдан нураб бораяпти. Ҳамза кўчасидаги 8-уй, 10-хонадонда ҳам шу аҳвол. Томдан чакка ўтиб, ошхона шифти олачалпоқ бўлиб қолган. 5-хонадонда яшовчи Д.Котовнинг айтишича, ўтган йили қувур ёрилиб, айни қиш чилласи — январь ва февраль ойларида иссиқлик узатиш тўхтатиб қўйилган, аҳоли бундан анча-мунча азият чеккан.

Одатда кўп қаватли уйлар ҳудудида умум манфаати учун хизмат қиладиган очиқ саҳн — майдон бўлишига кўникиб қолганмиз. Ф.Хўжаев туманидаги С.Айний кўчаси, 7-уйда бу майдондан фойдаланишнинг бошқачароқ йўлини топишибди. Мазкур уйда яшовчи Хайриддин Қосимовни шаҳарда танимайдиган киши кам. Кимсан, вилоят санитария-эпидемиология станцияси бош врачи. У ҳовлининг бир қисмини ўзлаштириб, 55 квадрат метр жойда икки хонали ғиштин иморат қуриб олган. Бу ўзбошимчалик оқибати бўлса керак, деб ўйлагандик. Йўқ, янглишибмиз. Қурилиш ишлари шаҳар ҳокимининг 1999 йил 9 апрелдаги 968-сонли қарори асосида амалга оширилган.

«Дом» ҳовлисида қўшимча бино қуриш амалдаги қонунларга қанчалик мос — билмадик. Аммо тўй-томоша, маърака-маросимлар учун мўлжалланган янги уйда жаноб Қосимов оиласи билан бемалол яшаяпти. Қойилмисиз?

Қишга тайёргарлик масаласи ҳақида гап кетаркан, табиийки, мактаб ва боғчалар фаолиятини четлаб ўтиб бўлмайди. Зеро, ушбу масканларда келажагимиз эгалари бўлмиш навқирон авлод камол топмоқда. Уларнинг эртаси, саломатлиги ҳақида қайғуриш ҳар биримиз учун ҳам фарз, ҳам қарз. Тўқимачилик туманидаги 17-мактабга тажрибали педагог Назира Ҳайдарова раҳбарлик қилади. Унинг саъй-ҳаракати билан ҳомийлар сафи кенгайиб бормоқда. Бу эса ўқув-тарбия жараёни билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишда қўл келаяпти. 2001-2002 йиллар мобайнида мактаб бўйича 1750000 сўмлик таъмирлаш ишлари амалга оширилди, яроқсиз ҳолга келган қувурлар алмаштирилди, кўпгина синф хоналарининг эшиклари янгиланди. Бир сўз билан айтганда, билим даргоҳи қишга тайёр. Бу борада вилоят «Пахтабанк»и, 93-сонли махсус қурилиш трестининг оталиқ ёрдами катта бўлди.

Бироқ шаҳардаги 61, 62-боғчаларда таъмирлаш ишлари охирига етказилмаган. Бўёқ, қувур, бошқа хил қурилиш ашёларини сотиб олиш учун маблағ етишмайди. Ўзингиз ўйланг: бундай вазиятда қор-ёмғирли кунларни рисоладагидек ўтказиш учун қандай кафолат бўлиши мумкин? Ёки Бухорода қиш бўлмайдими?

Ҳали ҳам кеч эмас. Ғанимат дамлардан унумли фойдаланиб, шаҳар хўжалигини мавсумга тўла шайлаш муҳим аҳамиятга эгадир. Вазирлар Маҳкамасининг юқорида тилга олинган қарорида ўртага қўйилган вазифалар ҳам шуни тақозо этади. Қиш-қировли кунларда иссиққина уйларда хотиржам, кўнгилни тўқ қилиб яшашга не етсин! Яхши яшаш учун эса яхши меҳнат қилиш лозим бўлади.

Бухоро нафақат мамлакатимиз маънавий ҳаётида, балки иқтисодиётида ҳам бамисоли бир тиниқ кўзгу. Биз ана шу кўзгуда доғ кўрмасликни истаймиз, холос.

Носир ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Таҳририятга хат

Лоқайдлик шунчалик бўладими!

Ҳурматли муҳаррир!

Биз пойтахтнинг Юнусобод туманидаги "Юнусобод" мавзеси, 14-даҳа, 19-уйда 1979 йилдан буён яшаймиз. "Дом"имиз 4 қаватли бўлиб, унинг 8 та подъездида 72 та хонадон мавжуд. Ўтган давр мобайнида бу "дом"нинг подъездлари ҳам, иссиқ ва совуқ сув қувурлари ҳам, иситиш тармоқлари ҳам бирор марта таъмирланмаган. Шундай бўлгач, ҳар йили қиш ойларида турли нохушликлар юз бериши ҳеч кимга сир эмас. Шундай бўлаяпти ҳам.

Ниҳоят, жорий йилнинг сентябрь ойида ана шу унутилган ишлар бошлангани ҳақида хабар тарқалди. Бундан каттаю кичик хурсанд бўлди. Ҳақиқатан ҳам, таъмирловчилар келиб, ертўладаги иситиш тармоқлари, иссиқ ва совуқ сув қувурларини алмаштириш ишларини бошлаб юбордилар. Бироқ тез орада улар ғойиб бўлишди. Маълум бўлишича, иш ҳақи берилмабди...

Мана, бир неча кундирки, иш чала ҳолда ташлаб қўйилган. Ертўлада эса сув оқиб ётибди. Бу ҳол "Шодлик" уй-жой мулкдорлари ширкати ва туман ҳокимлиги уй-жой-коммунал хўжалиги раҳбарларининг парвойига ҳам келгани йўқ. Лоқайдлик шунчалик бўладими?! Қиш яқинлашган сайин ташвишга тушаётган "дом" аҳолиси бу саволга жавоб кутмоқда.

Ориф ФАРМОН,
ёзувчи.

Далил ва рақамлар

(Республикамиз вилоятларида шу йилнинг 9 ойи мобайнида иқтисодиёт тармоқларини қиш мавсумига тайёрлаш бўйича амалга оширилган ишлар ҳақида маълумот)

Турар жой фондини капитал таъмирлаш:

Самарқанд вилоятида — 36,2;
Тошкент вилоятида — 45,4;
Наманган вилоятида — 43,5
фоиз бажарилган.

Қозонларни капитал таъмирлаш:

Бухоро вилоятида — 85 фоиз;
Наманган вилоятида 90,3 фоиз
уддаланган.

Суюқ ёнилғи тайёрлаш:

Тошкент вилоятида — 36,2;
Наманган вилоятида — 75,1;
Хоразм вилоятида 76,1 фоиз адо
этилган.

Мутасадди сўз сўрайди

Масъулият ҳис этилса...

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва Қорақалпоғистон Вазирлар Кенгашининг яқинда бўлиб ўтган мажлисларида жорий йил 9 ойи якунлари билан бирга 2002-2003 йиллар кузги-қишки мавсумига тайёргарлик кўриш масаласи ҳам атрофлича муҳокама қилинди. Бу тармоқда амалга оширилаётган ишлар қайд этилиб, йўл қўйилган камчиликларни тезда бартараф этиш юзасидан аниқ тадбирлар белгиланди.

Хўш, Қорақалпоғистон Республикаси уй-жой-коммунал хўжалигининг қиш мавсумига тайёрлиги қай даражада?

Шу йилнинг ўтган даврида 1053 километр узунликдаги ичимлик суви, 125 километрлик канализация қувурлари тозаланди. Ўзбекистон ҳукумати, Жаҳон банки ва Кувайт Тараққиёт жамғармаси иштирокида Тўрткўл, Беруний ва Нукус шаҳарларида, айниқса, ичимлик суви таъминотида катта ўзгаришларга эришилди. Бундан ташқари, Франция ҳукумати томонидан Мўйноқ аҳолисига қиймати 6 миллион франклик 5 та сув чучуклантириш ускунаси ўрнатиб берилган бўлса, яқинда Швейцария Конфедерациясининг холис ёрдами туфайли Нукус шаҳри канализация тармоқларини созлашга 7,5 миллион Швейцария франки сарфланди.

Тармоқда ана шундай ижобий ўзгаришлар юз бериши билан бирга, тан олиш керак, жиддий муаммолар ҳам мавжуд. Масалан, юқорида тилга олинган 1053 километрлик ичимлик суви қувурларининг 282 километри деярли яроқсиз ҳолатга келган. 33 километрлик канализация шохобчаларининг аҳволи ҳақида ҳам шундай дейиш мумкин. "Сувоқова" ишлаб чиқариш бошқармаси техника ва механизмларининг аксарият қисми эса аллақачон эскирган. Уларни янгилаш учун катта миқдорда маблағ зарур. Устига устак, айни шу бошқарманинг истеъмолчилардан ундирилмаган қарзлари миқдори кун сайин ошиб бораяпти.

Аҳвол шундай бўлса-да, ҳудудий бирлашмамиз жамоаси қўл қовуштириб ўтиргани йўқ. Ички имкониятларни ишга солиш ҳисобига 3 та қозонхона капитал, 102 қозонхона жорий таъмирдан чиқарилди, 48 километрлик иссиқлик тармоқлари созланди, 800 тонна суюқ ёнилғи жамғариб қўйилди.

Биз бугунги кунда зиммамиздаги масъулиятни тўла ҳис этиб турибмиз. Бу эса жамоамизнинг ҳар бир ходимини 2002-2003 йилнинг кузги-қишки мавсумига пухта тайёргарлик кўриб, турар жойлар, мактаблар, боғчалар, касалхоналар ва бошқа ижтимоий муассасаларни ўз вақтида иссиқлик билан таъминлашга даъват этмоқда. Ушбу вазифа эса, албатта, уддаланади.

Шароф УСНАТДИНОВ,
Қорақалпоғистон Республикаси коммунал фойдаланиш ҳудудий бирлашмаси бош директори.

Таклиф

Тежамли иситиш мосламаси зарур

Самарқанд атрофидаги Самарқанд ва Тайлоқ туманларининг деҳқонлари асосан боғдорчилик, сабзавотчилик ва полизчилик билан шуғулланадилар. Табиийки, улар кўҳна ва навқирон шаҳар аҳолисини нафақат ёз ва куз ойларида, балки қишда ҳам ана шу дала ва боғ неъматлари билан таъминлайдилар. Шу мақсадда кўплаб хонадонларда иссиқхоналар барпо этилган. Уларнинг кўпчилиги газ билан иситилади. Бунинг учун, албатта, қўлбола иситиш мосламаларидан фойдаланилади.

Бу ҳақда гап очишимнинг сабаб шуки, одамлар қўлбола мосламалар ёрдамида иссиқхонасини иситиш учун ноқонуний равишда табиий газ ишлатишга мажбур бўлмоқдалар. Натижада кўплаб миқдорда эл бойлиги беҳуда ҳавога совурилаяпти. Тўғри, бунинг олдини олиш учун кескин чора-тадбирлар кўрилаяпти: ё иссиқхоналар ёпиб ташланмоқда, ёки газ ўлчагич асбоблари ўрнатилаётир. Менимча, бунинг ҳам ижобий, ҳам салбий томонлари бор. Дейлик, иссиқхоналар ишламаса, қишда қаерда ёз неъматлари етиштирилади? Газ ўлчагич асбобларининг нархи эса осмонда! Демак, уни харид қилишга ҳар кимнинг ҳам қурби етавермайди. Шундай бўлгач, одамлар яна газдан ноқонуний фойдаланиш пайидан бўлаверади. Қолаверса, назоратчилар газ ҳақини ундириб, чипта бермаётганига ҳам гувоҳ бўлиб турибмиз.

Савол туғилади: нима қилиш керак?

Назаримда, ҳозирги кунда иссиқхона эгалари учун махсус ўлчагич асбобига эга, тежамли, қулай ва мумкин қадар арзон иситиш мосламалари ғоят зарур. Агар бундай мосламалар илмий асосда, саноат усулида кўплаб миқдорда ишлаб чиқарилса, айни муддао бўларди.

Абдуғаффор ҒАНИЕВ.
Самарқанд тумани.

Фотоайбнома

Эшиксиз уйлар

Одилжон ака Фарғона вилоятидаги «Чимён» санаторийсида дам олган кунларида тошкентлик Муҳаммаджон исмли йигит билан танишиб, анча қадрдон бўлиб қолган эди. Йўли тушиб, Андижондан пойтахтга келганда, ўша танишиси яшовчи уй — «Қорақамиш» мавзеси, 2/5 даҳадаги 9-қаватли 16-уйни қидириб топди. Қараса, кўпчилик подъездларда эшик йўқ, борларининг ҳам ярми кўпориб кетилган. «Нима бало, Муҳаммаджон тушмагур бошқа жойга кўчиб кетганми?» деб ўйлади у. Шу тариқа иккилана-иккилана лифт ёнига келиб, унинг тугмасини босган эди, ишламади. «Чинданам бу ерда ҳеч ким яшамайди, шекилли» дея меҳмон энди орқасига қайтмоқчи бўлувди, Муҳаммаджоннинг ўзи зинадан тушиб келди...

«Қаровсиз қолган шундай кўп қаватли уйларда яшаётган одамларга раҳмат! Эрта-индин изғиринли кунлар бошланса,бу бечораларнинг аҳволи қандай кечаркин? Ҳар ҳолда бу ерда ҳам уй-жой мулкдорлари ширкати, уй-жойлардан коммунал фойдаланиш бўлими ва бу ташкилотларни назорат қилувчи ҳокимлик бўлса керак-ов... Уларнинг мутасаддилари қаерга қарашаяптикин?» Одилжон ака кўнглидан ўтган ана шу аччиқ фикрларни дўстига айтмади, афтидан, унинг хижолат чекишини истамади.

***СУРАТЛАРДА:** «Қорақамиш» мавзеси, 2/5 — даҳадаги 16-уйнинг эшиклари ва лифтлари шундай ачинарли аҳволда.*

Н. ХОЛИС олган суратлар.

Шу куннинг гапи

Исрофгарчилик — кони зарар

Айни ёз пайти эди. Собиқ қўшнимизнинг касал ётган онасини кўриш учун Гулистон туманидаги Ҳамид Олимжон номли жамоа хўжалигининг марказий қишлоғига бордик. Айвонга жой қилишди. Фотиҳа ўқиб, ҳол-аҳвол сўрашганимиздан сўнг атрофга разм солдим. Айвон бурчагидаги газ плитаси эътиборимни тортди: битта «ўчоғи» ёниб турибди, устида на чойнак бор, на қозон! Ўчиришни унутишибди-да, деб ўйладим. Аммо буни қарангки, биз учун чой дамлаганларидан кейин ҳам плита ўчирилмади. «Нега ўчиришмаяпти? — ҳайрон бўламан ўзимча. — Чойни дамлаб бўлишди, овқатга уннашаётгани йўқ, бу ёғи исиқнинг зўридан уф-уфлаб ўтирибмиз... Қизиқ?..»

Охири чидолмадим.

— Опа, — дедим хонадон соҳибаси узатган чойни ола туриб, — газ... ёниқ қолди-да?

— Газми?.. — аёл негадир ўнғайсизланиб, менга эмас, эрига қаради. Шу пайтга қадар эмин-эркин гаплашиб ўтирган хонадон соҳиби ҳам, сезиб турибман, ғалати ҳолга тушди. Сўнг бу ҳолатдан чиқиш учун зўрма-зўраки ҳазил қилган бўлди:

— Э, бизди газ мангу олов — кечаю кундуз ёниб туради!

— Кимнинг хотирасига?!

Йўқ, мен мезбонни хафа қилмоқчи эмасдим — бу гап оғзимдан беихтиёр чиқиб кетди.

— Келинг, тўғрисини айта қолай, — деди хонадон соҳиби жиддийлашиб. — Ўзингиз биласиз, бир пачка гугурт ўн беш сўмга чиқди. Шунга... гугуртни эканўм қилайлик деб...

Ҳайҳот, бу қандай гапки, бир дона гугуртни тежаш учун газ соатлаб ёниб турса?!

— Бир кунда неча дона гугурт ёқишингиз мумкин?

— Энг камида учта: эрталаб, албатта, кечқурун...

— Шу уч дона гугуртингиз неча сўм туради?

— ...

— Келинг, ҳисоблаб қўя қолайлик: бир қутиси, айтайлик, юз дона бўлса, ўн беш сўм, ўн донаси бир ярим сўм, демак, уч донаси қирк беш тийин! Қаранг, Абдуллажон ака, бир кунлик гугурт сарфингиз ярим сўмга ҳам бормаяпти! Лекин эртадан-кечгача беҳудага ёқиб юборган газингиз неча сўм бўларкин? Бунисини билмадим...

Мен куйиб-пишиб анча гапирдим. Исрофгарчилик гуноҳи азимлигини, айниқса, бир сўм манфаат топаман деб, ўзгаларнинг ўн сўмини совуриб юбориш ғоят улкан гуноҳ эканлигини, Қуръони карим ҳам, Ҳадиси шариф ҳам шундан далолат беришини тушунтирдим. Собиқ ҳамқишлоғим диққат билан тинглади, сўнг шундай бир гапни айтдики... Унинг муҳим масалани бу қадар жўн тушунишидан, бу қадар соддалигидан лол бўлиб қолдим. Абдулла ака маҳалла мулласидан «Берган неъматини исроф қилган бандасини Худо суймайди» деб эшитган экан-у, неъмат деганда фақат еб-ичиладиган нарсаларнигина тушунган экан. Шунинг учун оиласида еб-ичиладиган нарсалар исрофгарчилигига йўл қўймас экан...

Ушбу сатрларни ўқиган киши «Мана, ёз ўтиб кетди. Бу воқеани эслаш шартми?» деб эътироз билдириши мумкин. Тўғри, ёз ортда қолди. Лекин қиш арафасида «Уйимиз совуқ» деган баҳонада газ плитасининг 2 ёки 4 «ўчоғи»ни ҳам ёндириб қўйган хонадон соҳиблари камми? Наҳотки, улар «Исрофгарчилик — кони зарар» деган тушунчани унутган бўлсалар?

Шуларни ўйларканман, Юртбошимиз Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил якунларига бағишланган мажлисидаги нутқида таъкидлаган қуйидаги сўзлар ёдимга тушди: «Тахминлар шундан далолат берадики, айрим аҳоли қатламларининг табиий газдан фойдаланиш даражаси меъёрдагига нисбатан 1,5-2 баравар ортиқ. Савол туғилади: хонадонлар газдан турли миқдорда фойдаланганлари ҳолда нега энди бунинг учун бир хил ҳақ тўланиши керак?»

Бу ҳар бир инсонни ўйга толдирадиган савол замирида, билсангиз, иқтисодий самарасини беш-олти рақамли сонларда, ижтимоий-маънавий аҳамиятини беш-ўнта мақолада баён қилиб бўлмайдиган ҳаётий ҳақиқат мужассам. Буни барча ҳамюртларимиз онгига қуйиш учун, назаримда, илғор зиёлилар — диний ва дунёвий олимлар, журналистлар шу соҳанинг мутахассислари билан ҳамкорликда доимий ва қаттиқ ишлашлари зарурга ўхшайди. Зеро, барча амаллар дастлаб онгда шаклланиб, сўнг воқеликка кўчгани каби, Яратганнинг неъматини — халқнинг бойлигини тежаб-тергаб тасарруф этиш ҳам, аввало, шууримизда жонланмоғи керак. Онгли равишда бошланган ҳаракат эса шубҳасиз самара бергай!

Мухторали НОСИРОВ.

Саҳифа учун масъул: Икром ЎТБОСАРОВ.

Одатда газетхон ўз кўнгли тубида сақлаб, ҳеч кимга айтмаган «дарди»ни ёхуд айрим тўраларнинг беparволиги туфайли ҳал этилмаган турли муаммоларни қоғозга тушириб, бизга хат йўллайди. Гарчи муаллифнинг сурати бўлмаса-да, аммо унинг сийратини ёзган икки энлик хати орқали бемалол танишиб оламиз. Ва у билан сиртдан суҳбатлашамиз. Таҳририятимизга мамлакатимизнинг турли ҳудудларидан келаётган хатлар оқими эса тинмайди. Бугун биз муштарийларнинг хоҳишларини инобатга олиб, қуйида шундай хатларнинг айримларини Сизнинг ҳукмингизга ҳавола этишни лозим топдик.

Асли невропатолог-шифокор бўлган оқтошлик Раҳмонқул Райимқулов дарахт бута ва шохларидан турли ҳайкалчалар, анжомлар ясашни ёқтиради. Ўзи ижод қилган санъат намуналаридан ўзи завқ олади.
СУРАТДА: Раҳмонқул Райимқулов.

Тоҳир НОРҚУЛОВ олган сурат.

Муштарий илҳоми

Кўзмунчоқ

Дунёларни кезиб топа олмайсиз,
Ўзбекистон деган соҳир маконни.
Ватангадо бўлар ҳатто булбул ҳам
Ташлаб кетса агар шундай чаманни.

Ёмон назарлардан йироқдир бу эл,
Толеи баланддир, манглайи оппоқ.
Эркингни, бахтингни асрагин! Ва кел,
Порлоқ эртанг учун тақай кўзмунчоқ!

Бону РАҲИМБЕРГЕНОВА,
Гурлан тумани 6-сон гимназиясининг 5-синф ўқувчиси.

Газетхон танқид қилади

«Ваъда тафтига исинаяпмиз»

Куз фасли ҳам оёқлаб қолди. Демакки, қишнинг изғиринли, қировли кунлари яқин. Ҳаво совиган сари «Бу йил қишни қандай ўтказар эканмиз?» деган саволни ўзимизга бериб, хавотирга туша бошлаймиз. Негаки, қишлоғимизда газ йўқ. Бир неча йилдан буён унинг ўрнига «катта»ларнинг ваъдасини «ёқаяпмиз» ва шу ваъда тафтидан «исинаяпмиз». Яхши ваъда барибир яхши-да! Агар Шўрчи тумани мутасаддилари Усмон Дониёров номли ширкат хўжалигига газ келмайди, деб айтганида биз бу хабарни умид билан кутмаган, яхши ваъда тафтидан баҳра олмаган бўлардик.

Афсус... ёмон томони шуки, йил охирлаётган, қиш яқинлашаётган сари ваъданинг тафти ҳам сўниб бораяпти.

Бир гуруҳ уруш ва меҳнат фахрийлари номидан:

М. МАМАТОВ, Я. ОТАХОНОВ, Н. ДЎСТҚОБИЛОВ, О. УЛУҒОВ, Ҳ. НОРМАТОВ ва бошқалар.

... ташвишланади

«Гунг» телефонлар

Асли касбим — ҳайдовчи. Узоқ йиллар мобайнида турли корхоналарда меҳнат қилдим. Бироқ, ҳаёт экан-да, бундан ўн йил муқаддам оғир дардга чалиниб, тўшакка михланиб қолдим: ўнг қўлим ва оёғим ишламайди. Устига устак, бир кўзим ҳам кўрмай қолган. Энди бу ёғидан сўранг: меҳнатга ўрганган одамга кун бўйи шифтга термулиб ётиш оғир бўларкан. Дўст-биродарлар, ошна-оғайнилар билан ҳеч қурса телефон орқали сўзлашай десам, қарийб бир йилдан буён у ҳам "гунг"!

Биз яшаётган Боёвут туманидаги Навоий номли ширкат хўжалигида 3 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Аммо фақат 14 хонадонда телефон бор. Афсуски, юқорида айтганимдек, уларнинг бирортаси ҳам ишламайди. Ҳатто хўжалик идорасию қишлоқ шифохонасида ҳам аҳвол шу.

Ҳақли савол туғилади: биз телефон хизмати ҳақини ўз вақтида тўлаб турсак, ўртамизда шартнома ҳам мавжуд бўлса, нима учун телефонлар ишламаслиги керак!

Отақул НОРМАТОВ,
меҳнат фахрийси, 1-гуруҳ ногирони.

... таклиф этади

Андижон тарихини билган борми?

Вилоят ўлкашунослик музейида ишлайман. Республикамизда чоп этилаётган барча газета-журналларни мунтазам ўқиб бораман. Ўзим тарихчи бўлганлигим учунми, шу мавзудаги мақолалар, олимларнинг чиқишлари диққатимни тортади. Сўнгги пайтларда «Халқ сўзи» газетаси ҳам тарихий мавзуларда кўплаб ўқишли мақолалар эълон қилаяпти. Бу ўз юрти тарихи билан қизиққан ўқувчиларга жуда фойдалидир.

Ўтган йили мен «Андижон вилоятида XV-XVI асрларда илм-фан ва маданиятнинг ривожланиши» деган мавзуда илмий иш олган эдим. Минг таассуфлар бўлсинки, хоҳ ишонинг-хоҳ ишонманг биронта кутубхонада мени қониқтирадиган манба тополмадим. Қолаверса, шу масала бўйича бир неча тарихчи олимлар билан суҳбатлашишимга тўғри келди. Бироқ улар ҳам дурустроқ маълумот бера олмадилар. Оқибатда бундан қарийб 5-6 аср аввалги Андижон тарихи, хусусан, фан ва маданияти мен учун сирлилигича қолаверди.

Назаримда, ҳар бир вилоятнинг илм-фан, ҳунармандчилик, маданият ва бошқа соҳаларга оид кўп асрлик тарихини яратиш лозим. Шу ҳақдаги маълумотлар эса матбуот орқали мунтазам бериб борилса, нур устига аъло нур бўларди.

ЗИЁДА.

... ифтихор айлайди

Унинг номи — қалбимизда

Асли қувалик Холиддин Тожиддинов 1937 йили Сариосиё туманига янги ерларни ўзлаштириш, пахтачиликни ривожлантириш мақсадида чўлқуварлар сафида кўчиб келган. 13 ёшидан бошлаб монтёр сифатида меҳнат фаолиятини бошлаган бу ўспирин йиллар ўтиб, республика қишлоқ қурилиши вазири муовини лавозимигача кўтарилди. Қувонарлиси, у қайси лавозимда ишламасин, оддийлиги, камсуқумлилиги, интизомлилиги, муҳими, халқ манфаатини ўз манфаатидан устун қўйиши каби фазилатлари билан ҳурмат-эътибор қозонди. Масалан, у Термиз тумани ҳудудида «Ғалаба» канали қазиш, унга Амударё сувини чиқариш орқали «Янгиариқ», «Дўстлик», «Намуна» ва бошқа хўжаликларни сув билан таъминлаш ишига катта ҳисса қўшган, аҳолини табиий газдан фойдаланишини йўлга қўйган. Шаҳар атрофидаги қақраб ётган 70 гектар майдонни «Дўстлик» истироҳат боғига айлантиришда бош-қош бўлган. Ўзбекистон — Афғонистон республикалари сарҳадидаги кўприкни қуришда ҳам унинг маслаҳати ҳисобга олинган.

Хуллас, биз шундай юртдошимиз бўлганидан фахрланамиз. Бундай кишиларнинг номини қадрлаш биз учун ҳам қарз, ҳам фарздир.

Ж.КАРИМОВ, М.ФОЗИЛОВ, Қ.ҒУЛОМОВ ва бошқалар (жами 77 имзо).

ХАТЛАР – КЎНГИЛ ОЙНАСИ

Она нияти

Ҳар бир ота-она фарзандининг камолини кўрмоқни орзу қилади. Жумладан, мен ҳам. Қизим «Таэквандо» клубига қатнашган дастлабки кунларданоқ унинг спортчи юлдузларимиз сафида кўришни истардим. Мана, олти йилдирки, у нафақат Андижон вилояти, балки республика миқёсида ўтказилаётган нуфузли мусобақаларда қатнашиб келмоқда. Беш марта республика, саккиз марта вилоят мусобақаларида совриндор бўлди. Айни пайтда жигарранг белбоғ соҳибасидир.

Жорий йилнинг 2 июнидан 24 сентябрига қадар у пойтахтимизда, республика терма жамоаси сафида Грецияда бўладиган жаҳон чемпионатига тайёргарлик кўрди. Бу орада республика Таэквандо федерацияси Андижон вилояти спорт қўмитасига моддий ёрдам кўрсатиш ҳақида мурожаатнома йўллади. Қўмита вилоят ИИБ «Динамо» клубига, сўнгра шаҳар ҳокимлигига, шаҳар ҳокимлиги эса ўз навбатида бир неча ташкилотларга мурожаат қилди. Бироқ ҳеч қандай ижобий натижа бўлмагач, қизим ушбу чемпионатда қатнаша олмади.

Куни кеча Президентимизнинг матбуотда эълон қилинган «Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш тўғрисида»ги Фармонини ўқиб, тўғриси, кўзларимга ёш келди. Бу ҳужжат бугунги кун ёшларига берилаётган катта эътибор, юксак ишонч ифодасидир! Ахир спорт билан шуғулланган бола доимо соғлом, жисмонан бақувват бўлади. Айтайлик, ҳар бир оилада икки киши спорт билан машғул бўлса, табиийки, улар бунга бошқаларни ҳам жалб эта олади. Кўрибсизки, бутун оила соғлом бўлади.

Мухтасар гапим шуки, ушбу Фармон сўниб бораётган умидимни қайта уччунлантирди. Қизим Ириnанинг спорт юлдузлари сафидан ўрин эгаллашига ишончим янада ортди.

Гулнора КАЙДАШОВА.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 10 йиллигига

Мирзоулуғбек АБДУСАЛОМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик судининг раиси

ТАШАББУСКОРЛИК, ТАДБИРКОРЛИК КАФОЛАТИ

Инсон ва унинг ҳақ-ҳуқуқлари муқаддас саналган юртимизда мавжуд барча қонунчилик ҳужжатлари, аввало, одамларнинг тинч ва фаровон ҳаёт кечиришини таъминлаш, мустақилликни мустаҳкамлаш, юртимизнинг халқаро майдондаги нуфузини ошириш каби улуғ мақсадларни ўзида ифода этади. Ўз навбатида, бундай мукаммаллашиб бораётган қонунчилик базасининг асосини Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ташкил этади. Зеро, «Мазкур Конституциянинг бирорта қоидаси Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқ ва манфаатларига зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Бирорта ҳам қонун ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат Конституция нормалари ва қоидаларига зид келиши мумкин эмас» (16-модда).

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг яратилиши, қабул қилиниши ҳақли равишда Президентимиз Ислом Каримов номи билан боғланажак. Мен Конституция комиссиясининг ишчи гуруҳи аъзоси сифатида Юртбошимизнинг Асосий қонун лойиҳаси устида олиб борган улкан меҳнатларига гувоҳман.

Муҳтарам Президентимиз «Давлатимизнинг келажаги, халқимизнинг тақдири, кўп жиҳатдан Конституциямиз қандай бўлишига боғлиқ», деб таъкидлаган эдилар. Биз Конституциянинг қанчалик мукаммал яратилганлигини бугун мамлакатимизда кечаётган улкан ижобий ўзгаришлар, айниқса, одамлар онгу шууридаги янгиланишлар мисолида кўриб турибмиз.

Ҳозирда оммавий ахборот воситаларида, катта-кичик йиғин, анжуманларда Конституциянинг моҳияти, унинг ҳаётимиздаги ўрни хусусида мутахассислар, олимлар, экспертлар тўлқинланиб гапираётирлар. Бироқ, оддий одамларнинг Асосий қонунимиз тўғрисидаги содда, аммо қалб тубидан чиқаётган сўзлари қулоққа хуш ёқади. Зотан, Конституция аввало, ана шу одамларнинг дилига ёруғлик олиб кирди. Уларнинг беназир ва беминнат ҳимоячиси бўлди.

Мустабид тузум даврида «иллат» деб аталиб келинган ташаббускорлик, тадбиркорлик, мулкдор бўлиш Ўзбекистон Конституциясида инсоннинг ажралмас ҳуқуқи эканлиги эътироф этилди: «Ҳар бир шахс мулкдор бўлишга ҳақли. Банкка қўйилган омонатлар сир тутилиши ва мерос ҳуқуқи қонун билан кафолатланади» (36-модда). Шу билан бирга ҳуқуқларни амалга оширишнинг кафолати ҳам мавжуд. Яъни, фуқаро у ёхуд бу ҳуқуқига нисбатан бўладиган тажовуздан ҳимояланиш ҳуқуқига эга: «Давлат фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустаҳкамланган ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлайди».

Ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади» (43-44 моддалар).

Албатта, фуқароларнинг барча қонуний ҳуқуқ ҳамда манфаатларини ҳимоя қила оладиган мустақил суд тизими мамлакатимизда яратилган ҳамда унинг ҳуқуқий мақоми илк бор Конституцияда мукаммал тарзда ифодаланган.

Биз одатда Конституция тўғрисида гапирганда унинг умумий жиҳатлари хусусида айнан умумий сўзларни такрорлашни хуш кўрамиз. Менимча, одамларга Асосий қонун моҳиятини етказиш учун у туфайлигина вужудга келган аниқ факт ва далиллар асосида фикр юритиш мақсадга мувофиқдир.

Конституциямизнинг 111-моддасида шундай таъкидланади: «Мулкчиликнинг турли шаклларига асосланган корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ўртасидаги, шунингдек тадбиркорлар ўртасидаги, иқтисодиёт соҳасида ва уни бошқариш жараёнида вужудга келадиган хўжалик низоларини ҳал этиш Олий хўжалик суди ва хўжалик судлари томонидан уларнинг ваколатлари доирасида амалга оширилади».

Таъкидлаш жоизки, мазкур ваколатларни амалга ошира бориб, республика хўжалик судлари жорий йилнинг ўтган тўққиз ойи мобайнида қарийб 30 мингта низоли ишни кўриб, ҳал қилдилар. Даъвогарлар фойдасига жавобгарлардан салкам 250 миллиард сўмлик маблағ ундириб берилди. Кичик ва ўрта бизнес субъектлари, хусусий тадбиркорлар иштирокида ҳам кўплаб низолар кўрилиб, улар фойдасига 6,3 миллиард сўм ундирилган. Бундан ташқари, жойларга чиқиб деҳқон ва фермер хўжаликлари раҳбарлари ҳамда меҳнат жамоалари билан кўплаб учрашув, суҳбат ва савол-жавоблар ўтказилган. Ушбу тадбирлар давомида билдирилган таклиф ва мулоҳазалар бўйича амалий чоралар кўриб борилмоқда.

Биз юқорида Конституциямизнинг меҳнаткашлар, тадбиркорлар ҳаётида тутаётган ўрни хусусида тўхталган эдик. Хўжалик судлари амалиёти таҳлиллари шуни кўрсатмоқдаки, бугун мамлакатимизда ҳақиқий мулкдорлар синфи жадал шаклланиб бормоқда. Энг муҳим жиҳати шундаки, мулкдорлар ўзларининг, аввало, Конституцияда белгиланган ҳуқуқлари, манфаатларини судлар орқали муносиб ҳимоя қилишга ўрганмоқдалар. Аниқ мисолларга мурожаат этсак.

Муборак тумани «Олмазор» фермер хўжалиги томонидан «Косон пахта тозалаш заводи» акциядорлик жамиятига етказиб берилган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари бўйича юзага келган 2.5 миллион сўм қарзи Қашқадарё вилояти хўжалик суди қарори билан фермерга ундириб берилган.

Фарғона вилояти хўжалик судининг қарорига асосан Қўқон шаҳридаги «Қурилиш таъмирлаш» акциядорлик жамиятидан «Зилолсув» хусусий фирмаси фойдасига 6,7 миллион сўмлик дебиторлик қарзлари, хусусий тадбиркор Ш.Хусанов томонидан Юқори Чирчиқ туманидаги Аҳмад Яссавий номидаги ширкат хўжалигига етказиб берилган маҳсулот учун кечиктирилган 2,8 миллион сўмлик қарзлар Тошкент вилояти хўжалик судининг қарори билан ундирилган.

Ўз навбатида, Конституция ва унга мувофиқ қабул қилинган қонун ҳужжатларига асосан, кичик ва ўрта бизнес субъектлари иштирокида кўрилган ишлар юзасидан уларнинг бузилган ҳуқуқ — манфаатларини тиклаш билан бирга, қонун бузилиш ҳолатларини келтириб чиқарган шарт-шароитларни бартараф этиш ҳамда айбдор мансабдор шахсларга нисбатан тегишли таъсир чоралари қўллаш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Масалан, Сурхондарё вилояти хўжалик судининг қарори билан «Ҳамкор» хусусий корхонаси томонидан вилоят капитал қурилиш бошқармасига пудрат шартномаси асосида кўрсатилан хизматлар натижасида вужудга келган 6 миллион сўм асосий қарз ва 3 миллион сўм неустойкани ундириб бериш билан бирга, бошқарма раҳбарлари С.Ҳалимқулов ва О.Мергановаларга нисбатан ўз хизмат вазифаларига совуққонлик билан муносабатда бўлиб, шартнома мажбуриятлари бўйича бажарилган ишлар учун ўз вақтида тўловларни амалга оширмаганлиги оқибатида корхона манфаатига жиддий зарар етказилганлиги ҳолатлари юзасидан Жиноят кодексининг 207-моддаси 1-қисми билан жиноят иши қўзғатилиб, терговга оширилган.

Фарғона вилояти хўжалик судининг қарорига кўра «ХМКК-101» акциядорлик жамиятидан «АКВА» хусусий фирмаси фойдасига 2.4 миллион сўмлик дебиторлик қарзлари ундирилган. Шу билан бирга корхона раҳбари У.Ҳотамовга нисбатан маъмурий чора сифатида 39.5 минг сўм жарима қўлланган.

Хоразм вилояти хўжалик судининг қарорига асосан Тупроққалъа тумани Деҳқон ва фермер хўжаликлари уюшмасидан «Сарварбек» фермер хўжалиги фойдасига етказиб берилган шоли ҳосили бўйича юзага келган 377,5 минг сўм асосий қарз ва 188,7 минг сўм моддий зарарни ундиришдан ташқари, уюшма раҳбари Б.Бобожонов 39,5 минг сўм миқдорда маъмурий жаримага тортилган.

Чунончи, Самарқанд вилояти Пастдарғом туман ҳокимиятининг «Самарқанд-Н» фермер хўжалигини тугатиш, Б.Қўшақов номидаги ширкат хўжалигининг «Жамолбобо» фермер хўжалигига ажратилган ер майдонларини олиб қўйиш ва бошқа вилоятлардаги бир қатор ҳокимликларнинг ушбу мазмундаги, қарор ва фармойишлари ҳақиқий эмас деб топилиб, кичик ва ўрта бизнес субъектлари ҳамда деҳқон ва фермер хўжаликларининг ҳуқуқлари ҳимоя қилинган. Хўжалик судлари амалиётида бу каби мисоллар кўплаб учрайди.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, юқорида тилга олинган фикр ва мулоҳазалар, факт ва далилларнинг ўзи ҳам ҳар биримиз учун Асосий қонунимизнинг қадри нечоғли баланд эканлигини англатади. Биздан фақат уни чуқур ўрганмоқ, моҳиятини теран англамоқ талаб этилади.

ҲИКМАТ

Ҳеч бир гап қолмади маълум бўлмаган,
Жуда оз сир қолди маълум бўлмаган.
Билимим ҳақида чуқур ўйласам:
Билдимки, ҳеч нарса маълум бўлмаган.

Абу Али ибн СИНО.

Кўндаланг савол

Қарор ижросига ким масъул?

Ҳурматли таҳририят!

Мамлакатимизда барча соҳаларда изчил амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар ва бу ислоҳотларнинг самараси бир оддий фуқаро сифатида мени ҳам хурсанд қилмоқда. Иқтисодиётимизнинг тараққиётига тўсиқ бўлаётган салбий ҳолатлар эса ташвишлантирмоқда. Президентимиз Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йилнинг биринчи ярми якунларига бағишланган йиғилишида айни шу хусусда тўхталиб, жумладан, шундай дедилар: «Кўпинча компаниялар, корпорациялар, уюшмалар ва шунга ўхшаш хўжалик юритувчи бирлашмаларнинг раҳбарлари ўз қўлида давлат улуши ва акцияларни тўплаб олиб, эски маъмурий-буйруқбозлик асосидаги бошқарув усулларидан фойдаланган ҳолда, хусусийлаштириш жараёнларини сунъий равишда секинлаштириб, корхоналарнинг иқтисодий эркинлигини чеклаб қўймоқда, ташаббус ва тадбиркорлик ривожига, иқтисодиётни эркинлаштириш жараёнини чуқурлаштиришга йўл бермаяпти».

Бу ҳақда гап очишимнинг сабаби шуки, мен акциядор бўлган Деновдаги «Бободеҳқон бозори» очиқ турдаги акциядорлик жамиятида ҳам шундай ҳолатни кузатиш мумкин. Бу ерда вилоятимиз хўжаликларида етиштирилган дала ва боғ неъматларидан ташқари Хоразм гуручи, Мирзачўл қовун-тарвузлари, Самарқанд новвотларию қора кишмишлари ҳам топилади. Бундан ташқари, оддий михдан тортиб, автомобилгача сотилади. Бозорда 1800 та савдо нуқтаси мавжуд. Лекин шундай катта имкониятга эга бўлган ушбу жамиятдан туман бюджети, демакки, Денов аҳолиси қай даражада манфаат кўраяпти?

Бу саволга, афсуски, ижобий жавоб бериш қийин. Чунки баъзи бир мансабдор шахслар ва тегишли идоралар раҳбарларининг масъулиятсизликлари туфайли бозор тушуми ҳар чоракда ўтказилиб туриладиган мониторингда белгиланган прогноз кўрсаткичларидан доимо кам бўлаяпти. Ваҳоланки, Вазирлар Маҳкамасининг бозорлар фаолиятига оид 315- қарорида «бозор бошқаруви раиси (директори) патта тўловлари тўлиқ ундирилиши ва белгиланадиган прогноз кўрсаткичларига мувофиқ, тегишли маблағларнинг маҳаллий бюджетга ўтказилиши учун шахсан жавоб бериши, бюджетга даромадлар тушуми прогнози икки ой давомида кетма-кет бажарилмаган тақдирда бозор бошқаруви раиси (директори) қонун ҳужжатларига мувофиқ, жавобгарликка тортилган ҳолда, эгаллаб турган лавозимидан озод қилиниши» белгилаб қўйилган. Шундай бўлса-да, 2001 йил давомида Денов бозорида тушумлар прогнози кўрсаткичлари тўлиқ бажарилмади. Айни пайтда жамиятнинг 51 фоиз акцияси туман ҳокимияти тасарруфида. Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 22 июндаги 239-қарорига асосан эса, қимматли қоғозларнинг 26 фоизи эркин савдода сотилиши лозим. Лекин, бу талаб ҳам қоғозда қолиб кетди. «Балки шундай бўлгани маъқулдир, ҳокимлик бевосита назорат имкониятига эга бўлгач, бюджет тушумлари кўпаяр», деб ўйлагандик. Бироқ 2002 йилда ҳали тушумларда ижобий силжиш кўзга ташланмаяпти.

Шундай экан, йилнинг ҳар чораги олдидан мониторинг ўтказиб, бозор фаолиятини ўрганиш ва ҳар сафар янгидан тушумларнинг прогноз кўрсаткичларини белгилашдан мақсад нима ўзи? Ахир, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари жойларда текширувлар ўтказиш учунгина эмас, балки уларнинг талабларини амалиётга жорий этиш ва ижро учун қабул қилинади-ку?!

Вилоятдаги тегишли идоралар бу ҳақда нима дейишаркин?

Йўлдош РАҲИМОВ,
Сурхондарё вилояти Денов шаҳридаги «Бободеҳқон бозори» очиқ турдаги акциядорлик жамиятининг акциядори.

Газетада босилмади, аммо...

Ўзбошимчаликка яраша жазо

Хоразм вилояти Янгиариқ туманидаги «Остона» ширкат хўжалигида яшовчи бир гуруҳ пудратчилар таҳририятимизга шикоят хати йўллаб, бошқарув раисининг ноқонуний хатти-ҳаракатларини баён этган эди. Биз хатни текшириш ва зарур чора-тадбирлар кўриш учун Хоразм вилояти адлия бошқармасига жўнатгандик. Яқинда ушбу бошқарма бошлиғининг биринчи ўринбосари Г.СОБИРОВ имзоси билан қуйидаги расмий жавобни олдик. Унда, жумладан, шундай дейилади:

«Фермер хўжалигига ажратиб берилган ширкат хўжалигининг 37-сонли контуридаги 4 гектар ер майдони 2002 йил 15 январда 5 нафар пудратчига шартнома асосида бириктилган бўлиб, фермер хўжалигига ер бериш жараёнида пудратчиларнинг розилиги олинмаганлиги аниқланди.

Қонун бузилишларини бартараф қилиш ва пудратчиларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида Янгиариқ тумани прокуратураси томонидан 2002 йил 25 июнда «Остона» ширкат хўжалиги бошқаруви раиси номига ширкатчиларнинг 2002 йил 3 февралдаги 1-сонли умумий йиғилиши баённомасини бекор қилиш ҳақида протест киритилди. Ширкат хўжалиги бошқаруви раиси Б. Курбановга нисбатан вазифасини лозим даражада бажармаганлиги ва ишига масъулиятсизлик билан қараганлиги учун интизомий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилди.

Бундан ташқари, «Остона» ширкат хўжалигида фуқаролар томонидан ўзбошимчалик билан ер участкаларини эгаллаб олиш ҳолатларига йўл қўйилишини назорат қилмаганлиги учун ширкат хўжалигининг қурилиш техниги К.Матчановга нисбатан интизомий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилиб, унга зарур чора кўриш учун тегишли ҳужжатлар ширкат хўжалиги бошқарувига юборилди».

Ўзбекистон — Франция:

Молиячилар ҳамкорлиги

Мамлакатимизга Франция давлат ғазнаси Бош директори Жак Бассэр бошчилигидаги ушбу давлат Иқтисод, саноат ва молия вазирлиги делегацияси ташриф буюрди.

Ташриф давомида Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Марказий банки ва вилоят молия бошқармаларида учрашувлар ўтказилди.

Учрашувлар чоғида "Давлат молиявий бошқаруви ислоҳоти" лойиҳасини тайёрлаш ва амалга оширишда техник ва молиявий ёрдам кўрсатиш масалалари муҳокама этилди.

Таъкидлаш жоизки, Молия вазирлиги ва Франция Иқтисодий ва молиявий технологиялар соҳасидаги алмашувларни ривожлантириш бўйича ассоциацияси (АДЕТЕФ)нинг биринчи делегацияси Ўзбекистонга 2001 йил май ойида ташриф буюрган эди. Ўшанда Франция томони Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг ижро этиш тизими билан танишган, ҳамкорлик, шу жумладан Ўзбекистонда хазиначилик тизимини яратишда техник ёрдам кўрсатиш чегаралари келишиб олинган эди.

Бундай ҳамкорлик доирасида француз томони республикамизнинг барча ҳудудларидан келган етакчи мутахассислар учун семинарлар ташкил этди. Уларда ғазначилик тизимини яратиш ва ислоҳ қилиш, Ягона ғазначилик ҳисоби ва Франция ғазначилигида қўлланаётган АСТЕР дастуриининг фаолият тамойиллари муҳокама этилди. Франция томони ушбу дастурни беғараз ёрдам тариқасида беришга тайёр.

2003-2005 йилларда Франция ғазначилик тизимида республикамиз молия соҳаси мутахассислари, бухгалтерлар ва ахборот технологиялари мутахассислари учун қисқа муддатли семинарлар ташкил этиш режалаштирилган.

Ўзбекистон Молия вазирлиги матбуот хизматидан хабар беришларича, мазкур ташриф давомида Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Франция Иқтисод, саноат ва молия вазирлиги ўртасида баъзи муҳим масалалар юзасидан келишиб олинди ҳамда 2003-2005 йилларда ўзаро манфаатли ҳамкорлик тўғрисида идоралараро битим имзоланди.

Икки давлат вазирликлари ўртасида шаклланган ҳамкорлик техник ва молиявий кўмак соҳаси ва кўлами кенгайишига, технологик, иқтисодий ва молиявий масалалар бўйича тажриба алмашувни янада ривожлантиришга ҳамда "Давлат молиявий бошқаруви ислоҳоти" дастурини амалга оширишга хизмат қилади.

(ЎзА).

Катта миқдорда жарима солинди

Европа комиссияси "Sothebys" йирик кимошди савдо уйига унинг рақобатчиси "Christles" билан тил бириктирганлиги учун 20 миллион евродан зиёд миқдорда жарима солди.

"BBS NEWS"нинг хабарига кўра, улар комиссион тўловлар миқдорини сунъий ошириш, бир хил нарх сиёсати юритишда ва сотувчиларни алдаганликда айбланган. Улар ўртасида тузилган шартнома рақобатли фаолият юритиш қоидаларига зид деб топилган.

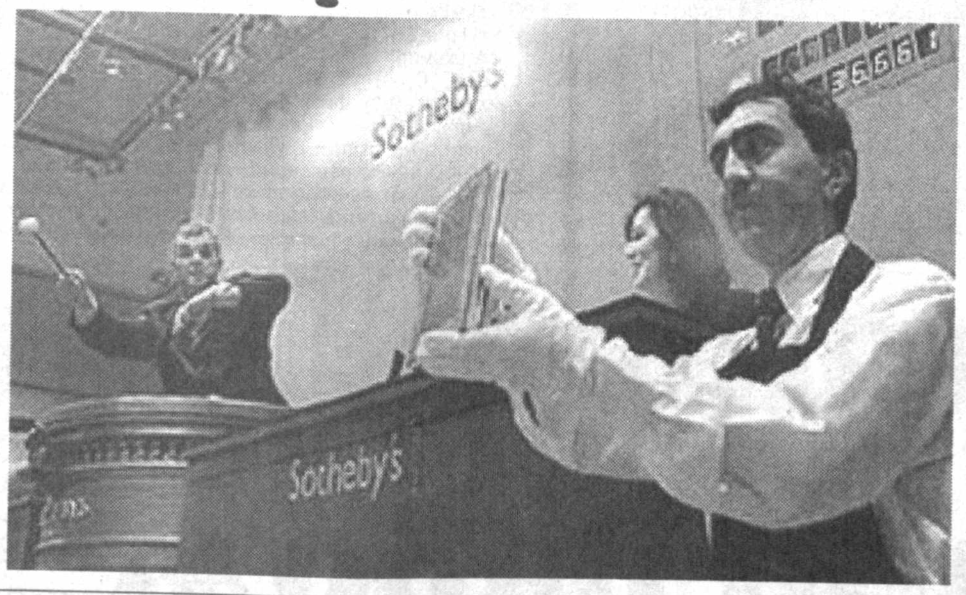

Мудофаа вазири истеъфога чиқмоқчи

Исроил мудофаа вазири Беньямин Бен-Элиезер истеъфога чиқиш ҳақида ариза ёзиб мамлакат бош вазири Ариэль Шаронга топширган. Бунга Исроил Меҳнат партияси (Авода) депутатларининг 2003 йилги давлат бюджетини қўллаб-қувватлашдан бош тортганлиги сабаб бўлди.

Шундай қилиб, йирик коалицион блок "Авода" миллий бирлик ҳукуматини тарк этмоқда, деб хабар беради "Haaretz".

Бундан бир неча кун аввал "Авода" МҚ ўз мажлисида давлатнинг янги йилдаги бюджетини антиижтимоий деб баҳолаган эди. "Авода" фаолларининг фикрича, бюджетда кам таъминланган аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишга кам эътибор қаратилган. Шунингдек, "Авода" талаба ва пенсионерларнинг нафақаларини кўпайтиришни талаб қилган. Маълумотларга кўра, Исроил парламенти (КНЕССЕТ) "Авода"нинг ҳукумат таркибидан чиқишига қарамай келгуси йилнинг бюджетини биринчи ўқишда қабул қилган.

ИРА мурожаатномаси

Ирландия республика армияси Британияга қарашли ҳудудлардаги жангариларини қуролсизлантиришни назорат қилувчи халқаро орган билан алоқаларини узишини таъкидлаган, деб хабар беради "Рейтер" агентлиги.

ИРА Британиянинг Шимолий Ирландияда тўғридан-тўғри бошқаришни жорий қилганлигидан норозилик билдирган, лекин 1997 йилда ўт очишни тўхтатиш келишуви ўз кучида қолишини таъкидлаган. "Тинчлик ўрнатиш жараёнида томонлар ўртасида ўзаро ишончни вужудга келтириш Британия ҳукумати зиммасида ва бу мақсадига у ўз мажбуриятларига тўла риоя қилсагина эришади" — дейилади ИРАнинг мурожаатномасида.

Тушунмовчиликлар сақланиб қолмоқда

Германия БМТнинг Ироққа нисбатан "қатъий мурожаатномаси"ни қўллаб-қувватлайди, аммо Берлин ва Вашингтон ўртасида "ҳарбий амалиётлар бўйича мунозаралар сақланиб қолмоқда. Германия ташқи ишлар вазири Йошко Фишер АҚШ давлат котиби Колин Пауэлл билан ўтказган учрашувдан сўнг ана шу ҳақда маълум қилган. "РИА" НОВОСТИ" агентлигининг маълумотига кўра, музокаралар давомида Фишер ва Пауэлл халқаро террорчиликка қарши кураш, НАТОнинг сафини кенгайтириш, Яқин Шарқдаги вазият ва Ироқ атрофидаги аҳвол масалаларини муҳокама қилишган.

Римнинг фахрий фуқароси

Рим ҳокими Вальтер Велтрони Рим папаси Иоанн Павел IIни шаҳарнинг фахрий фуқароси деб эълон қилди. Рим папасига фахрий фуқаро унвонини бериш ҳақидаги қарор шаҳар кенгаши томонидан бир овоздан маъқулланди.

"РИА Новости" агентлигининг маълумотига қараганда, Павел IIнинг Рим фахрий фуқароси бўлишга розилик бергани тарихий воқеа деб баҳоланган.

Москвада қандай газ ишлатилган?

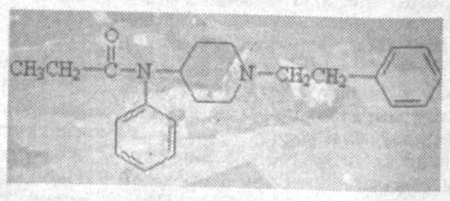

Москва шаҳридаги театр марказида гаровга олинганларни озод қилиш амалиётларида фентанил асосида олинган газ ишлатилган.

Россия соғлиқни сақлаш вазири Юрий Шевченко ана шу ҳақда маълум қилган.

"РИА" Новости" агентлигининг хабарига кўра, вазир фентанил даволовчи дори-дармонлар таркибига киради ва ўлимга олиб келмайди деб таъкидлаган. Шевченконинг айтишича, амалиёт пайтида одамларнинг ҳалок бўлиши, кислород танқис бўлганлиги, сувсизлик, очлик, ҳаракатлар чекланганлиги ва кучли руҳий толиқиш оқибатида юз берганлигини қайд этган.

Россия ташқи ишлар вазири вакили Александр Яковенконинг таъкидлашича, амалиёт пайтида ишлатилган махсус восита кимёвий қуролларни тақиқлаш тўғрисидаги халқаро конвенцияга зид эмас.

Умрбод қамоқ жазоси

Франция суди жазоирлик Буалим Бенсаид ва Смоина Оита Али Белқочимнинг 1995 йили Парижнинг йўловчи транспортларида амалга оширган қўпорувчиликлари учун умрбод қамоқ жазосига маҳкум қилган. «Би-Би-Си» маълумотига кўра, ўша террорчиликлар оқибатида 8 киши ҳаётдан кўз юмган ва 200 нафарга яқин киши жароҳатланган эди.

Қайси сайёранинг йўлдоши кўп?

Олимларнинг халқаро гуруҳи Уран сайёрасида янги йўлдош топилганини эълон қилишган. Шундай қилиб, қуёш тизимидаги еттинчи сайёра "ой"ларининг сони 21 тага етди.

Мутахассисларнинг фикрича, "S/2001 U1" деб номланган йўлдош йирик объектларнинг тўқнашиши оқибатида пайдо бўлган ва ҳозир қуёш тизимида шаклланиш жараёнида.

"NEWS.ru"нинг маълумотига кўра, қуёш тизимидаги йўлдошларга эга бўлган сайёралар ичида Уран учинчи ўринда туради.

«MAKSIMA» мебель салони

Италия, Испания, Польшадан келтирилган мебеллар, ёритгичлар, қандиллар, расмлар ва кўрпа-ёстиқ анжомларини таклиф этади.

«MAKSIMA» АРТ-дизайн студияси

хонадонингиз, ҳовлингиз дизайнини якка тартибда ишлаб беради. КАТАЛОГ бўйича буюртмангиз етказиб берилади.

Ўзбекистон бўйича етказиб ва йиғиб бериш — БЕПУЛ.

Тушликсиз ва дам олиш кунисиз ишлаймиз.

Манзилимиз: Д. Кўнаев (с. Саперная) кўчаси, 46-уй.
Телефонлар: 111-14-44, 152-75-94.
E-mail: maxima@online.ru

6464/1950

ТОШКЕНТ ВА САМАРҚАНДДА БЕПУЛ УЛАНИШ 1 НОЯБРДАН БОШЛАНДИ!

GSM

ТАРМОҒИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ РЕЖАЛАРИ

(Тарифлар 20% қўшимча қиймат солиғи билан АҚШ долларида кўрсатилган), 2002 йил 1 ноябрдан бошлаб амал қилади

Хизмат кўрсатиш режалари	Абонент тўлови (АҚШ долларида)	Кириш алоқаси баҳоси (АҚШ долларида)	Чиқиш алоқаси баҳоси (АҚШ долларида)
Эксклюзив	2,0	0.08	0.10
Престиж	125,0	Бепул	

Илова:

«Уздунробита» ҚК тармоғи бўйича GSM русумида ягона рўйхатга олиш зонаси амал қилади, яъни танланган хизмат кўрсатиш режаси тарифлари GSM тармоғи доирасида кучга эга

ЯҚИНДА!
ҚИСҚА ХАБАРЛАР ЮБОРИШ ХИЗМАТИ,
ХАЛҚАРО РОУМИНГ!

ҚУВОНЧ БАРЧА УЧУН!

ЭНГ ЯНГИ GSM ТАРМОҒИ

Тошкентдаги сервис маркази манзили:
Усмон Юсупов кўчаси, 16-уй («Лабзак»)
Кечаю-кундуз маълумотлар хизмати:
130-09-09, 131-09-09
«Уздунробита» ҚК телефонларидан — 611
Биринчи уяли алоқа

ЎзПва ТА РТ №0000283

UZDUNROBITA
first cellular

6481/2226

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

«ТУРИЗМ СОҲАСИДА ФАОЛИЯТ КЎРСАТИШ УЧУН ЛИЦЕНЗИЯ БЕРИШ»

КОМИССИЯСИ МАЖЛИСИНИНГ

2002 йил 2 октябрдаги 4-сонли баённомасига асосан туризм фаолияти учун берилган қуйидаги корхоналар лицензияси амал қилиши тугатилади:

	Фирма номи	Лицензия рақами
1.	«RT-USA» шўъба корхонаси	029-00
2.	«QIZIL ELKAN» масъулияти чекланган жамияти	449-99

«ХАЛҚ СЎЗИ»га ЭЪЛОНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.
9.00 дан 18.00 гача
136-09-25
132-10-63
256-хона

Ўзбекистон сабзавот, полиз экинлари ва картошкачилик илмий тадқиқот институти жамоаси институтнинг илмий ишлар бўйича раҳбар муовини Абдулазиз Аббосовга турмуш ўртоғи

Назирахон АББОСОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«Ўзкартошканавуруғлари» фирмаси «Ўзмевасабзавотузумсаноат-холдинг» компанияси раиси А.Аюповга волидаи муҳтарамаси

ҚУНДУЗХОН аянинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент кимё-технология институти жамоаси ноорганик моддалар технологияси кафедрасининг доценти Шавкат Ёқубовга волидаи муҳтарамаси

ЗУЛФИЯ аянинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Дийдорлашув

Водийга бу сафар Катта Карвон бўлиб бордик. Тонг азонда пойтахтимиздан чиқиб, Қамчиқ довонидан ошиб, маданият ва маърифат бешиги бўла келмиш Қўқоннинг муборак тупроғига қадам қўйгунимизча, турна қатор бўлиб бораётган машиналарга кўз тикиб, кузатаётган кишиларнинг адади йўқ эди. Улар чамаси бизни ё келин узатиб, ё келин тушириб келгани кетаётир, деб ўйлар эдилар. Шубҳасиз, Анвар Обиджон билан каминага кўзи тушган ёшу кексалар:

— Бу қадди-қомати келишган йигитларни туққан оналарнинг армонлари бормикин? Шаҳзода сифатли бу йигитлар, эҳтимол, эгизакдир. Ҳасан-Ҳусандир, — дейишлари аниқ.

Мушоира этади давом

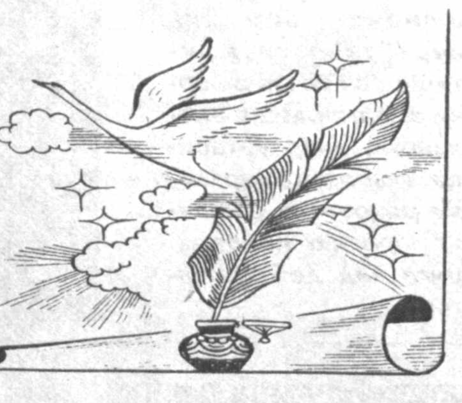

Бегойимларни айтмайсизми?

Қўқонжонда бир ҳовли
бор анжирли
Қачон борсам дарвозаси
занжирли

сингари куйдирмажон қўшиқлар ёзган Фарида Афрўз. Кўҳна Шошнинг машҳур академик шоири Ғафур Ғуломнинг бир мамлакатга бергусиз ижодкор қизи Олмосхоним, Мирзайи азимликларнинг пешоналарига яраша битган она қизлари Ҳалима Худойбердиева. Йўлбошчимиз ҳам, ўдоғамиз ҳам Ўзбекистон халқ шоири Жуманиёз Жабборов. Жуманиёз акани зериктирмай гап бериб кетаётган, Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азим. Кейинги машинада эса улуғ Эргаш Жуманбулбул ўғли сув ичган дарёлардан қониб-қониб ича келган, ҳам кеча келган оқин табиатли Азим Суюн. Шоирлиги билан нотиқлиги қўшила тушиб бир дарёга айланган, Ўзбекистон халқ шоири Омон Матчон ҳақида тўлқинланмасдан гапиришнинг ўзи гумроҳлик. Юриш-туриши теран дарёларни эслатувчи Тошпўлат Аҳмад Бухорои шарифий ҳам шу сафда. Азал-азалдан маърака-маросимларда ош шоирлардан олдин уламоларга тортилганлигининг сабабини биларсиз. Маъмуржон Узоқовнинг ашулаларини эшитиб, қанчалик роҳат қилсангиз, ёзган тақриз ва тазкираларини ўқиб шунчалик баҳра оладиган адабиётшунос, сиёсатшунос Иброҳим Ғофур ўғли ўз хаёли билан банд. Сифат ва суратларига донишмандлик аломатлари яраша тушмиш ҳам шоир, ҳам олим Матназар Абдулҳаким Хоразмий афандининг янги асар устида ишлаётгани юриш-туришларида белги бериб туради. Тўкис лутфи ила барчани лол айлагувчи Раҳмон Кўчқор,

Мен ишқ элининг нолаю
афғонида куйдим,
Кўнгил уйининг оташи
армонида куйдим.

дея ҳам куйдирадиган, ҳам суйдирадиган шеърлар ёзиб, кишининг бир қадар бахиллигини келтириб юрадиган шоир Сирожиддин Саййид. Унга бу сафар асносида фармонбардорлик лавозими мақомида иш кўриш ҳуқуқи берилган. Барчамиз учун ҳар бир гапи — гап, вожиб.

Яна ажаб насрий асарлар битиб, ўз йўлини топиб олган Собир Ўнар, асарлари ҳақида адабиётшунос олимларимиз ҳозирданоқ илмий ишлар қила бошлаган Турсун Али, ўз сасига, шифобахш нафасига эга бўлган дилбар шоир Иқбол Мирзо, тизмаларининг мағзи тўқлиги, қусури йўқлиги билан назмгўй дугоналари орасида алоҳида ажралиб турадиган қизимиз Гулжамол, қораламаларидан боғларимизнинг, тоғларимизнинг кўрки, тароватi белги бериб турадиган Маҳмуд Тоир, бироз қийин халқона йўлни танлаган Рустам Мусурмон, Мурод Абдулло.

"Муҳаббат мадҳияси" ("Биринчи муҳаббатим"). Бу шеър ёшларимизнинг чинакам ошносига айланди. Тўй-томошаларимиз бу мадҳиясиз очилмайди ҳам, ёпилмайди ҳам. Айтилмагудай бўлса, ёшлар "дод!" деб юборади. Шеър муаллифининг шу турнақатор машиналарнинг бирида кетаётганлигини йўл яқоларида турган, юрган кишилар билганларида нима бўлар эди? Ёшу кекса атоқли шоирларининг йўлларига гулдан, гиламдан поёндоз тўшардилар. Пойи қадамларига боғловда турган чори бўлса чоридан, шиш бўлса шишдан қон чиқазиб, тўн ёпишарди. Қариялар шу куни туғилган набираларининг исмини Абдулла қўйган бўлар эдилар. Гап Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ шоири, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Абдулла Ориф ҳақида бораётир.

Бир сўз билан айтганда, машина ичидагилар пахта теримининг авжи қизиган чоғларида водий пахтакорларини ҳорманг-бор бўлинг, қилгани, Қўқон ва Фарғона шаҳарларида, Олтиариқ, Данғара, Учкўприк туманларида бўладиган шеърият байрамига, назм ва наво кечаларига қатнашгани бораётган шаккаргуфторлар эдилар. Сўз мулкининг беклари, бийлари, бўлислари, ҳаким ва ҳакамлари эдилар.

Шундай қилиб дўстлар диёридамиз. Кўҳна Хўқонди латиф тупроғидамиз.

Водийликларнинг болалари ё қўшиқ айтиб, ё ғазал ўқиб туғиладй, деган гап бор. Катта бир анжуманда — шеърият байрамида Абдулла Орифнинг уюшмамизга шоирлик даъво қилиб борувчиларга Қўқонга бориб қўқонликларга шеърларингни маъқул қилиб кела олсанг, демак сен шоирсан, — деган гапларини одамлар оёққа туриб олқишладилар.

Машҳур (дунёвий) кишиларнинг, улуғ зотларнинг ҳам водийдан чиқишларида бир сир бордай: Овозлари беназир ва бетакрор деб тан олинган Маъмуржон Узоқовни гўдаклигида оналари ҳеч қачон бетаҳорат эмизмас экан. Айтишларича, Чўлпоннинг бешигига қарчиғай қўнган экан. Юсуфжон қизиқ Шакаржоновнинг таваллуд топишларидан аввал оталарининг тушларига қирқ дарвеш кириб, туғилажак ўғилларининг доврuғли бўлишларини башорат қилган экан.

Бир пиёла чойдан сўнг бўлиниб-бўлиниб шаҳар ва шаҳар атрофидаги хўжалик меҳнаткашлари, ўқув юрти талабалари, зиёлилар билан бўладиган учрашувларга отландик. Каминанинг чекига шаҳардаги пайпоқ фабрикасининг ишчилари билан учрашув тушди. Тўғриси, уларнинг феъл-атворлари, касбкорларини унчалик яхши билмас эдим. Қандай бўларкин... Менинг тўмтоқлигимни ҳамроҳларим тўғриладилар, айбимни ёпдилар. Анжуман асосан ёшлардан иборат эди. Олдинги қаторда беш-олти қария — шу фабриканинг фахрийлари. Демак икки авлоднинг ҳам кўнглини топиш, уларнинг ёшларига, дунёқарашларига мос тушадиган шеърлар ўқиш керак. Олимқул додҳонинг набираси, "Муштум"чи машҳур шоир, Жавдод Абдулла ўғли, темирйўлчи шоир, полковник Мансур Абдулло даврани олиб борди. Уни шоирларнинг полковниги деса ҳам ҳеч кимнинг ҳаққи кетмас экан. Абдуллажон ошиқона, ҳам орифона янги ғазаллар ўқиди. Адабиётимизга саксонинчи йиллари сойдай шарқираб, анҳордай тўлиб-тошиб кириб келган, чапани табиатли Мақсуда Эгамбердиевага навбат келганида, залдагилар бир қўзғала тушдилар. "Фарғона" нашриётида Мақсуданинг янги шеърий тўплами чиқибди. "Диёримга кўзинг тегмасин" номли. Шоиранинг шеърлари ҳам ўзига ўхшаган жанговар, жўшқин, забтли, тафтли, тортимли эди:

Мен йўлдаман, йўлларим
Олис, тугамас, узоқ.
Милтираб кўринмоқда
Узоқларда бир чироқ.

Марғилон ипакчилик мактабининг асосчиларидан бири Иброҳим мулкдорнинг қизи Муҳаббат Иброҳимова ҳам ўз маҳоратини намойиш этди.

Фабрика ишчилари орасида шеър билан гапириб, шеър билан ишлайдиган ёшлар ҳам кўп экан. Дилшода, Замира, Диёржон, Пўлатхон... Ҳадемай улар ҳам бўй кўрсатиб, кўзга кўриниб, тилга тушиб қолишлари аниқ.

Анжуманнинг каттаси кеч кирганда шаҳар марказидаги "Шоирлар хиёбони"да бўлди. Тўпланган кишини кўриб кишининг ақли шошар эди.

Даврани Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Фарғона вилояти бўлимининг масъул котиби, шоира Энахон Сиддиқова бошқариб борди.

Улус кимни алқаб, кимни олқишлашни жуда яхши билади. Сўз Абдулла Орифга берилади. Шоир мустақиллигимизнинг ўн бир йиллигига бағишланган бу назм ва наво кечасининг Фарғона боғларига, осмонига нечоғли яраша тушгани, болаларининг танглайи шеър, қўшиқ, пахта, меҳнат, муҳаббат билан кўтариладиган водийликларнинг беназир ва бетакрор феъл-атворлари, фазилатлари ҳақида ҳаяжон билан гапирди. Уларнинг бу йил уяжак ҳосил хирмонларига, умрларига барака тилади. Сўнг Йўлдош Сулаймон, Охунжон Ҳакимов, Исмоил Маҳмуд, Дилбар Ҳамзахўжаева, Ҳабибулло Саидғани ва бошқа ёш шоирларнинг шеърлари, Ўзбекистон халқ артисти Маъмуржон Тўхтасиновнинг хонишлари янгради.

Олтиариқ Эркин Воҳидов бузрукларининг киндик қони тўкилган муборак маскан. Табобат дунёсининг улкан даҳоларидан бири Восит Воҳидов одамзотнинг юрагини даволарди. Эркин Воҳидов эса инсон боласининг руҳиятини даволайди.

Анжуманни туман ҳокими, Олий Мажлис депутати Нуъмонжон Омонов очиб, олтиариқликлар номидан меҳмонларнинг бу ерга алоҳида келганликлари учун миннатдорчилик билдириб, туман меҳнаткашларининг амалга оширажак ишлари ҳақида сўзлади. Сўнг Абдулла Орифга гал берди. Гап асосан олтиариқликларнинг фарзанди, фахри Эркин Воҳидов тўғрисида кетди. Мушоирани бошлаб берган Ўзбекистон халқ шоири Жуманиёз Жабборов ҳам, Омон Матчон ҳам, Иқбол Мирзо ҳам унинг адабиётимизда тутган ўрни, мавқеи, мартабаси ҳақида гапирдилар. Мабода "Юрак остонаси" тўплами қўлингизга тушса, бир кўздан кечириб чиқинг-а. У китоб эмас, Шуҳрат Аҳмедовнинг юрагидан отилиб чиққан гўзал-у, бетакрор қўшиқ.

Вақт пешинга дахлдор бўлиб бормоқда эди. Гурунг эса қизиғандан қизиб борадй. Бироқ олдинда ҳали қилар ишлар бор. Мушоиралар бор. Мезбонларга миннатдорчилик билдириш, хайр-хўшлашиш учун Абдулла Ориф сўз сўрайди:

— Биз келиб-кетувчи меҳмонлар тоифасидан эмас. Чунки адабиётимизнинг бир қалъа — қўрғони Олтиариқда. Яъни Эркин аканинг таваллуд топган муқаддас даргоҳи. Шунинг учун Олтиариқ Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг ўрдаси ҳам ҳисобланади. Уюшмамиз аъзоларининг деярли ўндан бирини олтиариқликлар ташкил қилади. Демак бир қадамимиз ҳамиша шу ерда. Ҳамиша хизматларингизга шаймиз. Яхши кунларда юз кўришайлик.

Фарғона Давлат университетининг мажлислар зали. Одам деганингиз тирбанд. Ҳаяжонли дақиқалар. Мушоирани университет ректори Аҳмаджон Ўринов Эркин Воҳидовнинг шеърини ёддан ўқиб бериш билан бошлаб беради:

У дунёга келиб ташвишнинг
Орқасидан елиб-югурди.
На сўнггига етолди ишнинг
На дунёни англаб улгурди...

Минбарда Усмон Азим, Омон Матчон, Ҳалима Худойбердиева... Университет талабалари. Чамамда, улоқ Омон Матчонда кетди. Эски дардим — бахиллигим бош кўтариб, қайталаб қолгандай бўлди. Салнарида ўтирган Омон Матчонга бир энлик қоғоз узатдим:

Бўлсанг Тўра Султон бўл,
Омон Матчон бўлмагил,
Қойил қилиб шеър ўқиб,
куйдирмажон бўлмагил.

Омон Матчон ҳам шу заҳоти хатга жавоб қайтара қолди:

Бўлсанг Омон Матчон бўл,
Т.Сулаймон бўлмагил,
Дудуқланиб шеър ўқиб,
дилда армон бўлмагил.

Мушоира поёнига етгач, университет залида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолларининг кенгаши бўлиб ўтди. Унда шоирлардан Баҳодир Исо, Дилбар Ҳамзахўжаева ҳамда адабиётшунос олим Йўлдош Солижонов уюшма аъзолигига қабул қилиндилар.

Шундай қилиб, Фарғонадан кўнглимиз равшан бўлиб қайтдик. Бу — истиқлол шарофати. Бу — ўзлигимизнинг ўзимизга қайтиши. Буюк Чўлпоннинг Ўлка дегани биргина Фарғона эмас, Ўзбекистон дегани эди. Қадимий Турон-Туркистон дегани эди. Бизнинг ҳам Фарғона деганимиз водий деганимиз. Ўз туғига, туғросига,ўз мулкига, ўз муҳрига, ўз тахти-пойтахтига эга бўлган, ўз яловбардорларига, ўз Президентига эга бўлган Ўзбекистон деганимиз.

Ой осмонимизни оқшом ёритса, Офтоб кундузимизни мунаввар этиб туради. Ўзбекистон! Сен кунда ҳам, тунда ҳам ичи-ташимизни ёруғ қилиб турадиган Она-Ватансан! Улуғ Туркистонсан. Сен биз билан тақдирдошсан. Саждагоҳимизсан. Таърифлаш деган сўз бир нарсани иккинчи нарсага ўхшатиш, қиёс қилиш деган сўз. Сени Ойга, Офтобга менгзаган киши осий бўлади. Сенинг ўхшашинг йўқ. Улуғ Ҳамид Олимжон топиб айтган эди. Тўғри айтган эди:

Ўхшаши йўқ бу гўзал бўстон,
Достонларда битган гулистон.

Кўк қадар бу юксалишинг, бу юксаклигинг, бу буюклигинг, бу муртазолигинг бардавом — боқий бўлсин!

Тўра СУЛАЙМОН,
Ўзбекистон халқ шоири.

ЎЗБЕКИСТОНИМ

Ҳазрат Одам Ато излаган бўстон,
Муқаддас «Авесто» яралган макон,
Расул дўсти Увайс айлаган ошён,
Менинг элим, менинг Ўзбекистоним!

«Осор ал-боқия» қувнатар кўзинг,
«Ал-Қонун» измингда ҳакимсан ўзинг,
«Луғотит турк» сабаб сарбаланд сўзинг,
Менинг элим, менинг Ўзбекистоним!

Қанча асрларни бедор кузатдинг,
Амир Темур бўлиб юртни тузатдинг,
Ойдин келажакка қўлинг узатдинг,
Менинг элим, менинг Ўзбекистоним!

Илкингдан эрк учди, талаш бор-йўғинг,
Ўчирмоқ истаашди ўчоқда чўғинг,
Ўша кез туғилди нажоткор ўғлинг,
Менинг элим, менинг Ўзбекистоним!

Минг шукр, бўй берди шу ниҳолингга,
Қутлуғ кун эришдинг Истиқлолингга,
Поёндоз тўшалди истиқболингга,
Менинг элим, менинг Ўзбекистоним!

Асрор МЎМИН.

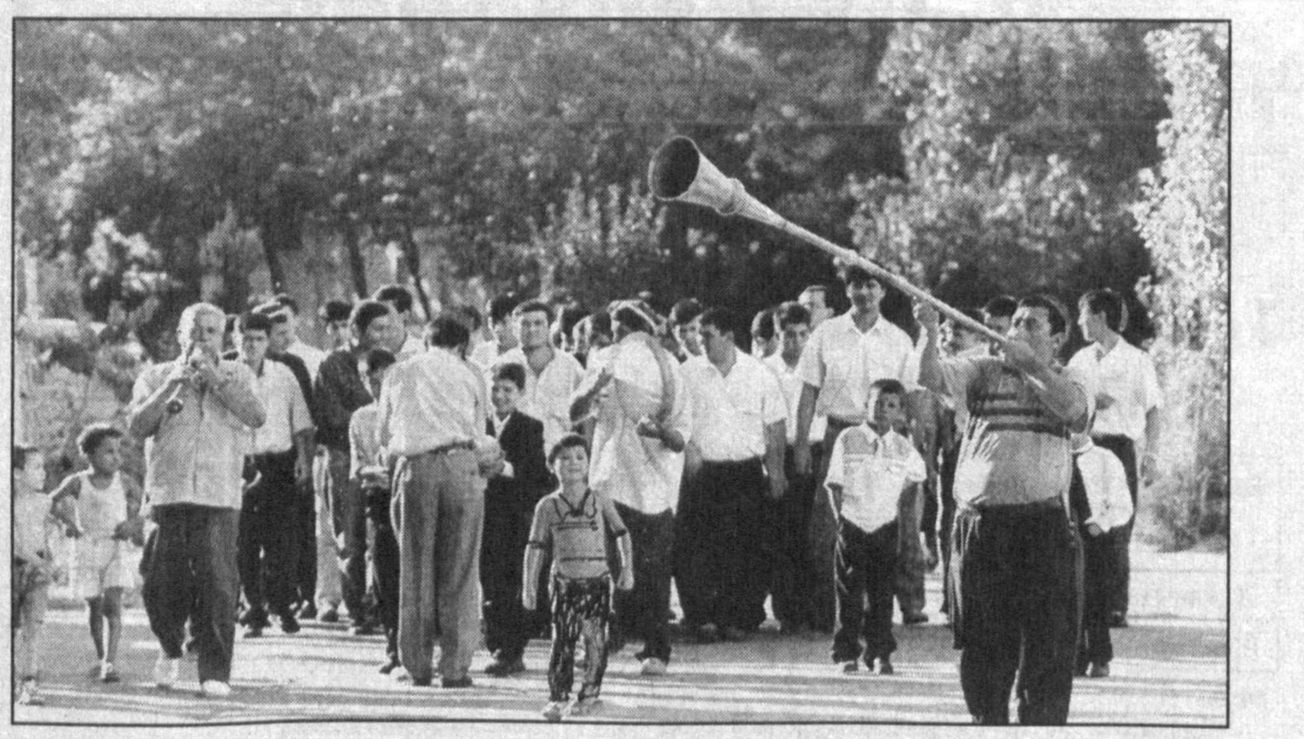

СПОРТ ҲАЛОЛЛИКНИ ЁҚТИРАДИ

«Формула-1» президенти Берни Экклстоун машҳур автопойга мусобақаси қоидаларига кескин ўзгартиришлар киритиш ниятида. Жорий йилда «Формула-1» кўплаб мухлисларидан маҳрум бўлди. Бунга мавсумнинг ўртасидаёқ «Феррари» жамоаси спортчиси германиялик Михаэль Шумахернинг яна чемпион бўлиши аниқлашиб қолганлиги сабаб бўлди. Унинг зафарларига чек қўйиш ва «Формула-1»нинг илгариги шуҳратини яна тиклаш учун бугун Экклстоун ҳар қандай чораларни кўришга ҳозиру нозир. Мана улардан бири: агар Шумми навбатдаги пойгалар олдидан энг яқин рақибини 20 очкога ортда қолдирса, шундан сўнг унинг машинаси 20 кг.га оғирлашади. Табиийки, «Феррари» жамоаси вакиллари ҳам Экклстоуннинг бу «ташаббуси»га лойиқ жавоб қайтаришди.

ПУЛНИ ҚАЙТАРИШ ҚИЙИН

Канаданинг Квебек провинцияси маъмурияти молиявий қийинчиликка учраган «Калгари» ва «Эдмонтон» жамоаларига кўмаклашиш мақсадида Миллий хоккей лигасидаги барча спортчиларга солиқ солишга қарор қилди. Бундан келиб чиқадиган хулоса шуки, Альберти ҳудудида ўтказилган учрашувда иштирок этган ҳар бир хоккейчи ўйин учун олган ҳақидан 12,5 фоизини қайтариб беришига тўғри келади. Масалан, «Колорадо» дарвозабони Патрик Руа Калгари ёки Эдмонтонда ўтказилган ҳар бир ўйини учун 9 минг доллар тўлайди.

Хоккейчилар уюшмаси раиси Тед Саскин бу янгиликни, зарарли, ўйланмаган ва ноҳалол деб баҳолади.

ҚАЛОВИНИ ТОПСАНГ...

АҚШда машҳур хоккейчиларнинг эски кийимларини сотиб ҳам бойиш мумкин. Уларни МХЛ ва «Мей Грей Групп» ҳамкорликда сотади. Кийимларга телефон ёки интернетдаги махсус сайт орқали буюртма берилади. Уларга қўйилган баҳолар эса, айтиш мумкинки, «чақиб олади». «Дўкон»да унча таниқли бўлмаган спортчининг кийими 250 доллар туради. Яромир Ягрнинг эски спорт «либоси» олти минг, Павел Буреники беш минг доллар, Патрик Руаники етти минг доллар, Марк Мессьеники эса ўн икки минг беш юз долларга баҳоланди. Бироқ Лига корчалонлари баҳолар юқорилиги харидорларни чўчитмаслигига ишонишмоқда. Улар мухлислар севган спортчилар учун кўп нарсага ҳозирлигини билишади.

Воҳид БОЙМУРОДОВ тайёрлади.

Ҳажвия
Хизматдамиз, хизматда

Қўлни қўйвор, қайирма! Ҳалиям ўша Эрка қиём акам деб ўйлаяпсан шекилли-а? Э, ҳозир обрўйимиз терак мисоли ўсиб, сендан бошқа катта юлдуз таққанлар ҳам соямизга салом беряпти. Билмайсанда. Билганингда, «Служу Эрка қиём акаму» деб честь берган бўлардинг.

Аммо бу кунларга етгунча кўп тер тўкдик-да ўзиям. Нечта тўйни тўполонга айлантирдигу... Мана биттасини айтай.

Эгамназар шопир тўй бошлаб қолди. Ҳа, энди бир мошина-ярим мошина шағал-пағал керак бўлиб қолади, деб кенгашига эртароқ бордим. Мендан бошқа хизматга борганларам бор экан: Райим шилта, Иброҳим паранг, Толиб олифталар яримтани оғилда майдалашиб, «хизмат»ни бошлаб туришган экан. Менам хизматга киришиб кетавердим. Эгамназар шопир бўлгани билан қўли очиқ йигит-да: ароқ-винони шағалдай тўкиб қўйибди-да. Шунга яраша хизматиниям қилдик: тарқаганимизда тўйхонада қассобнинг ити ҳам қолмаган экан. Улфатларим кўча томонга юришди. Мен тиккалаб ўтиб қўя қолай деб чорбоққа йўл солибман.

Барака топкурлар, ўчоқни ковлашиб, сувни қўйишиб устига шолчани ёпиб, шўрва пиширишга тайёрлаб қўйишган экан-да, қозонни. Мен, «Хотинбой пойимизга поёндоз ёзиб кутиб оладиган бўлиб қолибдими» деб, «Қадамингга гуллар очилсин»ни хиргойи қилганча оёқ қўйиб юборибман, кетдим! Қозондан шу чиқаман дейман, қани энди чиқолсам. Яхши қозонни боплаб ўрнатишган экан, қуламади. Ётибман энди, каллани сувдан чиқариб оли-и-иб! Аммо ёзнинг кунида бундан мазаси бўлмас экан. Чанқасанг шундай хўплайсан!.. Кўзим илиниб қолибди. Бир пайт совқотишнинг ўрнига исиб кетаяпман. Бошни кўтариб қарасам, Раҳим қўрқоқ шўрва пиширишни бошлаб юборибди, ўтни ёқиб.

–Ҳой-ҳов, одам бор! — дедим бақириб. Қўйиб берсанг булар шўрва қилиб пишириб ҳам юборишаверади-да!

Раҳим тахта бўлиб қотиб қолди. Атрофга аланглади. Ғира-ширада биров кўринмади шекилли, ичига туфлади. Сувни бир шалоплатиб қўйгандим, урра қочди. Дам ўтмай тўйбоши билан пайдо бўлди. Тўйбошининг орқасида турволиб қўли билан мени имлайди, оғзидан бир сўз чиқмайди.

–Бизмиз, Раҳимбой, бизмиз, — дедим.

«Ширин-шакар» сўзлар билан бўлса-да, ҳар қалай сувдан мени тортиб олишди. Устбошимни ўтда қуритиб ҳам беришди. «Келинга айтиб дазмол ҳам бостириб бера қолинг!» дегани тилим бормади, тўй устида турган одамлар бўлса.

Уйга келиб, хотинга энди «отчёт» бериб турсам, Эгамназар тўйбоши қўлида тугунча билан кириб келди.

— Э, овора бўлибсиз-да, ҳозир етиб борардим! — дедим чойга овора бўлиб, у бу нарса кўтариб юрганини кўриб.

— Овораси йўқ! — деди у сўрига чўкиб. — Мабодо бугун бирор жойга бормайсанми? — сўради сўнг.

Тўйни ташлаб қаёққа ҳам борардик, ака! — дедим.

— Зарур ишинг бўлса битказиб келавер, тўй ўз йўлига ўтаверади! — деди у жиддий.

— Тўй олдида ҳар қандай зарур иш ўтаверсин, ака! Хизматда бўламиз.

— Ҳар қандай хизмат бўлсаям қиласанми? — У қадалиб сўради.

— Э, ҳар қандай хизмат бўлсаям биз тайёр!

— Унда, — тўйбоши олдидаги тугунчани мен томон суриб давом этди, — манови тугунда ароқ, закуска бор.

— Хўш, хўш?

— Шуларни еб, ичиб уйингдан чиқмай ўтир, тўйни тинчгина ўтказиб олай! — деди.

Кулма! «Боплапти-ю!» дейсанми? Ҳе-ҳе, қанақасига боплайди. Эгамназар шопирнинг ташаббуси оммалашиб кетди. Ҳали у ёқдан келади тўйбошилар, ҳали бу ёқдан:

–Палон куни тўй қиляпмиз, мана сизнинг улушингиз, тинчгина ўтказиб олайлик, бормай берасиз!

–Пистон куни қизимни чиқаряпман, мановини олинг-да, уйдан чиқмай улфатларингиз билан чақчақлашиб ўтирарсиз!

Қўшни қишлоқларда ҳам обрўйим чакана эмас экан: мен танимаган, билмаган одамлар ҳам келади, вей! Қарасам, рўйхат қилиб олмасам бўлмайдиган. Эринмасдан ёзиб чиқдим: «Ўн биринчида Мамазия қориникида отакўрди. Тугун ташлаб, рози қилиб кетди, бормаймиз. Худди шу куни Чигитпунктда Холматжон бўқоқ ўғлини уйлаяпти, тўйга айтгани ҳам йўқ, рози қилгани ҳам, борамиз.»

Эмди тўйларга таранг қилиб бормайдиган бўлиб қолдим.

Тўйбоши келса:

— Қайси куни тўй? — дейман.

– Келаси чоршанбага.

– Э, кеч қолибсиз, шу куни бўшмиз, тўйингизга бормасак бўлмайди! — дейман виқор билан.

— Ўн минг бераман! — тўйбоши кучаяди.

– Ўн мингга отакўрдига бормаяпмиз. Сизникида наҳорги ош бор, хотин оши бор, базм бор... Майли, йигирма минг беринг, тўйингизга бормаймиз! — дейман менам кучайиб.

– Ўн беш берай...

– Майли, аммо тўйни бошқа кунга кўчирасиз, шогирдлар ҳам бекорчи, шу куни бориб қўйишлари мумкин!

«Шогирдлар ҳам борми?» дейсанми! Э, нималар деяпсан, ўн бешта бор. Олди шогирдларим менга етай деб қолди: икки-учтадан шогирд тайёрлаяпти. Мана, Икром чашма, жуда ишонганларимдан. Ана, шунақа, ука! Сен эски Эрка қиём акам бўлсалар керак, деб қўлимдан судрайсан! Қўйиб берса ўн беш сутка меҳмон ҳам қиласан. Қанча заказлар бору... Тур, бирорта «такси» тўс, уйимга олиб бориб қўйсин. Бугун Саримсоқ сассиқ тўй қилаётганди, қаёққа кетди деб ўтиргандир, униям кўнгли тинчисин. Ҳа, «такси»ни рози қилиб қўявер, закалат ўрнида қабул қиламан, тўйингга бормайман!

Саид АНВАР.

Халқ сўзи

«Халқ сўзи» «Народное слово»

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати:
Э. БОЛИЕВ (масъул котиб — «Халқ сўзи»),
М. ЕГОРОВ
Ш. ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»),
М. МИРАЛИМОВ,
С. МУҲИДДИНОВ,
Ш. РИЗАЕВ,
М. САФАРОВ,
Р. ФАРҲОДИЙ,
И. ХУДОЁРОВ,
И. ШОҒУЛОМОВ,
О. ҚАИПБЕРГЕНОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»),
Ў. ҲОШИМОВ.

БЎЛИМЛАР:
Ижтимоий-сиёсий ҳаёт — 133-57-34; 133-78-92
Иқтисодиёт — 136-36-65; 132-10-65
Маънавият ва маърифат — 136-35-60;
Газетхонлар билан алоқа ва минтақалар — 136-29-89, 133-07-48;
Фан, соғлиқни сақлаш, таълим ва туризм — 132-12-08;
Янгиликлар ва халқаро ҳаёт — 132-11-15;
Котибият — 133-10-28;
Эълонлар — 136-09-25.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00001-рақам билан рўйхатга олинган.
Буюртма Г — 977, 27225 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2.

Газета таҳририят компьютер базасида терилди ҳамда операторлар Ж. ТОҒАЕВ ва З. БОЛТАЕВ томонидан саҳифаланди.

Навбатчи котиб — Ю. ҲАМИДОВ.
Навбатчи муҳаррир — Қ. ЭШМАТОВ.
Навбатчи — М. ЮСУПОВ.
Мусаҳҳиҳ — М. СУЛАЙМОНОВА.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.
t — тижорат материали.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00. Топширилди — 23.20
1 2 3 4 5 6